flacăra

almanah 1978

La mulți ani!

	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE	APRILIE
L	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25
M	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26
J	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
V	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
S	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
D	**1 8 15 22 29**	**5 12 19 26**	**5 12 19 26**	**2 9 16 23 30**

	MAI	IUNIE	IULIE	AUGUST
L	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
M	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
J	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
V	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
S	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
D	**7 14 21 28**	**4 11 18 25**	**2 9 16 23 30**	**6 13 20 27**

	SEPTEMBRIE	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
L	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
M	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
M	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
J	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
V	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
S	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
D	**3 10 17 24**	**1 8 15 22 29**	**5 12 19 26**	**3 10 17 24 31**

Almanahul revistelor „Flacăra" și „Rebus" 1978

DATE IMPORTANTE 1978

8 ianuarie : 45 de ani de la constituirea la Deva a organizației democratice a țărănimii muncitoare – Frontul plugarilor, sub conducerea dr. Petru Groza (1933).

24 ianuarie : Unirea Principatelor Române – 1859.

26 ianuarie : împlinește 60 de ani tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** (n. 1918), secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

30 ianuarie : 35 de ani de la apariția primului număr ilegal al ziarului „România liberă" editat de Uniunea Patrioților – 1943.

februarie : 45 de ani de la luptele revoluționare ale muncitorilor petroliști și ceferiști din România.

14 februarie : 30 de ani de la constituirea Uniunii femeilor democrate din România (U.F.D.R. – 1948), organizație unică a femeilor.

21–23 februarie : 30 de ani de la Congresul al VI-lea al P.C.R. (1948), la care s-a creat, prin unificarea P.C.R. și P.S.D.R., pe baza principiilor marxism-leninismului, partidul revoluționar unic al clasei muncitoare (între 1948–1965 a purtat denumirea de Partidul Muncitoresc Român).

– La sfîrșitul lunii februarie se împlinesc 130 de ani de la apariția (1848) Manifestului Partidului Comunist, elaborat de K. Marx și Fr. Engels.

6 martie : instaurarea primului guvern democratic, guvern revoluționar democratic cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc, din istoria României – 1945.

8 martie : Ziua internațională a femeii.

19–20 martie : crearea Uniunii Tineretului Comunist din România – 1922.

28 martie : tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R.,este ales Președinte al Republicii Socialiste România.

31 martie : 85 de ani de la constituirea partidului politic al clasei muncitoare – Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România – 1893.

22 aprilie : s-a născut V.I. Lenin – 1870 (m. 1924).

1 Mai : Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc, ziua frăției muncitorilor de pretutindeni, sărbătorită pentru prima dată în 1889.

2 mai : Ziua tineretului din Republica Socialistă România.

5 mai : 160 de ani de la nașterea lui Karl Marx – 1818 (m. 1883).

6 mai : 65 de ani de la greva generală a muncitorilor din Brăila, la care au participat 12 000 de muncitori (1913).

8 mai : Crearea Partidului Comunist Român – 1921.

9 mai : proclamarea independenței de stat a României – 1877 ; ziua victoriei asupra Germaniei hitleriste – 1945.

15 mai : 130 de ani de la istorica adunare de pe Cîmpia Libertății de lîngă Blaj (1848).

1 iunie : Ziua internațională pentru apărarea copilului.

8 iunie : 45 de ani de la crearea (1933), din inițiativa P.C.R., a organizației de masă – Comitetul național antifascist ; 35 de ani de la constituirea (1943) a Frontului patriotic antihitlerist.

11 iunie : 130 de ani de la Revoluția din 1848 din Muntenia ; 30 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție din industrie – 1948, primul mare pas pentru realizarea industrializării socialiste.

23 August : eliberarea României de sub dominația fascistă – 1944. Sărbătoarea națională a Republicii Socialiste România.

13 septembrie : 130 de ani de la lupta din Dealul Spirii dintre pompierii români și trupele turcești venite să înăbușe Revoluția de la 1848. Ziua pompierilor.

22–25 octombrie : 10 ani de la Plenara C.C. al P.C.R. la care s-a adoptat propunerea de creare a Frontului Unității Socialiste. La 19 noiembrie, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ales președinte al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste.

25 octombrie : Ziua Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România.

7 noiembrie : Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie – 1917.

28 noiembrie : S-a născut Friedrich Engels – 1820 (m. 1895).

1 decembrie : 60 de ani de la formarea statului național român unitar (1918).

13 decembrie : 60 de ani de la reprimarea sîngeroasă a demonstrației muncitorești din piața Teatrului Național din Capitală (1918). Ziua tipografului.

30 decembrie : abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România.

IMNUL DE STAT

al Republicii Socialiste România

Muzica de CIPRIAN PORUMBESCU — Text adaptat

Trei culori cunosc pe lume,
Amintind de-un brav popor,
Ce-i viteaz, cu vechi renume,
În luptă triumfător.

Multe secole luptară
Străbunii noştri eroi,
Să trăim stăpîni în ţară,
Ziditori ai lumii noi.

Roşu, galben şi albastru
Este-al nostru tricolor,
Se înalţă ca un astru
Gloriosul meu popor.

Sîntem un popor în lume
Strîns unit şi muncitor,
Liber, cu un nou renume
Şi un ţel cutezător.

Azi partidul ne uneşte
Şi pe plaiul românesc
Socialismul se clădeşte
Prin elan muncitoresc.

Pentru-a patriei onoare,
Vrăjmaşii-n luptă-i zdrobim.
Cu alte neamuri sub soare,
Demn, în pace, să trăim.

Iar tu, Românie mîndră,
Tot mereu să dăinuieşti
Şi în comunista eră
Ca o stea să străluceşti.

PATRIA, CABINETUL DE LUCRU AL PREȘEDINTELUI

Ne aducem, desigur, cu toții aminte acele momente din seara Anului nou cind – aproape cu 365 de zile în urmă – reintilneam cu bucurie pe ecranele televizoarelor chipul atit de cunoscut și de prețuit de întreaga noastră națiune al secretarului general al partidului, președintele țării. Mesele ne erau încărcate, casele ne erau pline de zarva veseliei, de cintecele cu care întimpinam o nouă etapă a vieții noastre, dar cine dintre noi nu făcuse, atunci, o deplină liniște pentru a asculta – cu emoția profundă a omului care se simte solidar cu întregul său popor – vocea conducătorului partidului și statului:

„Dragi tovarăși și prieteni,
Cetățeni ai Republicii Socialiste România!"

Rezonanța acelei adresări atit de dragă și apropiată ne-a rămas în inimi. Încadrat – pe micile ecrane – într-o parte de stema bătută în metal prețios reprezentind bogățiile și aspirațiile României, iar de cealaltă parte de drapelele partidului și patriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu rostea Mesajul prezidențial de Anul nou și țara întreagă vibra de emoție. Tinăr și virstnic, bărbat sau femeie, român, maghiar, german sau de altă naționalitate, cu toții, cetățeni liberi și demni ai acestei țări, alcătuiam, în fața președintelui României, poate cea mai amplă adunare națională.

Ceea ce făcea, într-adevăr, superioară acea clipă, ceea ce-i dădea o mare și nobilă frumusețe era, pe lingă ideea de uriașă familie, strins unită în jurul partidului său conducător, adinca încredere în cuvintele prin care primul bărbat al țării ne descria tabloul anului care abia începea.

Ce ne spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu despre anul 1977 și cum a fost acest an putem aprecia astăzi așezind față în față cuvintele Mesajului și faptele, principalele fapte ale vieții noastre.

„Începem anul 1977 — **mai auzim și astăzi vocea tovarășului Nicolae Ceaușescu, din seara Anului nou** — cu hotărîrea fermă de a înfăptui neabătut planul dezvoltării economico-sociale a țării, de a asigura, în continuare, progresul în ritm rapid al industriei și agriculturii, al întregii economii naționale".

A trecut anul și iată că bilanțul confirmă nu numai îndeplinirea, dar și depășirea acestei previziuni. Ritmul dezvoltării economiei a atins 11,5 la sută, așezind țara noastră la loc de cinste între națiunile lumii angajate pe calea progresului lor rapid. Iar dacă România dispune astăzi de o capacitate industrială de peste 34 de ori mai mare decit în 1938 și de o agricultură care și în condițiile mai puțin bune din acest an asigură satisfacerea deplină a cerințelor populației, aceasta se datorează – o știm cu toții! – și acelei propoziții care reprezintă, în fapt, spiritul de muncă și acțiune al tovarășului Nicolae Ceaușescu: „hotărîre **fermă** de a înfăptui **neabătut** planul dezvoltării țării". Această hotărîre, această fermitate, această luminoasă neabatere de la idealul ridicării României între națiunile cele mai dezvoltate ale lumii, conform prevederilor Programului partidului, iată făclia care s-a aflat și în toate cele 365 de zile ale anului 1977 permanent în fruntea uriașului detașament al clasei muncitoare românești, al țărănimii, al tuturor categoriilor de oameni ai muncii.

Trecind într-un nou an, conducătorul cerea comuniștilor, ca dealtfel tuturor cetățenilor, „să acționeze cu înaltă răspundere și spirit de abnegație". Privim înapoi peste filele calendarului și iată că, aproape la una din trei zile ale anului 1977, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în mijlocul unui colectiv

Tovarășul Nicolae Ceaușescu la tribuna Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român

(Decembrie 1977)

„A venit timpul să transformăm cantitatea într-o nouă calitate"

de muncă — din întreprinderi, de la sate, din instituții de știință, cultură, artă. Cabinetul său de lucru, așa cum demonstrăm săptămînă de săptămînă în revista „Flacăra", l-a constituit și în 1977 țara, cu multitudinea ei de obiective și probleme. Chiar și atunci, în noaptea Anului nou, secretarul general al partidului ne atrăgea atenția — dovadă în plus a marii sale responsabilități pentru realizarea ritmurilor de progres propuse — asupra necesității de a lupta pentru înfăptuirea hotărîtă a măsurilor de reducere a consumurilor de materii prime și materiale, investițiilor și reducerea cheltuielilor de producție, pentru creșterea productivității muncii și organizarea pe baze științifice a întregii activități. Chemîndu-ne însă pe noi, conducătorul nostru a fost primul care a trecut la cercetarea acestor posibilități, urmărind modul în care se lucrează concret. Așa se face că l-am întîlnit neobosit în întreprinderile, în instituțiile de învățămînt, pe marile artere ale Capitalei, sau în județele Arad, Argeș, Bihor, Botoșani, Brașov, Buzău, Constanța, Dolj, Gorj, Harghita, Hunedoara, Iași, Mehedinți, Olt, Prahova, Suceava, Teleorman. Peste tot: dialog deschis cu oamenii muncii, cu activiștii de partid și de stat, analiză exigentă,

calcul matematic, hotăriri și măsuri clare. Și o concluzie unică: peste tot lucrurile pot merge și mai bine, trebuie acționat mai hotărît, întrucît – așa cum spunea, adresîndu-se poporului întreg încă înaintea începerii acestui an – „aplicarea în viață a acestor măsuri are un rol hotăritor pentru realizarea cu succes a întregului cincinal, pentru înfăptuirea plenară a revoluției tehnico-științifice în țara noastră, pentru perfecționarea tuturor domeniilor de activitate".

Rezultatul acestei responsabilități cu adevărat comuniste este și el conținut, sintetic, în cîteva cifre: în primii doi ani ai cincinalului s-a reușit o depășire a producției industriale cu peste 38 miliarde lei; venitul național a crescut cu 10,5 la sută.

N-au lipsit greutățile în unele locuri – foarte puține dealtfel – dar nimic n-a putut împiedica realizarea obiectivelor esențiale. Astfel:

„În conformitate cu hotărîrile Congresului al XI-lea, în 1977 vom trece la înfăptuirea reducerii treptate a săptăminii de lucru, vom începe realizarea măsurilor de majorare a retribuției oamenilor muncii prevăzute pentru acest cincinal".

Primul punct al acestei prevederi – trecerea la săptămîna de lucru redusă – se va realiza în anul următor. Deoarece, după cum se știe, la 4 martie o cumplită catastrofă naturală a lovit țara noastră, a distrus vieți omenești, a afectat locuințe și bunuri producînd pagube materiale care s-au cifrat la circa 10 miliarde lei. Într-o asemenea situație este evident că nu reducerea efortului, a muncii era necesară, ci sporirea efortului și muncii, concentrarea și mai hotărîtă de forțe. A trebuit nu numai să dezvoltăm, ci și să refacem. Țara a primit însă cu cea mai deplină înțelegere această propunere a secretarului general al partidului, urmînd exemplul său de totală dăruire pentru binele și prosperitatea întregii națiuni. Cutremurul – a subliniat cu profund adevăr tovarășul Nicolae Ceaușescu – avea să verifice o dată în plus puternica forță a partidului de a conduce destinele poporului român, unitatea și solidaritatea tuturor oamenilor muncii în jurul Comitetului Central. Și, vom adăuga noi, în jurul secretarului general însuși, care ni s-a înfățișat, în acele zile deosebit de grele, ca omul cel mai uman.

Cert este că nici în fața unei asemenea lovituri, care pe alții i-ar fi clătinat, poate, pentru multă vreme, ritmurile creșterii nivelului material și spiritual al poporului n-au fost cu nimic diminuate. Este impresionant că, tocmai în aceste condiții, a fost adoptat un program de creștere peste prevederile Congresului al XI-lea a retribuției tuturor categoriilor de oameni ai muncii – de la 18–20 la sută la circa 30 la sută, procentaj valabil și în cazul majorării pensiilor de asigurări sociale, al alocațiilor pentru copii și pentru mamele cu mulți copii etc. Cuvîntul rostit la începutul anului a fost astfel pe deplin respectat, numeroși oameni ai muncii beneficiind deja de prima etapă a majorărilor stabilite.

„În anul în care intrăm – **spunea, de asemenea, tovarășul Nicolae Ceaușescu referindu-se la 1977** – vom sărbători centenarul independenței, eveniment istoric de importanță hotărîtoare pentru progresul economico-social al țării, pentru afirmarea liberă și independentă a națiunii noastre, va avea loc primul festival al muncii și creației poporului nostru, „Cîntarea României", se vor desfășura lucrările Congresului cooperativelor agricole de producție, Congresul consiliilor oamenilor muncii și ale Conferinței Naționale a partidului".

Anul 1977 a fost, într-adevăr, anul celebrării dobîndirii independenței de stat a României, un an în care voința de a-și hotărî singur soarta, de a fi stăpîn pe bogățiile sale, de a merge neabătut pe calea construirii orînduirii noi s-a înfățișat plenar în luările de cuvînt ale secretarului general al partidului.

În 1977 am verificat, de asemenea, încă o dată, cît de adevărate sînt principiile politicii partidului nostru – exprimate cu claritate de către tovarășul Nicolae Ceaușescu – privind democratizarea culturii. Primul Festival național „Cîntarea României", cu formațiile sale care au reunit peste 2 000 000 de participanți, ne-a dat o imagine elocventă asupra marelui potențial creator de frumos, asupra optimismului poporului român.

Anul 1977 a fost însă, mai mult decît oricînd, anul unor măsuri de importanță excepțională privind democratizarea generală a vieții de partid și de stat și atragerea tot mai intensă a maselor largi populare la conducerea și înfăptuirea treburilor obștești. Primul Congres al Consiliilor Oamenilor Muncii, primul congres al întregii țărănimi, constituirea Consiliului Național al Oamenilor Muncii, care l-a ales în fruntea sa pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, constituirea Consiliului Național al Agriculturii, la care se adaugă – conform prevederilor Programului P.C.R. –

o serie de măsuri privind trecerea unor atribuții ale statului în seama colectivelor de muncă și întărirea rolului organizațiilor de partid în conducerea activităților tuturor întreprinderilor și instituțiilor au lărgit în mod impresionant cadrul democratic de participare efectivă a clasei muncitoare, a întregului popor la elaborarea și înfăptuirea politicii partidului și statului. Între acestea s-au înscris, fără îndoială, măsurile pentru înfăptuirea chemărilor lansate prin Apelul Frontului Unității Socialiste cu ocazia alegerilor de deputați de la 20 noiembrie, alt mare eveniment al vieții democratice a poporului român.

O încununare grăitoare și-au găsit toate aceste eforturi în Raportul pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a prezentat în luna decembrie la tribuna Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, eveniment de o importanță excepțională în viața partidului și statului, care a sintetizat concluziile întregii activități politice, economice și sociale, ale gîndirii teoretice și experienței practice desfășurate în primii doi ani ai cincinalului 1976–1980 și care a deschis largi perspective de evoluție în viitor. Abordînd și cu această ocazie, într-o strînsă interdependență, problemele creșterii în continuare a nivelului de trai material și spiritual al poporului cu problemele dezvoltării economice, Conferința Națională a dezbătut sarcinile creșterii suplimentare a producției cu circa 100–130 miliarde lei pe întregul cincinal, de sporire mai accentuată a venitului național, a bogățiilor României socialiste. Anul 1977 se încheie, astfel, cu hotărîri de partid de importanță covîrșitoare pentru întreaga istorie a deceniilor viitoare ale poporului român.

„România – **spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu atunci cînd ne aflam în pragul anului pe care îl încheiem acum** – este hotărîtă să acționeze și în anul 1977 cu toată fermitatea pentru întărirea unității și solidarității tuturor țărilor socialiste, a tuturor forțelor progresiste, antiimperialiste de pretutindeni, împotriva politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, pentru progres social și pace".

Cuvinte ale unui om înțelept, luminat, ale unui om cu spirit umanitar, ale unui revoluționar. Cuvinte cărora, de asemenea, 1977 le-a verificat profunzimea, perspicacitatea. În 1977, conducerea partidului și statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu în primul rînd, au acționat hotărît pentru întărirea legăturilor de prietenie cu toate țările socialiste. Cele două vizite ale tovarășului Nicolae Ceaușescu în U.R.S.S., cuvîntarea rostită de la tribuna sărbătorii închinate celei de-a 60-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și articolul publicat în ziarul „Pravda", întîlnirile cu L. I. Brejnev, vizitele în R.P. Polonă, R.D. Germană, R.P. Ungară, R.P. Bulgaria, întîlnirile în România cu conducători de partid și de stat din R.D. Germană, R. S. Cehoslovacă, R. P. Ungară, R.S.F. Iugoslavia sînt o dovadă elocventă a acestei politici. În 1977, tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu au efectuat, de asemenea, vizite în șase țări africane și au fost oaspeții unor șefi de state prietene, după cum se cuvine a fi menționat un foarte mare număr de delegații străine care ne-au vizitat țara. Și în acest fel România și-a adus contribuția sa activă la promovarea unor relații de prietenie, de pace și colaborare între națiuni, de destindere și înțelegere internațională, așezînd ferm la baza politicii sale externe principiile egalității, independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne ale altor state – singurele în măsură să contribuie la progresul efectiv al tuturor popoarelor lumii. Această înțeleaptă și fructuoasă politică și-a găsit o meritată apreciere în decernarea tovarășului Nicolae Ceaușescu a celei mai înalte distincții a Consiliului Mondial al Păcii – Medalia de aur „Frédéric Joliot-Curie."

...Faptele confirmă astfel din plin – atît pe plan intern, cît și pe plan extern – cu cîtă înțelepciune, clarviziune politică și fundamentare științifică au fost rostite de către secretarul general al partidului, președintele republicii, cuvintele Mesajului prezidențial de la începutul anului pe care îl vom încheia curînd sub cele mai favorabile auspicii.

Izvor de încredere în forța și capacitatea partidului de organizator și conducător al energiilor întregii națiuni, cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu vor constitui și la această nouă și mare sărbătoare – trecerea în 1978 – prefața cea mai sigură a zilelor unui nou și decisiv an de muncă pentru îndeplinirea sarcinilor întregului cincinal, de noi și mari bucurii și satisfacții.

Iată de ce, într-o deplină unanimitate, în acordurile „Tricolorului", devenit – din 1977 – Imnul de Stat al României, ridicăm cupele noastre pline în sănătatea, spre binele și fericirea celui ce cu atîta clarviziune și siguranță conduce ferm poporul și țara pe căile viitorului luminos al comunismului!

Almanahul „FLACĂRA" ■

În paginile care urmează publicăm 40 de fotografii reprezentînd aspecte din vizitele de lucru ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU în cele 39 de județe ale țării și în municipiul București

Alba

Argeș

Arad

Brașov

București

Bacău

Bihor

Bistrița-Năsăud

Buzău

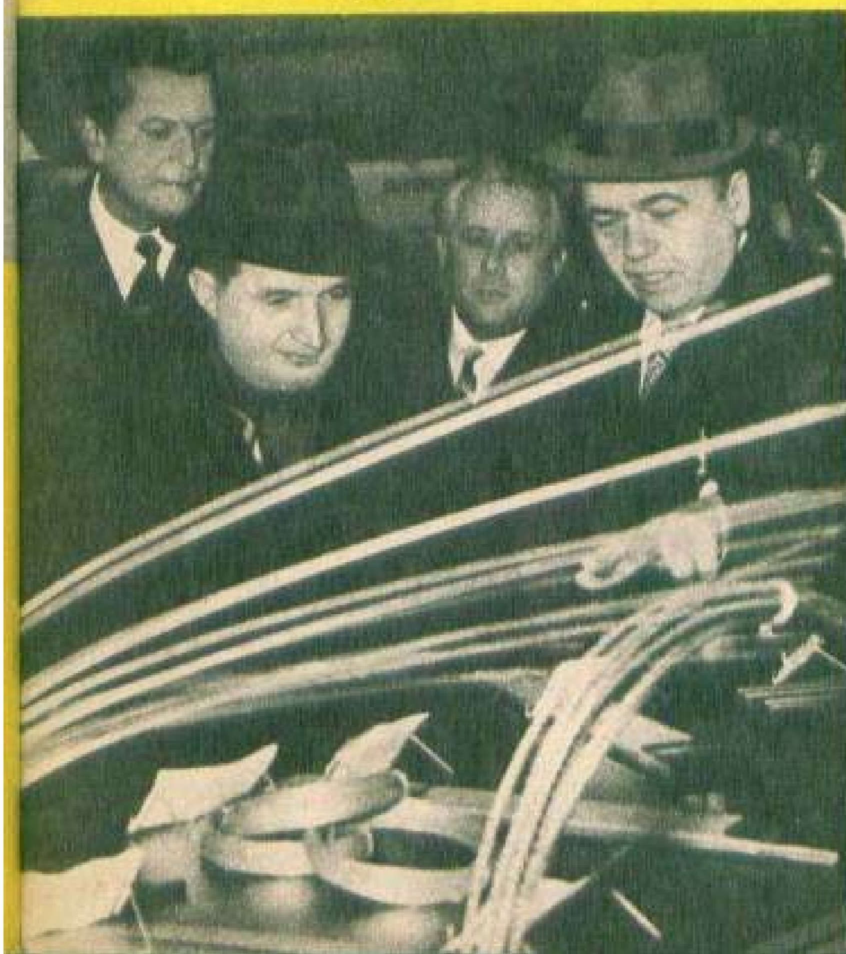

Brăila

Botoșani

Cluj

Constanța

Caraş-Severin

Covasna

Dîmbovița

Dolj

Galați

Harghita

Gorj

Hunedoara

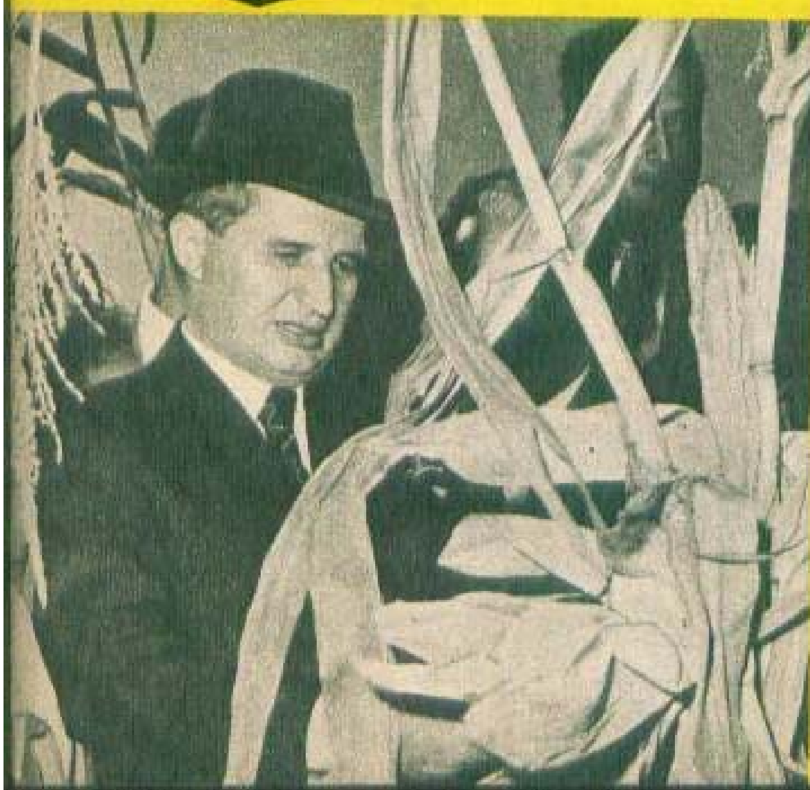

Iași

Ilfov

Ialomița

Maramureș

Mehedinți

Mureș

Neamț

Olt

Prahova

Satu Mare

Suceava

Sibiu

Sălaj

Timiș
Vaslui
Teleorman

Tulcea

Vrancea

Vîlcea

ADRIAN PĂUNESCU

SCRISOARE DE INIMĂ ȘI

Cinstit Cîrmaci al țării înțelepte,
Noi, fiii tăi, ne îndreptăm spre tine,
Cu inimile într-un turn de trepte
Și viața o rugăm — să-ți fie bine.

Să-ți duci destinul întru sănătate,
Erou, mereu cu țara împreună,
Și să-ți rotești — egală peste toate —
Sfredelitoarea ta privire bună.

Tu ai urcat încetul cu încetul,
Bărbat al muncii și-al eliberării,
Și-acum îți au, sub căpătii, portretul
Femeile bătrîne ale țării.

Trudești și lupți și, încărcat de glorii,
La cîrmă stai, lumină, zi și noapte,
Te cred și te urmează muncitorii,
Ei, autorii uriașei fapte.

Ostașii, cînd credință sfîntă jură,
La tine se gîndesc, Cîrmaci al nostru
Că le ești steag și conștiință pură,
Că-n rostul țării ți se află rostul.

La tine cugetă adînc țăranii
În toată truda lor de peste vară,
Prin tine speră să le-aducă anii
Pîine mai bună, viață mai ușoară.

Nu vorbăreți și lași ca papagalii
Cu vorbe ce fac inima să doarmă,
Ci demni oșteni ți-s intelectualii
Oșteni — ideii, sub a minții armă.

Că sîntem un popor și o gîndire,
O inimă și-un braț, că sîntem Țară,
Că drept avem și noi la nemurire,
După atîtea cîte ne-ncercară.

Destin curat, istorică voință !
Da, țara te-a suit pe al ei munte,
Dar n-ai uitat de traiu-n chibzuință,
Și ai rămas atent la amănunte.

Cînd mari mulțimi te ovaționează
Și ai putea pluti în prea-mărire,
Tu ți-ai păstrat privirea bună, trează
Și vezi și omul în nenorocire.

Și vezi că mai există nedreptate,
Și vezi că fericirea-i imperfectă,
Și vezi că nu-s corect transmise toate,
Și vezi că omu-i om și nu insectă.

Și vezi pe cei care se-mburghezîră,
În numele ideii proletare,
Și biciul egoismul ce inspiră
Minciună, clevetire și trădare.

Noi te iubim de tot ce faci, părinte,
Chiar dacă uneori ni-i greu și nouă,
Noi te urmăm și te iubim fierbinte,
Că nu ne-ai dat durata pe din două.

Că ne-ai reînvățat ce este dorul,
Și prețul trudei și răsplata pîinii,
Că ai fixat pe țară tricolorul
Ce-l sărutau neînfricat bătrînii.

CREDINȚĂ

C-ai readus în țară vitejia
Trecut și viitor, unite toate,
Că noi putem rosti în România
Acum : Lumină ! Luptă ! Libertate !

Nu tot ce este e perfecțiune
Și uneori ideea ta-i strîmbată,
Iar în pădurea lucrurilor bune
E-un vreasc care ne doare cîteodată.

Cu umilință și cu dor ți-am spune,
Grijă să ai de libertatea noastră,
Să fie toate lucrurile bune
Sub mîna ta, în Patria aceastâ.

Și nu-i ierta pe cei ce-n lingușire
Și în delațiune se răsfață,
Înconjurat de Țara ce-n iubire,
Prin muncă îți dorește : „Lungă viață !"

Ne place lupta, calea ei directă,
Chiar dacă sînt conștiințe mai închise
Ce libertatea o găsesc suspectă
Și cheamă revoluția la vize.

Tu, Omule de inimă și lege,
Om de Unire și de dreaptă fire,
Să știi că-n veci nu te vor înțelege
Cei ce-au uzat de-a noastră dezunire.

Bărbat al țării, înfloriră toate,
Din cîrma care nu cunoaște tremur,
Tu țării să-i dai muncă și dreptate,
Și birui-vom orice fel de vremuri.

Noi nu-ți aducem lingușiri, nu-i cazul,
Știm că-ți displac, ți se zburlește părul,
Dar dacă-ți spunem că ne ești Viteazul
Și Omul Bun, îți spunem adevărul.

Ci cheamă-ne mereu la bătălie,
Dă-ne să facem zarea să-nflorească,
În spiritul de aspră vitejie,
Ce-i azi stăpîn în Țara Românească.

Tu, care-ai deșteptat c-un dulce tunet,
Istoria cinstitei noastre nații,
Fă să vibreze cu-ndelung răsunet
Și sufletele noii generații.

Nu creadă demagogii că-s în floare
Sperînd că lor mereu le va fi bine :
Că nu încape țara în dosare,
Nici în delațiuni fără rușine.

Ne-ai învățat că „omul este munca",
Aceasta vrem să fie legea sfîntă,
Vrem să-ți urmăm neabătut porunca,
Noi, țara ce muncește și ce cîntă.

Noi te cinstim, lumină îndrăzneață,
Și îți urăm mulți ani și sănătate,
Iar blînda ta tovarășă de viață
Să-ți fie bună cumpănă la toate.

Mereu, între cinstiții tăi tovarăși,
Partidul să-l conduci, cu dîrză mînă,
Cu-o energie re-ntregită iarăși
De tot ce este patria română.

Trăiască buna inimă ce bate
Într-un același ritm cu datoria,
Trăiască-n glorie și sănătate
Acel ce pentru viitor se zbate...

Trăiască maica noastră, România.

ADRIAN PĂUNESCU

SCRISOARE DE INIMĂ ȘI CREDINȚĂ

Cinstit Cîrmaci al țării înțelepte,
Noi, fiii tăi, ne îndreptăm spre tine,
Cu inimile într-un turn de trepte
Și viața o rugăm — să-ți fie bine.

Să-ți duci destinul întru sănătate,
Erou, mereu cu țara împreună,
Și să-ți rotești — egală peste toate —
Sfredelitoarea ta privire bună.

Tu ai urcat încetul cu încetul,
Bărbat al muncii și-al eliberării,
Și-acum îți au, sub căpătîi, portretul
Femeile bătrîne ale țării.

Trudești și lupți și, încărcat de glorii,
La cîrmă stai, lumină, zi și noapte,
Te cred și te urmează muncitorii,
Ei, autorii uriașei fapte.

Ostașii, cînd credință sfîntă jură,
La tine se gîndesc, Cîrmaci al nostru
Că le ești steag și conștiință pură,
Că-n rostul țării ți se află rostul.

La tine cugetă adînc țăranii
În toată truda lor de peste vară,
Prin tine speră să le-aducă anii
Pîine mai bună, viață mai ușoară.

Nu vorbăreți și lași ca papagalii
Cu vorbe ce fac inima să doarmă,
Ci demni osteni ți-s intelectualii
Osteni — ideii, sub a minții armă.

Că sîntem un popor și o gîndire,
O inimă și-un braț, că sîntem Țară,
Că drept avem și noi la nemurire,
După atîtea cîte ne-ncercară.

Destin curat, istorică voință !
Da, țara te-a suit pe al ei munte,
Dar n-ai uitat de traiu-n chibzuință,
Și ai rămas atent la amănunte.

Cînd mari mulțimi te ovaționează
Și ai putea pluti în prea-mărire,
Tu ți-ai păstrat privirea bună, trează
Și vezi și omul în nenorocire.

Și vezi că mai există nedreptate,
Și vezi că fericirea-i imperfectă,
Și vezi că nu-s corect transmise toate,
Și vezi că omu-i om și nu insectă.

Și vezi pe cei care se-mburgheziră,
În numele ideii proletare,
Și biciui egoismul ce inspiră
Minciună, clevetire și trădare.

Noi te iubim de tot ce faci, părinte,
Chiar dacă uneori ni-i greu și nouă,
Noi te urmăm și te iubim fierbinte,
Că nu ne-ai dat durata pe din două.

Că ne-ai reînvățat ce este dorul,
Și prețul trudei și răsplata pîinii,
Că ai fixat pe țară tricolorul
Ce-l sărutau neînfricat bătrînii.

C-ai readus în țară vitejia
Trecut și viitor, unite toate,
Că noi putem rosti în România
Acum : Lumină ! Luptă ! Libertate !

Nu tot ce este e perfecțiune
Și uneori ideea ta-i strîmbată,
Iar în pădurea lucrurilor bune
E-un vreasc care ne doare cîteodată.

Cu umilință și cu dor ți-am spune,
Grijă să ai de libertatea noastră,
Să fie toate lucrurile bune
Sub mîna ta, în Patria această.

Și nu-i ierta pe cei ce-n lingușire
Și în delațiune se răsfață,
Înconjurat de Țara ce-n iubire,
Prin muncă îți dorește : „Lungă viață !"

Ne place lupta, calea ei directă,
Chiar dacă sînt conștiințe mai închise
Ce libertatea o găsesc suspectă
Și cheamă revoluția la vize.

Tu, Omule de inimă și lege,
Om de Unire și de dreaptă fire,
Să știi că-n veci nu te vor înțelege
Cei ce-au uzat de-a noastră dezunire.

Bărbat al țării, înfloriră toate,
Din cîrma care nu cunoaște tremur,
Tu țării să-i dai muncă și dreptate,
Și birui-vom orice fel de vremuri.

Noi nu-ți aducem lingușiri, nu-i cazul,
Știm că-ți displac, ți se zburlește părul,
Dar dacă-ți spunem că ne ești Viteazul
Și Omul Bun, îți spunem adevărul.

Ci cheamă-ne mereu la bătălie,
Dă-ne să facem zarea să-nflorească,
În spiritul de aspră vitejie,
Ce-i azi stăpîn în Țara Românească.

Tu, care-ai deșteptat c-un dulce tunet,
Istoria cinstitei noastre nații,
Fă să vibreze cu-ndelung răsunet
Și sufletele noii generații.

Nu creadă demagogii că-s în floare
Sperînd că lor mereu le va fi bine ;
Că nu încape țara în dosare,
Nici în delațiuni fără rușine.

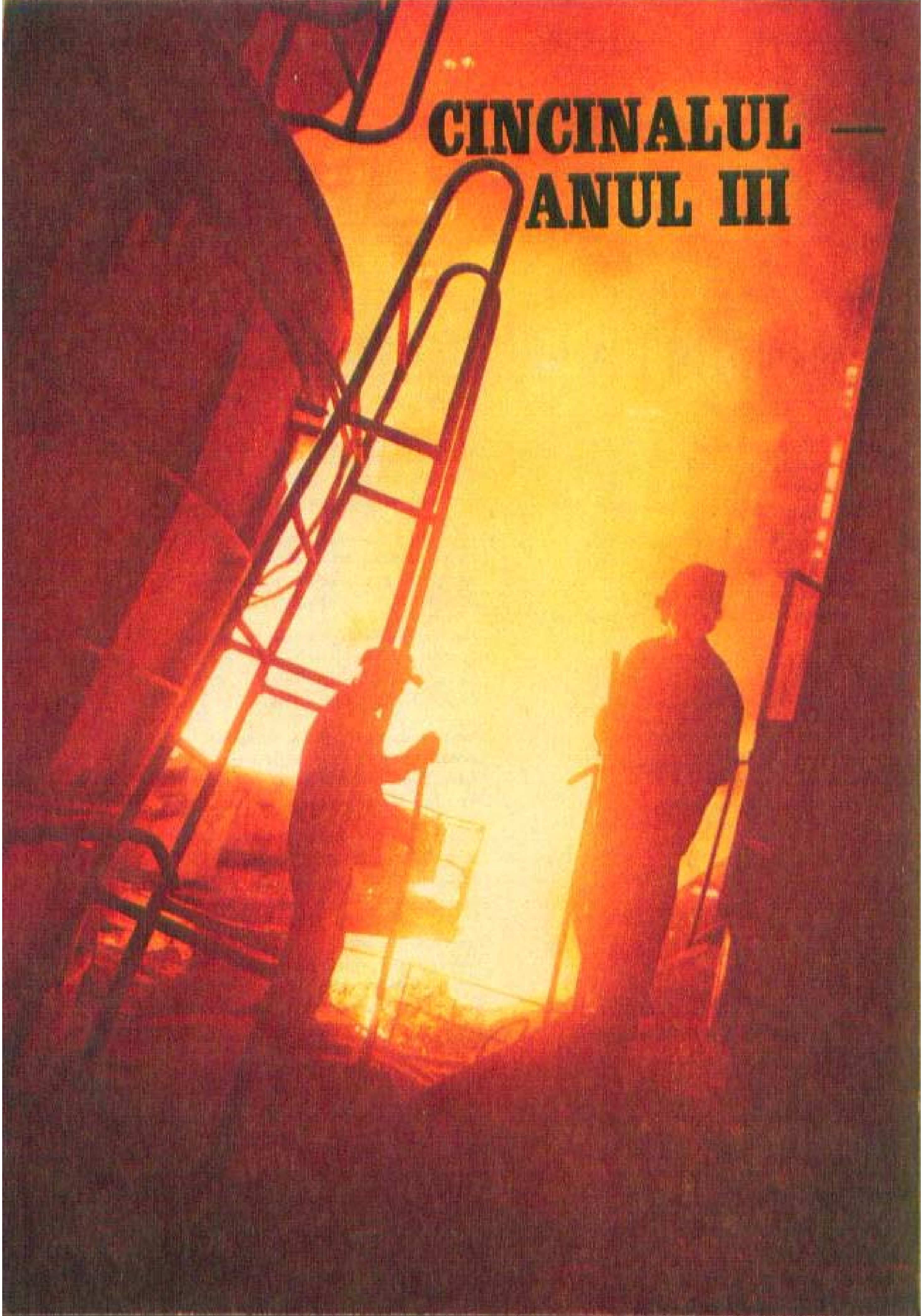
Ne-ai învățat că „omul este munca",
Aceasta vrem să fie legea sfîntă,
Vrem să-ți urmăm neabătut porunca,
Noi, țara ce muncește și ce cîntă.

Noi te cinstim, lumină îndrăzneață,
Și îți urăm mulți ani și sănătate,
Iar blînda ta tovarășă de viață
Să-ți fie bună cumpănă la toate.

Mereu, între cinstiții tăi tovarăși,
Partidul să-l conduci, cu dîrză mînă,
Cu-o energie re-ntregită iarăși
De tot ce este patria română.

Trăiască buna inimă ce bate
Într-un același ritm cu datoria,
Trăiască-n glorie și sănătate
Acel ce pentru viitor se zbate...

Trăiască maica noastră, România.

CINCINALUL —
ANUL III

Oricum, geografia va trebui rescrisă. Sînt încă umede de cerneală filele ei şi totuşi a şi ajuns inactuală, perimată. Geografia, despre care ştiam că suferă totuşi schimbări lente... Intr-o zi, desigur, şcolarii vor cere la această materie, două sau mai multe manuale în intervalul aceluiaşi an.

În orice caz, pe harta economică a României socialiste fiecare din cei cinci ani ai celor cinci cincinale trecute şi, mai cu deosebire, primii doi ai celui actual au operat asemenea mutaţii structurale, încît imaginea de ansamblu a suferit schimbări la intervale de timp chiar şi de ordinul cîtorva luni. Avem centre înscrise cu majuscule, pe această hartă, inexistente ieri, şi platforme industriale care produc, în rodaj, la valori comparabile cu întreaga economie românească din cei mai buni ani antebelici. Mai mult decît oricînd avem deci de observat mai ales ritmurile. Ele compun o dominantă majoră a vieţii noastre şi nu doar pe planurile producţiei de bunuri materiale. Cincinalul în al cărui al treilea an vom păşi a adus, în prim-planul actualităţii majore a societăţii noastre, problematica, de o extremă complexitate, a revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, solicitînd într-un mod fundamental nou pe omul contemporan, chemat să îşi pună semnătura pe vasta operă ce se edifică în actuala etapă de evoluţie a societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Pentru că, aşa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în raportul prezentat la cel de-al unsprezecelea congres al P.C.R.: „Ţinînd seama de progresul rapid al ştiinţei şi tehnicii contemporane, este necesar ca cincinalul viitor să devină cincinalul revoluţiei tehnico-ştiinţifice, al afirmării largi a cuceririlor celor mai avansate ale cunoaşterii în toate ramurile şi sectoarele industriei româneşti".

E de la sine înţeles că acest proces amplu, care este revoluţia ştiinţifică şi tehnică, nu-şi poate limita consecinţele la cîmpul ştiinţei şi tehnicii cu toate că progresele rapide şi mutaţiile revoluţionare operate aici au, într-adevăr, o importanţă excepţională. Apar transformări în planul tuturor sistemelor şi compartimentelor sociale şi, mai ales, datorită implicaţiilor economice, culturale şi umane, progresul ştiinţific şi tehnologic ajunge să fie prezent în întreaga viaţă a societăţii noastre. Fiind vorba de ritmuri, ceea ce trebuie subliniat mai întîi sînt substanţialele creşteri în ramurile de bază ale economiei naţionale: construcţia de maşini, siderurgia, industria chimică, electrotehnica, energetica. Reperele anului 1980 cer, pentru fiecare etapă a cincinalului, realizarea unui act substanţial de creştere a capacităţilor de producţie, afectînd întreaga tehnologie, concomitent cu perfecţionarea utilajelor, proceselor şi procedeelor tehnice şi metodelor de organizare. Cele peste două mii de noi obiective industriale care vor produce la finele acestui cincinal vor trebui să aibă nivelul tehnic al etapei în care vor intra în funcţiune. Totul trebuie gîndit, prin urmare, anticipînd progresul tehnico-ştiinţific, apropiind viitorul de prezent, scurtînd etapele de realizare, începînd cu proiectarea tehnologică şi sfîrşind cu finalizarea şi punerea în funcţiune. Forţa interioară de înnoire a unei industrii rezultă din legătura sa continuă cu cercetarea ştiinţifică, un rol important avînd stimularea gîndirii creatoare a propriilor ei specialişti. E o caracteristică binecunoscută a acestei etape faptul că bunul cel mai de preţ se socoate a fi inteligenţa creatoare, aurul cenuşiu, elementul specific de creativitate.

Anul al treilea al cincinalului îşi are premise temeinice şi din acest punct de vedere. Dintre produsele noi şi reproiectate, prevăzute a fi realizate, peste nouăzeci de procente au la bază gîndirea proprie a specialiştilor români. În perspectivă

se conturează încă de pe acum noi exigențe vizînd formarea de cadre de înaltă calificare pentru toate sectoarele de activitate. În consecință, sarcini noi de o deosebită importanță angajează perfecționarea învățămîntului, apropierea lui de practica vieții social-economice, integrarea cît mai deplină cu cercetarea și producția.

Dezvoltarea accelerată a patriei noastre, intrarea ei cît mai grabnică în rîndul țărilor înaintate din lume depind de noi, de acei care îi gospodărim azi avuțiile, toate cîte sînt, de cei care îi conducem destinele. Sigur, dezvoltarea se realizează, cum toți știm, prin muncă. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat în repetate rînduri că vom putea atinge un asemenea grad înalt de dezvoltare numai printr-un mod nou de a ne concepe munca. Adică, o muncă de calitate, o gîndire tot mai științifică, o concepție mai revoluționară despre muncă. Toate sînt sau trebuie să devină atribute ale omului nou, angajat, într-un timp eroic, să înalțe patria pe noi culmi de civilizație. Posibilități avem : am reținut că la sfîrșitul acestui an vom obține o producție suplimentară de peste 39 miliarde lei față de prevederile primilor doi ani. Performanța este rezultatul unui mare efort, expresie a capacității noastre de a produce mai mult, mai bine, o dovadă a rezervelor noastre materiale și umane. „Programul suplimentar de dezvoltare a economiei naționale în cincinalul 1976—1980" se bazează tocmai pe aceste rezerve, care, evaluate lucid, din inițiativa secretarului general al partidului, permit realizarea unei producții suplimentare, pe întregul cincinal, de 130 miliarde lei. Dealtfel, valorificarea mai bună a materiilor prime, prevedere importantă a programului suplimentar, obținerea din fiecare tonă de materie primă a unei valori mai mari, a unei producții de calitate și tehnicitate superioară, devin o îndatorire patriotică a fiecărui om al muncii, indiferent de treapta pe care se situează în amplul și multilateralul proces de dezvoltare.

Vom putea oare îndeplini aceste îndatoriri fără să apelăm la rezervele din noi, la conștiința revoluționară care trebuie să ne conducă în tot acest proces de făurire a unei Românii dezvoltate ? Faptul că în 1980 va trebui să ajungem la cel puțin 1200 lei producție la 1000 lei fonduri fixe vizează calitatea recunoscută de bun gospodar a poporului român. Prin noi și pentru țelurile în înfăptuirea cărora ne-am angajat, această calitate va trebui mai mult probată. Cum ? Va trebui să gospodărim mai bine ce avem, orice activitate a noastră să fie mai rentabilă ; prin manifestarea, cu fiecare act de muncă, a unei mai mari responsabilități față de sporirea productivității muncii, a organizării eficiente a producției, față de automatizare și mecanizare. Inteligența umană va trebui manifestată mai mult în sfera producției, pentru ca munca să nu se despartă niciodată de atributul său esențial : eficiența. Un asemenea deziderat devine cu atît mai acut acum, cu cît eficiența muncii noastre ne va asigura trecerea eșalonată, de la 1 ianuarie, la reducerea săptămînii de lucru.

Programul suplimentar impune perfecționarea fiecărui domeniu de activitate, dar mai ales cere din partea oamenilor muncii o concepție nouă despre muncă, despre dezvoltarea economică, punîndu-se accent mai mare pe calitate, pe eficiența economică, pe creșterea productivității muncii, astfel ca revoluția tehnico-științifică să nu rămînă, cum sublinia secretarul general al partidului, simplă lozincă. Revoluția tehnică trebuie să se materializeze în întreaga activitate economică, determinînd inclusiv o revoluție în conștiința oamenilor. „Aceste probleme — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — constituie însăși esența muncii noastre pentru realizarea programului suplimentar. Pentru că, de fapt, nu este vorba numai de realizarea planului cu un număr de miliarde în plus, ci de schimbarea radicală a concepției economice, a organizării și desfășurării producției."

Cincinalul revoluției științifice și tehnice, fiecare an în această etapă, reprezintă noi trepte ale preocupării constante a partidului nostru de creare a celui mai adecvat cadru de manifestare a energiei și inițiativei maselor, pentru înfăptuirea deplină a idealului socialist.

Pe temeiul acestei angajări totale, exigențele anului 1978 ne apar ca inspiratoare ale unui robust optimism.

NICOLAE RĂDULESCU ■

Promotori ai noului în cincinalul revoluției tehnico-științifice

Un cercetător sau specialist dintr-un institut de cercetări sau dintr-o stațiune științifică este, fără îndoială, un declarat promotor al noului. Acestor oameni, pentru care programul de muncă nu se cuprinde numai în cele opt ore de trudă și căutări din fața planșetelor, ci, de cele mai multe ori și în foarte numeroase cazuri, mult dincolo de cadrul strimt al atelierelor de proiectare, era să spun ateliere de visare, li s-au dedicat, desigur, numeroase pagini de reportaje, cu descrieri amănunțite, pe înțelesul tuturor. O astfel de întreprindere reportericească a avut, din capul locului, un spațiu suficient pentru a prezenta pe larg atît omul, cît și lucrările sale.

Dar din peregrinările noastre prin țară și prin întreprinderi, la fața locului, cum se spune, am avut prilejul să constatăm că tot promotori ai noului pot fi numiți, nu prin funcție sau investitură, ci prin pasiune și interes, prin apetitul lor față de tot ceea ce este nou, acei oameni care își iubesc meseria aleasă, acei oameni care își asumă responsabilitatea, uneori riscantă, a introducerii noului chiar la locul lor de muncă, în cadrul colectivului din care fac parte și pe care, de cele mai multe ori, îl conduc. Ei sînt muncitorii, maiștrii, inginerii care, pe lingă sarcinile de producție, sau tocmai pentru îndeplinirea acestor sarcini deosebite în acest cincinal al revoluției tehnico-științifice, duc pe umerii lor bătălia aspră a promovării noului, atît în tehnică, în viața de zi cu zi a muncii, cît și în atitudine, unii dintre ei vizînd în mod conștient formarea omului nou. Fără astfel de oameni, care trăiesc pentru și prin oameni, cincinalul revoluției tehnico-științifice ar fi doar o bătălie tehnicistă. Acești oameni dau frumusețe, înălțime morală și politică cincinalului în curs.

VICTORIA FILIMON

Timp de aproape șase luni de zile, liniile 04 și 06 ale secției de confecții-încălțăminte din cadrul întreprinderii „Clujeana" au fost conduse de către o tînără care terminase școala de maiștri la Timișoara. Foarte tînără fiind și provenind de la o întreprindere unde procesul tehnologic era întrucîtva diferit de cel de la „Clujeana", maistorița s-a confruntat cu o serie de greutăți și, în final, nu a reușit să se adapteze specificului de la noul său loc de muncă, motiv pentru care au apărut, se subînțelege, probleme dintre cele mai diverse privind organizarea și desfășurarea producției. Pînă la urmă, adică peste aproximativ șase luni, tînăra a fost mutată în alt loc de muncă. Nu ne-am propus să despicăm firul în patru în legătură cu întîmplările și felul în care a muncit tînăra, al cărei nume, după cum se vede, nici nu l-am făcut public. De ce ? Pentru că, după părerea noastră, mult mai interesant ar fi, publicistic vorbind, să consemnăm exemplara mobilizare a muncitorilor de la liniile 04 și 06 pentru a face față totuși sarcinilor de producție de-a lungul celor șase luni de reală derută. Au fost, aveam să aflăm, momente grele, cu decizii și indicații anapoda, contradictorii. S-ar fi putut ajunge chiar la anularea unor importante contracte cu străinătatea, dar au intervenit, pentru normalizarea producției de pe linii, muncitoarele mai cu experiență, muncitoarele ai căror cuvînt și atitudine și mod de a gîndi au fost și sînt dintotdeauna un adevărat exemplu de dăruire față de interesele întreprinderii. Una dintre aceste muncitoare este și Victoria Filimon care încă de la terminarea școlii profesionale, adică de peste 18 ani, lucrează numai în secția respectivă și numai la linia 04. A împlinit de curînd 35 de ani, este mamă a doi copii, este organizatorica grupei sindicale și face parte din biroul comitetului de partid pe secție, dar, după cum aveau să ne spună mai tinerele ei colege, este și un fel de soră mai mare pentru oricare dintre fetele care fac primii pași în meserie.

„Cînd a venit ca maistru fata aceea din Timișoara, ne-am dat seama, chiar și după primele zile, că nu are nici o privire de ansamblu și nici una de amănunt asupra modului în care trebuie să rezolve problemele liniilor 04 și 06. Am încercat să o ajutăm, dar, cum să spun, avea alte idei, alte deprinderi și nu se putea obișnui, adică nu înțelegea că la noi altfel stau lucrurile decît la Timișoara. Și pentru că situația se înrăutățea de pe o zi pe alta, era de datoria noastră, a femeilor mai în vîrstă, printre care, cu cei 35 de ani ai mei, mă număr și eu, să intervenim pînă nu e prea tîrziu. Sîntem aproape 15 femei față de care fetele, ca să zic așa, au un anume respect, ne ascultă și au încredere în sfatul nostru, întrucît tot noi sîntem cele care am vegheat la primii lor pași în secție. Acele momente au fost, dacă pot să spun așa, o adevărată călire a colectivului nostru care a trecut cu bine examenul la ceea ce se numește conștiință, la ceea ce se numește atitudine față de calitatea produselor, mai ales în acest cincinal al revoluției tehnico-științifice, cînd alături de tehnică, aș zice eu, conștiința își are locul ei."

Sigur că da, atitudinea experimentatei muncitoare Victoria Filimon nu este nouă, ci nouă este acțiunea ei și a colegelor ei, ne referim la muncitoarele cu experiență, acțiune conștientă și deliberată pentru formarea unei conștiințe colective, acțiune care la urma-urmelor, credem noi, este la fel de importantă ca și introducerea pentru prima dată în producție a unui nou utilaj.

DAN ALEXE

Prin definiție, mai exact spus prin însăși funcția sa, inginerul Dan Alexe, șeful colectivului de automatizări și mecanizare din cadrul Centralei industriale a confecțiilor, trebuie să fie un promotor al noului. Și n-ar fi vorba că el trebuie să fie, ci exact despre faptul că și este un promotor al noului, atît în ceea ce privește propria sa activitate, de inginer-proiectant, cît și cea de conducător al colectivului din cadrul Centrului de cercetare și proiectare al C.I.C.-ului.

De exemplu una dintre ultimele creații ale inginerului Dan Alexe se numește mașina de depus pulberi termoadezive prin împrăștiere. Denumirea acestui utilaj care a intrat deja în dotarea cîtorva întreprinderi de confecții nu poate fi explicată într-un spațiu restrîns dar, după spusele inginerului Alexe, important ar fi faptul că mașina respectivă, după executarea ei, prezenta un fenomen de atragere electrostatică, fenomen care punea sub semnul întrebării întreaga instalație.

„Defectul respectiv, imposibil de prevăzut înainte de execuție, întrucît era primul utilaj de acest fel construit la noi, l-aș fi putut remedia chiar eu, dar pentru că unul dintre executanții mașinii, șeful de echipă Aurel Dinu, a studiat cu multă atenție acel fenomen de atragere electrostatică, l-am lăsat și chiar l-am îndemnat să acționeze. A venit cu o soluție care, drept să spun, cerea o înaltă pregătire profesională : să se creeze o zonă de liniștire a depunerilor înainte ca acestea să intre în tunelul de sintetizare a pulberii. Bineînțeles că a devenit coautor al proiectului, dar pe el nu treaba asta îl interesa, după cum mi-a și spus-o, ci faptul că era pur și simplu fascinat de rezolvarea acelei complicate situații. Acesta ar fi, ca să zic așa, doar un exemplu de atragere a bunilor meseriași, executanții, la realizarea noilor instalații cu care sînt dotate în ultima vreme din ce în ce mai mult întreprinderile noastre de confecții. I-aș mai putea aminti în acest sens pe maistrul Gheorghe Ionescu, specialist în proiectarea și confecționarea sedeveurilor, dar mai ales pe maistrul Vasile Boboc, omul care deține marca numărul 27 din întreprinderea noastră, dar pe care eu îl consider un meseriaș excepțional, bineînțeles nu pentru că a venit aici de la începuturi, așa cum îl arată numărul mărcii. Atît Ionescu, cît și Boboc proiectează și execută cam 150 de prototipuri SDV pe an, cifră la care abia dacă îndrăznește să viseze un inginer. Mai mult decît atît, Boboc este coautor la o instalație denumită mașină pentru executarea semifabricatelor în metraj prin termolipire, premiată la Salonul Internațional al invențiilor de la Bruxelles, 1976, cu medalia de argint, licență brevetată pînă acum în Japonia, S.U.A., R.F.G., Italia și Anglia, ultima țară cumpărînd această licență".

Inginerul Dan Alexe avea să-mi spună în continuare că acesta este secretul, dacă se poate numi astfel, al colectivului pe care-l conduce, integrarea muncitorilor executanți în echipele care proiectează o instalație, un utilaj. Nu numai că vin cu soluții privind rezolvarea anumitor dificultăți tehnice, de concepție sau execuție, dar, odată intrat în „nașterea" unei instalații, muncitorul va lupta, cu puterea sa de convingere și cu experiența pe care ceilalți muncitori i le recunosc, pentru introducerea sau acceptarea mult mai rapidă în fluxul tehnologic a acelor noi utilaje.

„Introducerea noului ar fi imposibilă fără aportul acestor muncitori, meritul nostru nefiind decît acela de a fi depistat din timp această pîrghie prin care acționăm, prin care ne justificăm titulatura de promotori ai noului."

IOSIF DICHER

Iosif Dicher, șeful atelierului III de carbid din cadrul marelui combinat chimic din Tîrnăveni, nu este un cercetător, un căutător în sensul exact al cuvîntului. De aproape 25 de ani nu face decît unul și același lucru, carbid. Carbid din care se obține, mai apoi, acetilena. Sarcina sa, datoria sa, a fost, dintotdeauna, ca toate cele trei cuptoare de a căror producție răspunde să facă întruna carbid. Meseria și-a început-o, după absolvirea Liceului de chimie din Tîrnăveni, cu montarea cuptorului 3, care sub ochii lui de tînăr muncitor a fost readaptat de la feroaliaje la carbid. Dar iată că, pe lîngă acele trei cuptoare de-atunci, la Tîrnăveni s-au ridicat alte cîteva cuptoare, moderne și perfecționate. Unul dintre aceste noi cuptoare produce, cu un consum de energie electrică scăzut, tot atîta cît produc la un loc cele trei cuptoare de care răspunde Iosif Dicher. Și cum necesarul de carbid pe economie este asigurat de producția noilor cuptoare, au apărut următoarele întrebări : ce se poate face cu vechile cuptoare de carbid ? Aceste instalații, care au înfruntat timpul și care se mențin într-o excelentă condiție tehnică, să ia drumul fierului vechi ? Dar ce vor face, mai ales, oamenii, buni cunoscători ai meseriei, stăpîni pe toate tainele, nu puține la număr, ale acestor cuptoare ? Referitor la ultima întrebare, mulți dintre acești oameni au luat drumul Tulcei, la combinatul de feroaliaje de curînd ridicat și unde oamenii cu experiență au mare căutare. Mulți dintre aceștia, desigur, au elaborat la cuptorul trei, cel la care maistrul Iosif Dicher își începuse meseria, cîteva șarje de feromangan și ferocrom. Altfel spus, procedeul fiind același, cuptoarele asemănîndu-se, oamenii, s-ar zice, cunosc meseria, motiv pentru care au plecat la Tulcea.

Numai că Iosif Dicher și colegii săi de muncă, „prietenii mei de sudoare", cum le spune el, au hotărît ca vechile cuptoare, avînd la spate experiența cuptorului trei, să treacă pe feroaliaje, produse mult solicitate de economia noastră națională.

„Ar fi simplu, sigur că da, să plecăm, cei mai mulți dintre noi, la Tulcea, sau să trecem la cuptoarele cele noi. Dar e păcat ca această capacitate de producție să rămînă nefolosită sau să o dăm la fier vechi. Cuptoarele vechi încă sînt bune, iar oamenii știu meserie, nu glumă. Mai avem la dispoziție destul timp ca să schimbăm produsul, să nu mai facem carbid, ci feroaliaje. Vom pleca pînă la Tulcea, la fața locului, cum se spune, vom discuta cu oamenii de acolo, vom vedea ce anume sînt ei dispuși să ne dea nouă să facem, știm că nu ni se va da produsul cel mai ușor, nimeni nu vrea să scape, desigur, de feroaliajul care nu-i ridică probleme, dar asta ar fi altă problemă. Ne vom reîntoarce și vom pune la punct tehnologiile respective și ne vom lua adio de la carbidul pe care-l făceam de-o viață întreagă. Sînt sigur, absolut sigur, că vom obține feroaliaje de cea mai înaltă calitate. Am încredere în oamenii mei cum am încredere în mine însumi. Evident, nu va fi ușor, dar nu ne speriem noi de cele 60 de grade permanente din jurul cuptoarelor și o să ne speriem de muncă ?! Vă propun să veniți la ultima șarjă de carbid prevăzută la sfîrșitul anului 1977 și la prima șarjă de feroaliaje pe care, bineînțeles, o vom elabora în prima lună a anului 1978".

Așa, pe scurt și fără să intre în prea multe amănunte, Iosif Dicher și oamenii săi nu vor face nimic altceva decît vor schimba o tehnologie și un produs, dar, în realitate, pasul nu se va face chiar atît de simplu. Vor urma zile și nopți de căutări, de nesomn, de studii, de întrebări, de eșecuri și, pînă la urmă, Iosif Dicher, care nu este un cercetător, nici un căutător, ci un om al producției, va izbîndi. De unde această siguranță a mea ? Pentru că Iosif Dicher și oamenii săi sînt un singur gînd, o singură năzuință.

GHEORGHE TROACĂ

Iscusit vorbitor, colorîndu-și spusele cu zeci de amintiri, adică întîmplări de pe platforma oțelăriei numărul doi din Hunedoara, unde a muncit mai mult de zece ani, dar nu ca oțelar, ci ca electrician de întreținere, maistrul principal Gheorghe Troacă, oltean get-beget, avea să-mi spună că n-ar fi plecat din Hunedoara nici în ruptul capului, prea se obișnuise cu munca și oamenii de acolo, dar s-a întîmplat să citească un articol despre aluminiul de Slatina. „Se vorbea în acel articol despre extraordinarele, ultramodernele și supercomplicatele instalații și utilaje electrice cu care se obține, după teribile rețete și procese tehnologice, aluminiul electrolitic. Sînt unii care au cîte o pasiune, că te și miri de unde au mai cules-o și pe asta. Eu, nu știu de ce, mi-am ales ca pasiune chiar meseria mea de electrician. Așa se face că am înghițit momeala din articol și mi-am spus că nu se poate să existe undeva în țară astfel de instalații electrice, iar eu să stau de lemn-tănase și să nu-mi bag mîinile prin ele. Dar, de-aici, de la pasiunea asta a mea, și pînă la titulatura de promotor al noului, cum văd că vreți să mă botezați, cred că drumul e cam lung. Mai repede s-ar fi potrivit să-l luați la întrebări pe un aluminist, unul dintre cei care au furat în așa fel meseria, încît aluminiul lui a atins, ca puritate, coeficientul 9, coeficient înregistrat doar de cîteva firme de tradiție în aluminiul mondial".

Fără îndoială că interlocutorul meu avea dreptate, dar, tot fără îndoială, la temelia aluminiului din Slatina, sau la cota înaltă de competitivitate mondială pe care a atins-o prin acel coeficient 9, o contribuție însemnată o au și electricienii sau mecanicii de întreținere. A fost greu, desigur, pentru simplii țărani dimprejurul Slatinei să devină, nu peste noapte, dar într-un timp totuși relativ scurt, aluminiști de mare clasă. Dar și pentru electricienii sau mecanicii de întreținere a fost la fel de greu ca, într-un timp la fel de scurt, să pătrundă tainele acelor extraordinare, ultramoderne și super complicate instalații electrice.

„Am fost trimis la specializare în Franța și în Grecia. În Franța, de exemplu, cîțiva muncitori de-acolo au luat, în fața mea, o probă de alumniu și l-au mirosit. După miros, cică, ei au stabilit că aluminiul e de 8,7. Am luat și eu proba și am zgîlțîit-o pe lîngă ureche, cică să o aud cum sună, și le-am zis că da, într-adevăr, e aluminiu de 8,7. Dacă ei m-au luat peste picior, i-am luat și eu, că doar sînt oltean. Ei bine, din clipa aceea ne-am împrietenit la cataramă, deși nu ne prea înțelegeam noi, că eu de unde să știu franțuzește ? De la unul dintre ei, meșter bătrîn, am învățat să umblu pe întuneric la orice instalație. Pe întuneric, asta e numai o vorbă. Mi-a arătat cum defecțiunile mai frecvente ale instalațiilor pot fi controlate și constatate nu neapărat prin verificarea de la cap la coadă a întregii instalații, rețea cu rețea, ci acționînd cu aparatele de control doar în cîteva puncte

mai principale. Sigur că da, nu m-au învăţat mare lucru, ştiam şi eu chestia asta, dar mi-am aruncat ochii pe un carneţel din care maistrul acela bătrîn citea şi în care, zilnic, mai nota cîte ceva. Descoperise el anumite relaţii cu ajutorul cărora stabilea cu exactitate, într-un timp record, un defect pe care eu, cu metodele mele, l-aş fi stabilit într-o zi întreagă, dacă nu chiar şi într-o săptămînă. Am şi eu un carnet de ăsta plin de cifre, nimic altceva, dar nu mă las pînă nu-i obişnuiesc eu pe vreo cîţiva tineri să poarte la ei, în buzunarul de sus, un astfel de carneţel pe care să-l completeze ei cu mîna lor, că altfel nu se poate, îmbătrînim degeaba pe lîngă utilaje".

OCTAVIAN LEFTER

Acum opt ani de zile, cînd inginerul Octavian Lefter a fost repartizat, la terminarea facultăţii, în C.A.P.-Pogana, viile din Bogeşti, un sat aparţinător comunei Pogana, judeţul Vaslui, se aflau într-o stare de paragină şi ruină vecină cu părăsirea totală. Producţia la hectar? 180 kilograme de struguri! O cifră ridicolă. La ora actuală? Aproape 7 000 de kilograme.

„În via veche am operat numeroase schimbări de butuci care sleiseră atît pentru faptul că erau neîngrijiţi, cît şi pentru că erau mult prea îmbătrîniţi, fără putere. Concomitent, pe Dealul Inului, faţă în faţă cu via, am descoperit un fir de izvor. L-am captat, am construit un bazin din care printr-o conductă, prin cădere, am adus apă în via veche, astfel încît am realizat un fel de irigaţie proprie. Am mai mărit via cu încă 15 hectare, vie modernă, cu lăţime de peste 2 metri între rînduri, astfel încît parte dintre lucrări să se poată face mecanizat. Am pus via pe port înalt şi semiînalt, iar lucrările de primăvară şi cele din vară le-am executat ca la carte, cu chiar mîna mea, astfel încît ţăranii cooperatori au învăţat ceea ce uitaseră, pentru că nu se poate spune că nu ştiau să lucreze via, dar o lăsau la voia întîmplării şi a buruienilor. Ridicată de la pămînt, pe spaliere, ferită astfel de atacul manei, stropită mecanizat, fără un mare consum de forţă de muncă, stropită la timp, deci şi udată la timpul potrivit, via a renăscut în numai doi-trei ani. Mai mult decît atît, oamenilor a început să le placă, au grijă de această vie ca de ochii din cap, mai ales cînd le-am dovedit că din strugurii acestei amărîte de vii se pot obţine vinuri de o calitate superioară, Caberneturi care, trei ani la rînd, în cadrul concursurilor judeţene au bătut celebrele vinuri de Huşi, cunoscute sub numele de Zghihara de Huşi. Şi acesta este numai începutul afirmării bazinului viticol dispus pe dealurile Tutovei. Sînt foarte curios să văd ce recoltă voi obţine cu soiul A-Porto, din care am plantat masiv şi cu care am realizat cîteva terase după ultimul strigăt al tehnicii".

Vinul ca vinul, dar contribuţia substanţială a inginerului Lefter o constituie cealaltă secţie a fermei sale, legumicultura, unde pe un hectar de solarii a obţinut 85 de tone de roşii timpurii, ceea ce a ridicat mult veniturile C.A.P.-ului.

„Am vrut să îmi dovedesc mie, dar şi oamenilor de prin partea locului, că preţul unui hectar de pămînt depinde de felul în care îl lucrezi, de culturile pe care le întreţii. La ora actuală ferma noastră aduce mai mult de jumătate din veniturile C.A.P.-ului. Cum am reuşit? În primul rînd i-am cîştigat pe ţăranii cooperatori de partea gîndurilor mele, gînduri care îi priveau pe ei în modul cel mai direct cu putinţă. În al doilea rînd am aplicat tot, absolut tot ceea ce am învăţat la institut. În al treilea rînd, şi nu ultimul ca importanţă, desigur, am luptat pe toate căile ca oamenii să fie plătiţi pentru munca depusă, ba chiar le-am promis solemn că fiecare va primi în raport cu munca sa. Ultima noastră ispravă, ca să-i zic aşa, în cele patru hectare de solarii, unde munca se desfăşoară cu termometrul, grafice şi însemnări zilnice privind evoluţia plantelor, am instalat între rînduri nişte tuburi mari din material plastic, am umplut tuburile cu pămînt şi le-am făcut de-a lungul nişte găuri în care am plantat stoloni de căpşuni. A fost, după cum credeau unii, doar o joacă, dar joaca asta s-a lăsat cu o recoltă de căpşuni în valoare de cîteva zeci de mii de lei la un hectar. Şi mai sînt multe, încă foarte multe de făcut în acest C.A.P. în care oamenii au început să creadă în munca lor. Eu nu am făcut altceva decît să aduc unele dintre cele mai noi soluţii pe care ştiinţa agriculturii moderne le pune la dispoziţia noastră, a ţăranilor cooperatori".

VICTOR NIŢĂ ■

„CÎNTAREA ROMÂNIEI“ —
UN FESTIVAL-EPOPEE

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu însoţit de tovarăşa Elena Ceauşescu, de alţi tovarăşi din conducerea de partid şi de stat, în vizită la Expoziţia republicană de artă populară, artă plastică şi fotografică de amatori

Dacă ar trebui să situez pe prim plan una din multiplele virtuţi puse pregnant în evidenţă, la prima sa ediţie, de către Festivalul naţional „Cîntarea României", aceasta ar fi, de bună seamă, extraordinara pasiune-voinţă pe care a generat-o de a fi imediat, fără nici o pauză, continuat. Sentimentul acesta putea fi desluşit pe chipurile şi în sufletele sutelor şi sutelor de laureaţi ai primei ediţii, artişti profesionişti şi amatori, care participaseră în memorabila seară de 11 iunie la grandiosul spectacol de gală desfăşurat în prezenţa iniţiatorului şi călăuzitorului statornic al acestui festival, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la stadionul „23 August", arenă sportivă devenită, ca şi cu o lună înainte, la 9 mai, o scenă uriaşă pe care s-a perindat, sub feerica revărsare de lumini „tot ce are ţara mai frumos", ca să reluăm chiar un vers dintr-un cîntec binecunoscut. Măreaţa şi atît de fertila idee lansată de secretarul general al partidului cu numai un an în urmă, la Congresul Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste, s-a materializat grabnic într-o mişcare spirituală fără precedent, care a cuprins pe toţi iubitorii şi creatorii de frumos, masele largi ale poporului nostru, afirmîndu-se ca o operă cu adevărat naţională, care va face epocă în istoria noastră culturală. Depăşind prin orizont, conţinut şi amploare diferitele concursuri artistice şi de creaţie organizate într-un trecut nu prea îndepărtat, actualul festival naţional se dovedeşte a fi mai mult decît o întrecere periodică a forţelor artistice. În fapt, e vorba de o adevărată metodă revoluţionară de a promova zi de zi cultura în rîndul maselor, de a face din acestea nu numai beneficiarele unor bunuri spirituale create de o elită intelectuală,

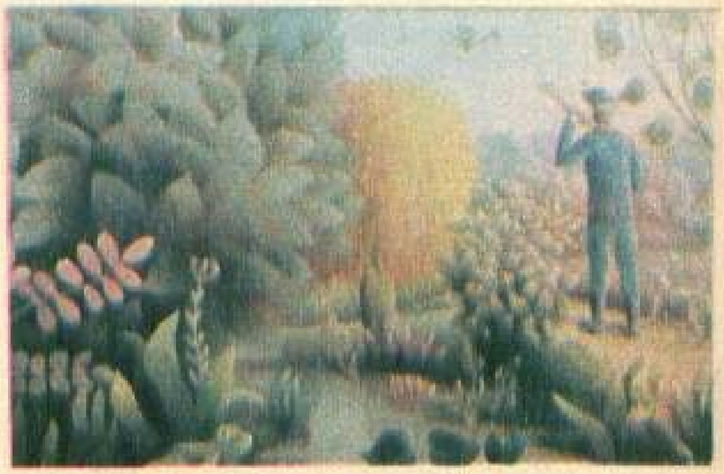
ci și producătoare ale frumosului, ca înflorire a propriilor virtuți artistice, ca expresie a sensibilității și năzuinței lăuntrice de înnobilare prin intermediul multiplelor manifestări ale artei, de la poezie și cîntec, la teatru și dans. Efervescența culturală care s-a încetățenit în straturile cele mai largi ale populației, aspirația zecilor și sutelor de mii de artiști și creatori populari de a-și afirma talentele în permanență, pe scene, în sălile expoziționale, în paginile publicațiilor și ale cărților, de la cele aflate la dispoziție pe plan local la canalele naționale de radioteleviziune și casele de editură centrale, sînt mărturiile acestui puternic și unanim curent către o trăire sub auspiciile frumosului cotidian, argumente dintre cele mai viabile ale afirmării umanismului revoluționar al societății noastre, ale dezvoltării tot mai armonioase a personalității umane. Corelația un om multilateral dezvoltat pentru o societate socialistă multilateral dezvoltată capătă putere de lege și deviză de acțiune. Faptul că atît de prompt și de sistematic s-a trecut la desfășurarea celei de-a doua ediții a festivalului, a cărei etapă finală, la nivel național, va avea loc abia în 1979, în preajma sărbătoririi celor 35 de ani al actului istoric de la 23 August 1944, este cît se poate de concludent. De la manifestările care au loc zilnic la nivelul colectivelor de muncă, în cluburi, case de cultură, cămine culturale, în instituțiile artistice profesioniste, la emisiuni de anvergură, precum suita de spectacole prezentată de fiecare județ la televiziune sub genericul „Antena vă aparține", asistăm într-adevăr la o desfășurare de forțe artistice care nu cunosc un asemenea precedent.

Poate tocmai de aceea, într-un asemenea moment de continuare pe o nouă treaptă valorică a festivalului național, cîteva considerații s-ar impune, fiind cu atît mai necesare cu cît, aproape săptămînă de săptămînă, în paginile revistei „Flacăra" am comentat evoluția ediției încheiate în iunie la toate nivelurile de desfășurare. Trebuie remarcat de la bun început faptul că Festivalul național „Cîntarea României", așa cum a fost el conceput și îndrumat pe parcurs de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, e prima manifestare unitară a spiritualității noastre contemporane, în sensul că pentru întîia oară au fost angrenate simultan și concertat într-o mișcare de o asemenea anvergură toate energiile spirituale ale națiunii, toate forțele și genurile artistice, într-o comuniune de idei și convingeri politice care au dat expresie înseși unității oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, în jurul partidului comuniștilor, al secretarului său general. Din acest punct de vedere se poate aprecia că festivalul este și un mare act politic, o opțiune ideologică clară, care vine să demonstreze încă o dată însemnătatea pe care partidul nostru i-a acordat-o acțiunii de fortificare în spirit comunist a conștiinței fiecărui cetățean al țării.

Sub aspectul conținutului a apărut cu atît mai pregnant mesajul ideologico-artistic al festivalului, îndeosebi ca urmare a dedicării lui Centenarului Independenței de stat a României, ceea ce a făcut ca lupta seculară a poporului nostru pentru păstrarea ființei naționale, pentru apărarea vetrei strămoșești, implicit opera contemporană de făurire a unui stat socialist prosper și suveran, să-și găsească o amplă și diversă reflectare în creații și manifestări de mare suflu patriotic și de înaltă ținută artistică. Dincolo de anumite lucrări care n-au depășit condiția ocazionalului și a improvizației de nivel local, se poate afirma că, deopotrivă în creațiile profesioniste ca și în cele de factură folclorică, unele dintre ele reprezentînd sub

MIHAI LOHMAN — Sergentul
(lucrător M.A.I. — București)

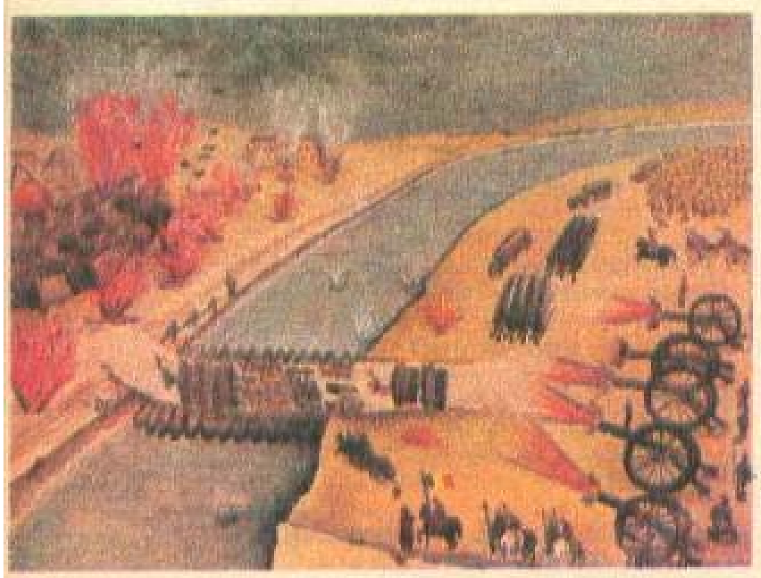
GHEORGHE BABEȚ — Ezitare
(lăcătuș — Timișoara)

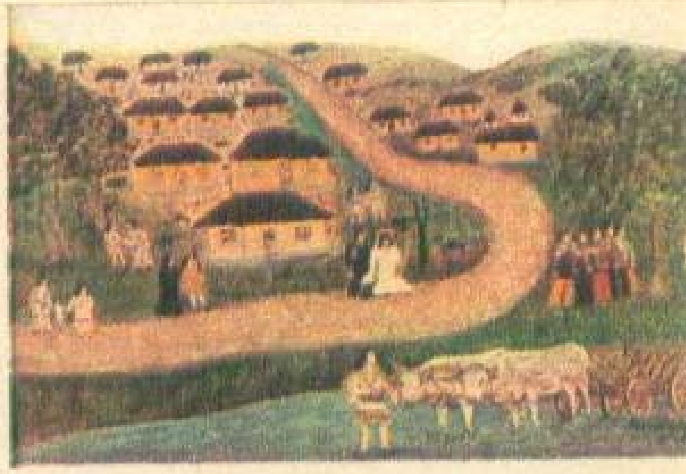
GH. DUMITRESCU — Peisaj
(pensionar — Titu)

aspect tematic cîştiguri de dată mai recentă, s-au făcut simţite aspiraţia duratei, monumentalitatea şi perspectiva, temeinicia construcţiei, calităţi proprii unor opere menite să înfrunte scurgerea anilor. Cum multe din aceste opere, aşa cum subliniam mai înainte, aduc în prim plan istoria mai veche sau mai nouă, luptele poporului nostru, strădaniile sale actuale, festivalul se înscrie ca un efort colectiv şi programatic de creare a epopeii naţionale. Ediţie de ediţie, atît prin reintegrarea în circuitul valorilor spirituale ale prezentului a tot ceea ce e de preţ în moştenirea noastră culturală cît şi prin crearea unor lucrări noi, care să lumineze istoria, se adaugă noi cînturi la eroica noastră epopee.

Tot ca o trăsătură marcantă a acestui festival se distinge participarea masivă la actul de creaţie culturală, indiferent că e vorba de profesionişti sau amatori, a cetăţenilor ţării din toate generaţiile, fapt extrem de important nu numai sub aspect moral, ci şi artistic, experienţa şi măiestria îmbinîndu-se astfel fericit cu avîntul şi fantezia tineretului, cu setea de inovaţie. Dacă dintre oamenii de litere şi arte întîlnim printre laureaţi creatori care s-au impus cu cîteva decenii în urmă precum Sigismund Toduţă, Tudor Ciortea, Al. Paşcanu, Szemler Ferencz, Horia Lovinescu, Ion Irimescu sau aflaţi în plin apogeu artistic precum Dumitru Radu Popescu, Doru Popovici, Wilhelm Berger, Marin Constantin, Sabin Bălaşa, Constantin Piliuţă, George Apostu, Gh. Dinică, Victor Rebengiuc, Leopoldina Bălănuţă, nu puţini sînt scriitorii, pictorii, muzicienii, cineaştii, interpreţii care netrecînd decît cu puţini ani pragul celor trei decenii reprezintă astăzi valori de prim rang de la Ioan Alexandru şi Mihai Moldovan la Gh. Crăsnaru şi Sofia Vicoveanca. Colectivele artistice de veche tradiţie ca Opera Română, filarmonicele din Bucureşti, Iaşi, Cluj-Napoca sau unele ceva mai tinere, înfiinţate în ultimele decenii, precum Teatrul de stat din Tg. Mureş, celebrul cor „Madrigal" sau

ŞTEFAN PREDOIAŞ — Trecerea Dunării (tehnician — Bucureşti)

MARIN MOCANU — Nuntă (C.A.P. Stoileşti — Vîlcea)

recentul Cenaclu Flacăra al Tineretului Revoluţionar figurează printre laureaţii acestei primei ediţii. Fenomenul e nu mai puţin concludent în rîndurile artiştilor amatori, unde practic aproape că nu există limită de vîrstă. Distanţa în timp între cel mai tînăr dansator de pe scenă şi cel mai în vîrstă a fost de 60—70 de ani, adică s-au prins în aceeaşi horă strănepotul cu străbunicul. Mişcarea noastră artistică se dezvoltă astfel sub semnul unităţii şi continuităţii generaţiilor, al unei ştafete care se preia în plin act de creaţie. Caracteristica aceasta este extrem de importantă pentru perenitatea organică a experienţelor artistice seculare, deopotrivă cele ale naţiunii române ca şi ale naţionalităţilor conlocuitoare.

Dincolo de asigurarea unei continuităţi directe, decurgînd din înlănţuirea generaţiilor în realizarea actului artistic, matricea stilistică acţionează nu numai ca tradiţie, ci şi ca premisă pentru înnoire, dovedindu-şi vitalitatea şi viabilitatea. Dacă un asemenea fenomen ni s-a impus în mod firesc în cazul multor creaţii şi spectacole ale profesioniştilor, nu o dată înseşi lucrările aparţinînd unor creatori din rîndul maselor inovează în mod surprinzător atît în substanţă, în viziune, cît şi în tehnicile de execuţie. Ne-a fost dat astfel să admirăm pînzele de o deosebită prospeţime a interpretărilor şi culorii semnate de pictori de pe acum cunoscuţi ca Viorel Cîrstea, Ghiţă Mitrăchiţă sau Ion Niţă Nicodim, ceramica de o rară distincţie, poematică, a unui maestru ca Victor Vicşoreanu sau sonoritatea neauzită a unei orchestre populare ca aceea de la Dideşti-Teleorman condusă de Ion Albeşteanu. Este încă şi mai interesantă logodirea dintre genurile tipic folclorice şi cele ale artei culte în cadrul aceluiaşi spectacol nu o dată cu caracter politic, precum montajul literar-muzical-coregrafic.

Diversitatea reprezintă acel mănunchi de calităţi asupra cărora aproape că n-ar mai trebui să insistăm în cazul manifestărilor acestui festival, ştiută fiind capacitatea românilor de a-şi personaliza actul artistic chiar cînd îi desparte o apă sau un deal. Cu toate că, de pildă, între dansurile, costumele, cîntecele de pe cele două versante ale Car-

pațiilor Meridionali, cel transilvan și cel munteano-oltean există numeroase similitudini de esență, ochiul și urechea disting și caractere specifice zonei Făgăraș-Sibiu ca și celei Vîlcea-Gorj. S-au prezentat în faza finală numeroase formații de fluierași, de la cele din Vrancea și Suceava sau Tulcea la cele din Mureș, Sibiu sau Arad, și fiecare a avut inmlădierile ei sonore, o anume rezonanță de neconfundat. Avalanșa de călușari din Argeș, Olt sau Teleorman a însemnat și ea un tablou de o vivacitate și o policromie aparte, cu note proprii fiecărei formații.

Chiar în domenii artistice precum corul sau satira și umorul asistăm la o diversitate salutară: un cor din Dîmbovița se deosebește de unul din Banat sau Maramureș, precum verva umoristică a unei estrade din Ialomița (Ograda) are alura specifică în raport cu cea a unei brigăzi artistice de la Întreprinderea „Tractorul". Juriul a simțit nevoia ca în înseși premiile acordate să facă anumite disocieri: astfel, căminele culturale din Mitreni-Ilfov, Sălătruc-Argeș și Obîrșia-Cloșani din județul Mehedinți au fost distinse pentru dansurile inedite (termen nu prea fericit) pe care le-au prezentat. Însuși folclorul naționalităților conlocuitoare s-a înfățișat în diversitatea lui, de la fanfarele germane de la Casa de cultură „Friedrich Schiller" sau căminul cultural Bod-Hălchiu, la obiceiurile maghiare aduse pe scenă de căminul cultural din Alta Medie (Covasna) sau din Idicel-sat (Mureș).

Contribuția cea mai de seamă a acestui festival la îmbogățirea tezaurului nostru artistic o reprezintă readucerea în prim plan a unor creatori din rîndul maselor pe care fie i-a consacrat definitiv, fie le-a creat condițiile pentru un debut promițător. Exemplele sînt dintre cele mai strălucite în toate genurile de artă și reproducerea listei laureaților și cîștigătorilor premiului I nu mai constituie argumente dintre cele mai imbatabile. Masele s-au dovedit, ca întotdeauna, un rezervor nesecat de talente, multe dintre ele, de la cele ale școlarilor, elevilor și studenților, la artiștii amatori maturi cu o personalitate creatoare formată, reprezentînd un gir indiscutabil pentru destinele culturii noastre. Poate că nu una, ci chiar mai multe cărți și albume ar merita să reunească chipurile acestor minunați creatori de frumos.

Multe ar mai fi de adăugat, fie și sub forma unor considerații fugare despre desfășurarea acestei prime ediții a festivalului, implicit despre unele neîmpliniri și căutări ale sale inerente începutului. De bună seamă, cele mai multe din ele, dacă nu chiar toate, le sînt binecunoscute organizatorilor, tuturor factorilor de cultură și educație, una din sarcinile pe care trebuie să și le asume ediția a doua fiind aceea a unei îmbunătățiri, a neîncetatei perfecționări atît în ce privește conceperea unor forme de desfășurare cît și conținutul lor, mijloacele de expresie artistică.

NICULAE STOIAN ■

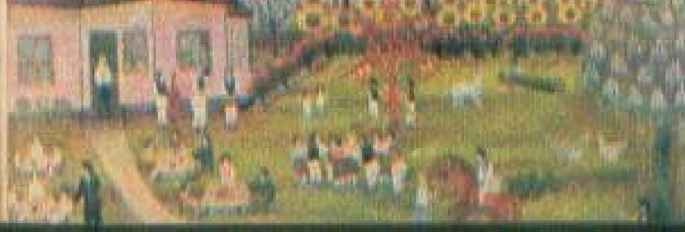
GHEORGHE COTLEȚ —
Toamnă îmbelșugată
(operator film — Suceava)

GHEORGHE TURLEA — Peisaj
(miner — Brad)

GH. DUMITRESCU — Datini
(pensionar — Titu)

ALEXANDRU BAIA — Asaltul
(contabil — Pitești)

DISTINCȚII ÎN FESTIVALUL NAȚIONAL «CÎNTAREA ROMÂNIEI»

CONCURSUL DE POEZIE

— Se acordă diplomă următorilor tovarăși :

Ioan Alexandru — „Imnele Transilvaniei".

Adrian Păunescu — „Pămîntul deocamdată".

Gheorghe Tomozei — „Poema patriei".

Szemlér Ferenc — „Az álom tulsó partján" (Pe malul visului).

Nikolaus Berwanger — „Ich häng mei Gsicht net an de Nagel" (Poezii șvăbești).

CONCURSUL DE PROZĂ

— Se acordă diplomă următorilor tovarăși :

Corneliu Leu — „Plîngerea lui Dracula".

Dinu Săraru — „Clipa".

Eugen Uricaru — „Rug și flacără".

Majtényi Erik — „Hajóharang a hold utcában" (Clopot de bord).

Joachim Wittstock — „Blockvermerke" (Însemnări).

CONCURSUL DE DRAMATURGIE

Se acordă diplomă următorilor tovarăși :

— Mihnea Gheorghiu — „Patetica '77".

— Horia Lovinescu — „Singele".

— Dumitru Radu Popescu — „Două ore de pace".

CONCURSUL DE CREAȚIE MUZICALĂ

Muzică simfonică și vocal-simfonică

Premiul I — Wilhelm Berger — Simfonia „Sarmizegetusa" ; Sigismund Toduță : Simfonia V.

Muzică de cameră

Premiul I — Tudor Ciortea — Cvartet de coarde nr. 3.

CONCURSUL DE ARTĂ PLASTICĂ

Pictură

Premiul I — Constantin Piliuță : „Trecerea armatelor române peste Dunăre" ; Traian Brădean : „Patria suverană" ; Sorin Ilfoveanu : „Cîmpul".

Sculptură

Premiul I — Ion Irimescu : „Ocrotire" ; Paul Vasilescu : „Voievod".

Grafică

Premiul I — Feszt Ladislau : „Bucuria zilelor de azi" ; Lidia Cioiac : „Sacrificiu".

CONCURSUL DE FILM

Film artistic de lung metraj

Premiul I — „Mere roșii", regizor Alexandru Tatos.

Film documentar

Premiul I — „Independența, năzuința de veacuri a poporului român", regia Petre Sirin ; „Baladă pentru independență", regia Alecu Croitoru.

Film de desen animat

Premiul I — „Odă", regia Sabin Bălașa ; „Cale lungă", regia Adrian Petringenaru.

TEATRE LIRICE

Operă

Premiul I — Opera de stat din Iași „Răscoala" de Gh. Dumitrescu.

Balet

Premiul I — Teatrul de stat de operetă din București — „Viața, dragostea omului" de Mihaela Atanasiu pe un colaj muzical ; Opera Română din București — „File de istorie", muzica de D. Capoianu, T. Bratu, T. Olah și L. Mețianu.

Operetă

Premiul I — Teatrul de stat de operetă din București — „Eternele iubiri" de G. Grigoriu.

Filarmonici și orchestre simfonice

Premiul I — Filarmonica de stat — „George Enescu" București — Concert vocal-simfonic. Filarmonica de stat din Cluj-Napoca — Concert vocal-simfonic ; Orchestra simfonică a Radioteleviziunii Române — Concert vocal-simfonic ; Filarmonica de stat „Moldova" din Iași — Concert vocal-simfonic.

Ansambluri artistice

Premiul I — Ansamblul artistic „Doina" al Armatei ; Ansamblul artistic „Rapsodia Română" ; Ansamblul artistic „Ciprian Porumbescu" din Suceava.

Formații artistice

Premiul I — Formația artistică „Ciocîrlia" a Ministerului de Interne.

Teatre și secții de estradă

Premiul I — Teatrul satiric-muzical „Constantin Tănase" — „Căruța cu paiațe", muzica : Vasile Veselovschi, scenariul : Mihai Maximilian ; Orchestra de estradă a Radioteleviziunii Române — Concert de muzică ușoară românească ; Teatrul de revistă „Fantasio" din Constanța — „Veselia n-are vîrstă", muzica : H. Mălineanu și Aurel Manolache, scenariul : N. Constantinescu și S. Georgescu.

● Se acordă premiul I pentru activitatea artistică și cultural—educativă Cenaclului Flacăra al Tineretului Revoluționar, organizat de C.C. al U.T.C. și revista Flacăra.

VASILE SEMENIUC — Panoramă (muncitor — Sighetu Marmației)

AURICA MIȚĂ — Compoziție 1877 (casnică — Niculițel)

În lumea colindelor de tineri

JUNELUI JUNEL BUN

Idealul tinerilor: vitejia şi hărnicia

● La începutul fiecărui an datina străbună a sărbătorii Anului nou însufleţeşte viaţa satului cu un tumult şi un freamăt neasemuite. Încă din ajun cetele de colindători, însoţite cu fluiere şi dobe, cimpoaie şi tălăngi, cutreierînd uliţele satului într-un alai sărbătoresc, păşesc din casă în casă cîntînd colinde şi adresînd urări ce prefigurează o viaţă optimistă şi îmbelşugată. În conţinutul lor de o mare bogăţie şi varietate, corespunzînd aproape tuturor momentelor şi situaţiilor din timpul colindatului — starea profesională, socială şi de vîrstă a celor felicitaţi — colindele dezvoltă teme epice extrem de concentrate, dar îmbrăcate într-o aleasă poezie, desăvîrşit cristalizată artistic, literar şi muzical. Cu această poezie a colindelor, ilustrînd metaforic aspectele vieţii satului tradiţional, am făcut cunoştinţă în ediţia precedentă a „Almanahului Flacăra".

Acum ne vom opri asupra colindelor adresate tinerilor de ceata flăcăilor, în care se închipuie isprăvi eroice şi se conturează modele de aleasă frumuseţe morală şi fizică, precum voinicia şi hărnicia, isteţimea şi puterea ce îi înalţă pe tineri în faţa colectivităţii săteşti. Colindele, alături de balade, basme, oraţii de nuntă, întruchipează o concepţie de viaţă în continuă perfecţionare, tinzînd spre modelarea omului pentru o viaţă ideală.

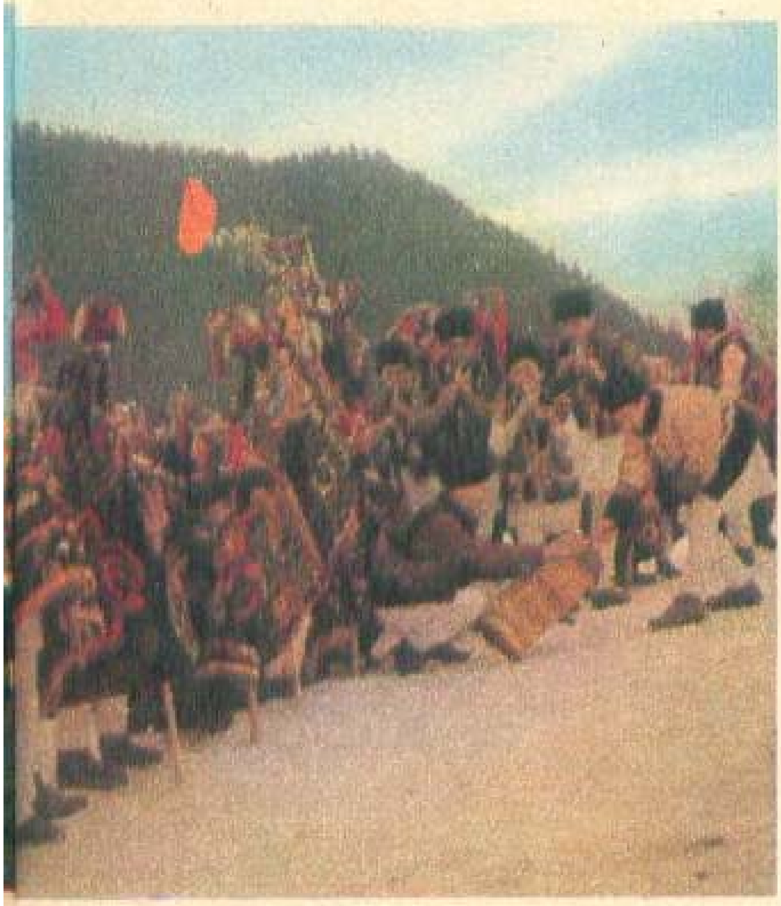
VOINICUL ȘI LEUL

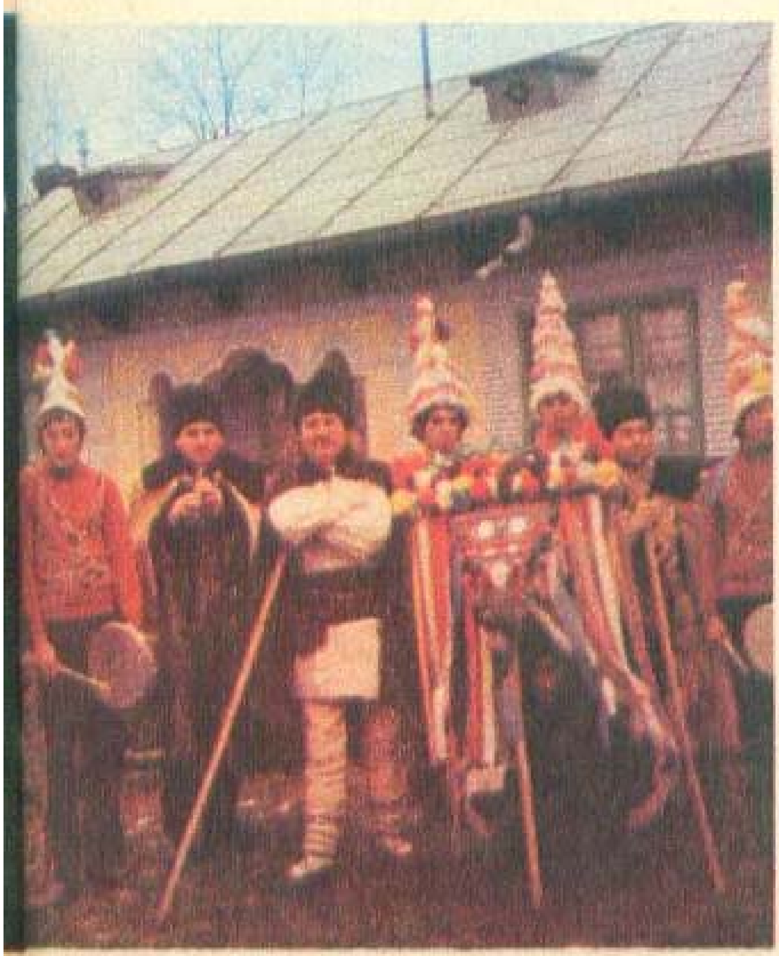
Pleacă june-ntr-o vinatu
Junelui junel bun !
În codri ce n-au d-umblat.
Codrii-s mari
și codrii-s rari.
Tăt umblară cit umblară
O ziuă mare di vară.
Cind fu colea lingă sară
Dedi-n urma leului
Și pe urmă se luară :
Găsi leu d-adormit
Sub un spin mindru-nflorit.
Pină junel să judea,
Leu-n talpe mi-și sărea
Și din gură-așa-i grăia :
– Ce-ai cătat, june, pe-aici ?
Ori zile urite-ț-ai
Ori moartea venită-ț-o ?
Junel din gură-i grăia :
– Ba zile nu mi-am urit,
Nici moartea nu mi-au vinit,
C-am vinit leuț la tine
Să mă lupt leuț cu tine.
Și la luptă să luară
O noapte mică de vară.
Cind fu zi mai dimineață,
Leuț să-ndobosea
Și junel să-mbărbăta.
În curăle mi-l lega,
Jos la țară de-l buia
Tăt legat și-ncurelat.
Cine godje il vedea
Ferica pa maică-sa :
Ferica de-această maică
Ce băiat ș-o mai scăldat
De buie pă leu legat
Tăt legat și-ncurelat
Și nimic nu-i vătămat.
Și te-un june-nveselește !

Această colindă, un adevărat poem eroic al luptei tinărului cu leul, este proprie numai folclorului românesc și se intilnește intr-un mare număr de variante, culese de pe intreg teritoriul patriei noastre. Motivul „luptei cu leul" este totuși străvechi in cultura universală, avind o virstă de peste cinci mii de ani. Este atestat literar in „Epopeea lui Ghilgameș" și cunoaște o reprezentare plastică mult mai numeroasă, oferită de mitul lui Herakles, Hercules ori Samson in luptă cu leul. Cercetătorii folclorului consideră realizarea literară românească atit de desăvirșită și tipică colindelor noastre, o creație autohtonă independentă, avind doar ca punct de plecare motivul „luptei cu leul", din reprezentările plastice daco-romane. În colindă, lupta nu este o confruntare vizind distrugerea dușmanului, ca in basme, ci, in conformitate cu funcția ei de felicitare, este mai mult o intrecere vitejească intre june și intruchiparea celei mai puternice forțe pămintești – leul, ale cărui insușiri sint adeseori hiperbolizate. Lupta are valoare de simbol, fiind un mod de reliefare a puterii și vitejiei, curajului și dăruirii

junelui, prin care se subînțelege flăcăul colindat, aflat în perspectiva apropiatei căsătorii. Vitejia junelui din colindă este prezentată într-o atmosferă plină de culoare și rezonanță mitologică, izvodită din împletirea realului cu fabulosul. Dacă eroul are dimensiuni obișnuite, omenești, leul este un personaj fantastic, cu trăsături ca în basme : vorbește, se sfădește cu junele, pradă și pustiește grădinile. În cele mai multe variante tînărul nu-și arată numai vitejia, ci se comportă ca un apărător al vetrei străbune și al comunității sătești, bîntuite de ființe rău voitoare — leul, șarpele, dulful mării.

Pleacă june la vînatu,
Flori dalbe, flori de măr !
Leu în sat că și-o tunatu
În grădini că s-o băgatu.
Pradă mare ce-o făcutu ?
Ce-o fost bun, tot o mîncat,
Ce-o fost rău, tot o călcat.

Aflînd de la mamă despre pustiirea săvîrșită de leu, tînărul își pregătește calul pentru luptă, își ia arcul și pleacă pe urmele acestuia.

Sub ceru-și de răsărit
Junel bun !
Mîndru-i pomu d-înflorit !
Sub poalele pomului
Șede-un june hodinește
Și murguțu-și potcovește
Cu potcoave de molotru,
Cu cuie de sîrmă întoarsă,
Ce la drumu-s ghimpuroase.

Găsind leul adormit, pentru tînăr se pune problema onoarei vitejești, care este mai presus decît victoria obținută ușor dar mișelește. De aceea mai întîi îl trezește și apoi îl provoacă la luptă.

Găsi leul adurmitu,
Adormit nepomenitu.
June sta și se gîndea-re :
Oare cum l-oi săgetea-re ?
Săgeta-l-oi adormit ?
Nu știe din ce-o pierit.
Scoase-atunci de-un șuierat
Leul că s-o deșteptat.

Provocarea la luptă se desfășoară în termeni proprii eroilor de basm.

— Eu am venit să te-ntreb :
Sau în puști să ne pușcăm,
Sau în săbii să ne tăiem,
Sau în lupte ne luptăm ?
Leul rupse
și-mi răspunse :
Nice-n puști nu ne pușcăm
Nice-n săbii nu ne tăiem,
Numa-n lupte ne luptăm,
Că luptele-s mai curate.

Lupta dintre june și leu, deși pare să fie asemănătoare celei din basme, nu are totuși dramatismul încleștării acestora, ci se constituie mai degrabă în imaginea plastică a unei trînte voinicești.

Se luară,
se luptară,
Se luptară
o zi de vară.
Cînd îmi fu-n apus de sară,
Cum aduse leu pe june,
Cum aduse,
jos îl puse.
Se luară
a doua oară,
Cum aduse jun pe leu,
Cum aduse,
jos îl puse,
Și-i țipă zgarda de gușă.

Victoria junelui este nu numai o încununare binemeritată a eroismului său, cît și „fala părinților" și „cinstea fraților".

Cin' pe june mi-l vedea
Toți pe el mi-l fericea :
– Ferice de cest băiat
Cum aduce-un leu legat,
Leu legat, nevătămat,
Nice-n pușcă nu-i pușcat,
Nice-n săbii nu-i tăiat,
Numa-n lupte că-i luptat !
Ferica de maica lui
C-o scăldat
și-o-nfășiat,
Că-i aduce-un leu legat !...

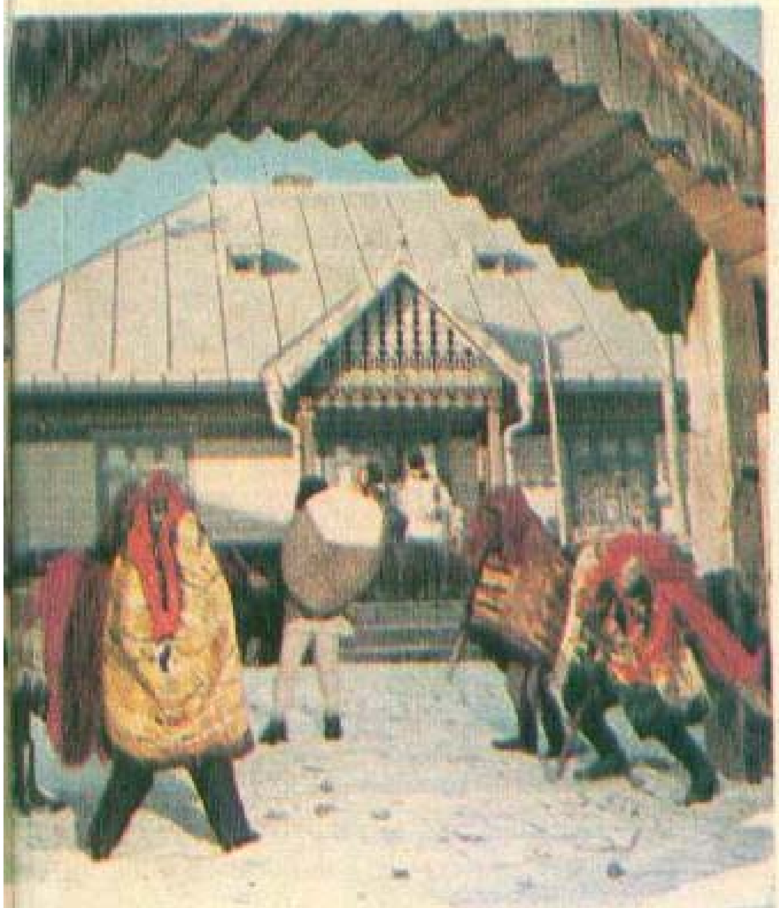
VOINICUL ȘI CERBUL

Aceleași însușiri de aleasă frumusețe ale voinicului – iscusința, curajul și bărbăția – domină colindele legate de vînătoarea „cerbului tretior", năzdrăvanei „ciute-ciutaline", „bourului sur" ; sau cele despre pescuitul „vidrei" și „dulfului mării". Iată-l pe voinic asemănător lui Iovan Iorgovan, plecînd în urmărirea cerbului care „s-o lăudat și s-o rourat" că nimeni nu știe iarbă unde paște și apă cînd bea.

Și Gheorghe-ăl voinicu
Acas-alergară,
Arcul ce-și luară,
Arcul ș-o săgeată
La vînat să-mi lasă,
Joi de dimineață,
Pă nori și pe ceață,
Și el să-mi vineze,
Ziua, toată ziua.

Dînd de urma cerbului, voinicul îl urmărește pe-un tărîm stîncos și pietros, din stană-n stană, pînă la pîrîul cu apa lină, unde, sub un călin-mălin, cerbul rumegă liniștit. Fiind săgetat, cerbul își mustră ochii și urechile că nu i-au dat de veste apro-

pierea voinicului, dar răsplăteşte superioritatea junelui, lăsîndu-i ca „testament" :

De-o chernea de cerb,
Cu cărniţa lui
Nunta să-şi ridice,
Nunta şi nuntaşii
Şi toţi megiaşii ;
Cu corniţa lui
Face-şi furci
la curţi ;
Cu unghiua lui
Face-aş păhărele
Inchină oameni cu ele.

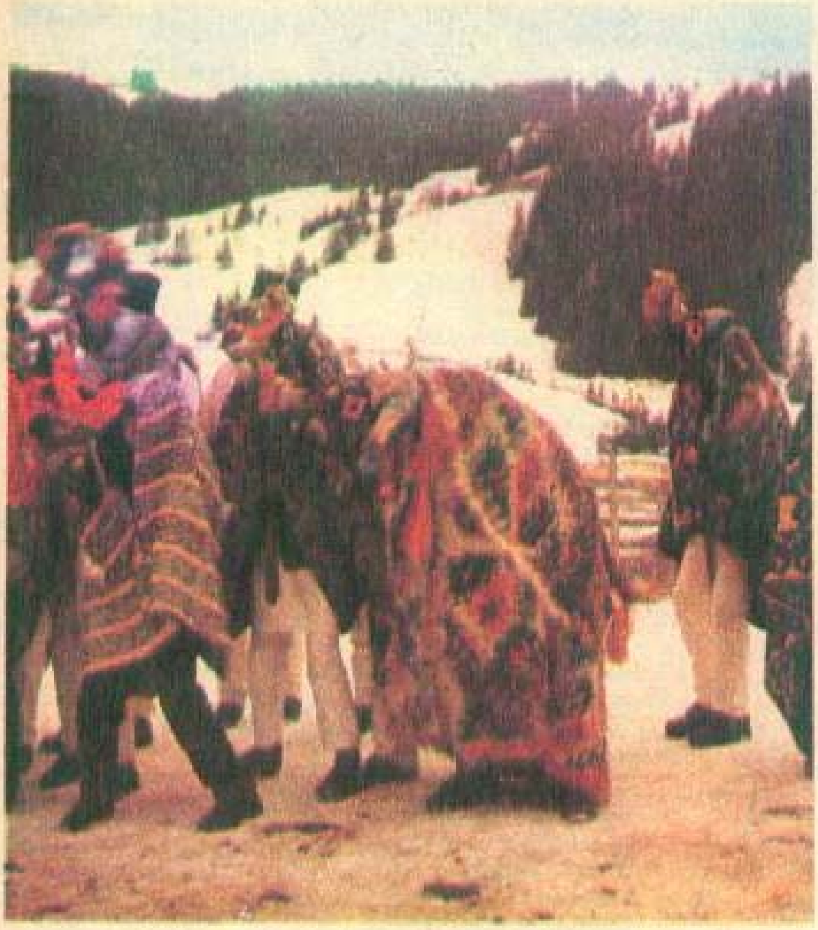
Vînătoarea şi călăria au cunoscut în trecutul ţării noastre o importanţă deosebită, iar strînsa prietenie dintre om şi devotatul său tovarăş – calul – constituie tematica a multe balade, basme şi legende. Dar iată cum în colindele de vînător şi oştean, avînd ca temă preamărirea tînărului, junele îşi joacă murgul de se întrece cu soarele, care-l pizmuieşte chiar ; îşi împacă pe cei doi prieteni ai săi – şoimul şi calul – ajunşi în faţa unei întreceri cu finalitate dramatică – cel care pierde, să fie sacrificat.

Joacă-şi Gheorghe calul său ;
Şi mi-l joacă, şi-l prea joacă,
Şi mi-l joacă-n piatră seacă,
Piatra seacă izvorăşte,
Ostaşii caii şi-i adapă ;
Şi mi-l joacă-n cîmpi pîrliţi,
Cîmpi pîrliţi îşi otăvesc.
Şi mi-l joacă, şi-l prea saltă,
Şi cu Soarele se-ntrece,
Mi-l întrece şi-l deztrece.

Tot o probă de mare curaj este şi trecerea înot a mării, legată de motivul luptei tînărului cu „frîncii" şi cu turcii, pe malurile Mării Negre, ca un reflex literar al conflictelor cu genovezii şi turcii în secolele XIV–XVI. În colindele dobrogene este frecventă tema alegerii voinicului ca „vameş mare". Astfel, Marea Neagră cu lumea ei reală şi fabuloasă – ostroavele de aur în care pasc oi şi berbeci cu cerceii linii de argint, dulful şi alte vietăţi acvatice fantastice – este cîntată de cea mai veche şi şlefuită poezie populară, poezia colindelor. Iar alături de imaginea flăcăului frumos, Făt-Frumos, înzestrat cu alese trăsături eroice, apar şi calităţile lui de „bărbat înţelept", cu o cugetare dreaptă şi cinstită, pentru care voinicul, în chip de oştean al curţii medievale, este chemat în sfatul ţării să îmbrace „caftan domnesc" şi să ţină „toiag împărătesc".

FATA ÎN LEAGĂN DE MĂTASE

Una dintre cele mai răspîndite şi îndrăgite colinde adresate tinerelor fete în prag de logodnă este cea în care fata este înfăţişată şezînd într-un leagăn de mătase.

prins in coarnele unui „cerb tretior", sau „bour sur". Atit leagănul de mătase cit și indeletnicirea fetei care coase și chindisește sint simbolul frumuseții și hărniciei, trăsături atit de definitorii pentru fiicele și fiii acestui mănos pămint românesc. Urmărind ipostazele in care este prezentată harnica fată lucrind, se poate reconstitui tabloul indeletnicirilor tradiționale din viața satului.

Ea-mi coase
și-mi chindisește
La cămăși părinților,
Gulerul frăținilor
Și marămi surorilor.

Aspectele vieții păstorești sint proiectate intr-o lume cosmică, printr-o alegorie de o rară frumusețe, fata păstoriță fiind sora Soarelui.

Sus in virful muntelui,
Vița-i verde de iederă!
Este tirla oilor.
Dar in strungă cine mină?
Mină sora Soarelui.
Dar la ușă cine mulge?
Mulge dinsu Soarele.

Imaginea fetei aflate in pragul căsătoriei predomină colindele pe tema pețitului, in care comparația plină de frăgezime și grația epitetului se impletesc cu dinamismul verbului, sugerind o aluzie fină la calitățile deosebite ale fetei colindate. Iat-o pregătindu-și darurile pentru nuntă.

La mijloc de ostrăvioare,
Spală Ileana darurile,
Darurile, sovoanele.
Ea le spală, le trimbește
Pietre dalbe le-nălbește.

MIORIȚA – COLINDA

Receptată de mult timp drept o aleasă creație poetică specifică a profundei sensibilități și cugetări a poporului nostru, Miorița – baladă și colindă, continuă să emoționeze și să ne infrumusețeze viața. Din vremuri străvechi făcind parte din repertoriul de colinde al junilor transilvăneni, Miorița – colindă cucerește pe cei care o interpretează, cit și pe cei care o ascultă prin acel inefabil fior liric ce se degajă din atașamentul ciobanului pentru ființele, locurile și indeletnicirea indrăgite; prin acel portret ideal al eternei tinereți:

Fetișoara lui
Spuma laptelui,
Ochișorii lui
Două mure negre
Coapte la răcoare,
Neatinse de soare,
Coapte la pămint,
Neatinse de vint,
Mustăcioara lui
Spicul griului.

Relevind trăsăturile de adincă solidaritate umană ale tinerilor – eroismul și hărnicia, curajul și dăruirea – dedicate apărării și intăririi colectivității sătești, colindele au origine străveche și un sens mobilizator pentru o comportare demnă și eroică. Cele mai multe dintre ele sint expresia poetică a unor mituri, avind funcție de inițiere și educare a tinerilor pentru viață și muncă. Astăzi, cind ințelesul lor străvechi s-a șters, continuă să emoționeze și să fie vii, prin arta literară și muzicală cizelate de-a lungul veacurilor, incit au ajuns la o formă de perfecțiune poetică unică in literatura populară. Metafora și alegoria, refrenul invocativ și rima solemnă, epitetul și enumerările, construcțiile sintactice și formele lexicale cu structură arhaică și dialectală conferă poeziei colindelor o putere aparte de retrăire a atmosferei unei epoci de bărbătesc eroism. „Colindele aparțin intr-un fel artei dramatice – le definea George Călinescu – fiind niște declamații cărora melodia le stinge considerabil cromatismul de frescă, și totodată epicei, fiind balade și basme laolaltă, inchipuiri de peripeții fantastice al căror erou este gazda, care urmează să cinstească pe colindători cu colaci și vin".

ION MOANȚĂ ■

Fotografii din colecția V. MĂNĂSTIREANU ■

Cap de copii

Cap de copii

DEMIAN

Intîrziat prin acest sfîrşit de secol, pictorul Demian ne aduce aminte de o generaţie strălucită, care acum aproape nu mai există. Cînd el începuse să picteze, veacul era tînăr şi marile bătălii pentru înnoirea imaginii aproape încheiate, contestaţiile clasate şi nu mai rămînea decît ca viitorul să confirme noile adevăruri. Drumurile imaginaţiei fiind deschise, Demian n-a plecat prin ducate străine, timpul şi pămîntul lui au fost mereu acestea, aşa cum retina i le-a dezvăluit în peregrinările sale, spaţiul – cel al dorului, aşa cum el se întrupa în proiecţiile doinelor (...un picior de plai... o gură de rai...), personajele-întruchipări venite pe drumurile baladelor din preistoria memoriei. Sacre şi în acelaşi timp profane, personajele desenelor lui coboară cîteodată din anotimpuri mitologice : fauni cîntînd la nai, nimfe-făpturi ale iubirii, satiri-îmbătaţi de dragoste, sau, alteori, părăsind Bizanţul de aur al icoanelor sau cerurile frescelor, ele vin să se supună noilor ritualuri ale peniţei şi cernelii, cronicari istovind la pisanii, ctitori umiliţi, în atitudini votive, domniţe smerite, iubitoare de păsări şi îngeri fugiţi din corurile lor celeste cărînd snopi de grîu, toate prezenţe hieratice, încremenite în gesturi sacrale şi atitudini extatice, aşa cum le stă bine unor purtătoare de simboluri ieşite din savantele canoane ale picturii bizantine.

Ca şi pe „zugravii de subţire" de odinioară, meşteşugul de pictor l-a întîrziat de-a lungul anilor pe Demian ca să închipuie în frescă menologuri, pe Maria Hodighitria ori Eleusa ori Glykophilousa, şi multe alte imagini care transformă prin puterea artei lăcaşurile în monumente. Dar toate acestea nu l-au sechestrat într-atîta ca el să nu mai colinde drumurile de ţară, să nu înnopteze printre oamenii plaiurilor, să nu se minuneze de candoarea copiilor, pe care i-a pictat fascinat de inocenţa şi frumuseţea lor, sute de tablouri care adunate împreună ar putea alcătui o superbă galerie de portrete închinate copilăriei.

Zaharia Stancu

Retras acum ca un sihastru la Baia Mare, mergînd în pas cu veacul şi numărîndu-i anii, octogenar aproape, dar nu bătrîn, Demian mai pictează încă dealul, valea, plaiul şi culorile anotimpurilor.

CORNEL BOZBICI ■

Nota redacţiei. Acest articol a fost scris cu o zi înainte ca vestea răspîndită de ziare să ajungă pînă la noi, că Anastase Demian a murit într-o dimineaţă de septembrie...

ADRIAN PĂUNESCU

CU VIAȚA

Cînd scriu acum, scriu numai pe muzică de doliu,
Șoptesc cuvintele de parcă m-aș sfîrși.
La mine-n conștiință aud cum plînge țara
Cu semnul scris pe frunte de marele cutremur,
În huruitul straniu al marii tragedii.

Ce întrebări să punem, și cînd, ursitei noastre,
Că ne-au rămas atîtea dovezi de la bătrîni
C-a fost aici, de-a pururi, o luptă, toată viața,
O luptă cu puhoaie ori cu invadatorii,
Că lupta-a fost chiar faptul de-a ne numi români.

Ridică-te la mine în versuri, tragedie,
De pe pămîntul aspru pe care ni-l frămînți,
Cu morții noștri tineri în nevinovăție,
Cu doliile sumbre ale neașteptării,
Cu limpedea nădejde că nu vom fi înfrînți.

Acum, cînd scriu, orașul respiră-n suferință,
Respiră prin o mie de mii de aspri pori
Și nu există nici-o instanță către care
Să îndreptăm apeluri, să punem întrebare:
De ce așa ilogic și-așa de mut să mori?

Din nou sînt lacrimi — iată — pe fața României,
Din nou e-acum nevoie să ne reconstruim,
Din nou se fac în fabrici grăbit sicrie multe,
Din nou se-ndreaptă oameni spre adevărul morgei,
Din nou lumina plînge pe cruci de țintirim.

Am cunoscut atîția din cei căzuți în moarte
Și-am amînat întruna să le tot spun ceva.
Unde sînteți acuma și ce v-aș putea spune?!
Dă-le odihnă dulce și vezi de minte-i, doamne,
Cînd de motivul morții ei te vor întreba.

Cînd scriu acum, scriu numai pe muzică de doliu,
Miroase tot orașul a mortar și a sicriu,
Scriu ca o datorie, port morții toți în mîna
Cu care îmi iau pulsul, cu care dau salutul,
Și parcă am o vină că ei sînt morți, eu viu.

Tu lasă-te cuprinsă în vorbe, tragedie,
De-atîtea ori venită fără măcar să spui.
Dar dacă moartea noastră fusese programată
Și am avut norocul să nu ni se întîmple
Cînd s-a mișcat pămîntul și soclul sub statui?

La radio se cîntă mereu ceva eroic,
Ei ne îmbărbătează, cînd timp avem de ei,
De nu cumva în plînsul familiilor triste
Ne cufundăm și plîngem acel moment de groază
Cînd singure în ușă se învîrtiră chei.

Stătea în pat femeia, pe pernă rezemată,
Și a căzut cu patul de-a dreptul în infern,
Într-un spital încearcă acum să înțeleagă
De ce era nevoie din somn să plece-n moarte
Dintr-un cearșaf vremelnic într-un mormînt etern.

E plină lumea noastră de fapte și legende,
Se povestesc dezastre, se întocmesc povești,
Și cineva îți bate la ușă cu sfială
Sau sună telefonul și cineva te-ntreabă:
«Ce-i pe la voi, pe-acolo, și, spune-mi, mai trăiești?»

De ce acestea toate? De unde pînă unde?
Că nu fusesem totuși la astea programați
Și ne gîndeam la multe, și-aveam atîtea planuri
Și vanitoși la culme dam bani pe obiecte
Și a venit dezastrul ca să ne facă frați.

Ne-a înrudit, deodată, cutremurul acesta
Și ne-a adus aminte de tot ce-am putea fi,
Am re-nvățat ce-nseamnă să nu te afli singur,
Să-ți mai găsești prieteni în noaptea blestemată,
Sub vîntul trist și vînăt al unei tragedii.

Să strigi, fără speranță, de ajutor, la oameni
Și-n loc să nu-ți răspundă cinici și surdomuți
Ei, fără nici un ordin, să sară să te-ajute
Curat, pe neplătite, și mîndru, pe tăcute,
Și să te simți tu însuți în stare să ajuți.

Ați auzit de omul care șoptea sub pietre?
De nu aveau curajul să lupte ceilalți, toți,
Ar fi șoptit zadarnic pustietății lumii,
N-avea contract cu nimeni să vină să-l salveze
Dacă-i intrau în casă, altcînd, zicea că-s hoți.

Cu totul alte lucruri ne-a arătat dezastrul
Decît birocrație, dosare, delatori,
Ne-a arătat o lume de oameni totuși oameni,
De oameni demni să treacă cel mai sever examen,
Nemuritori, cu toții, tocmai ca muritori.

S-a zvîrcolit pămîntul, cu morți cu tot, sub lume,
Ne-am speriat de moarte, dar am trecut de ea.
Am dat tribut ființe știute, neștiute,
Acum ne reculegem sub muzica de doliu
Și poate că bilanțul e partea cea mai grea:

Acest moloz cu oameni, bucăți de om pierdute...
În dinții macaralei — costumul unui om,
Fîlfîitor ca steagul revoltei unanime
Te-ntreabă, înc-o dată, absurdă tragedie,
De ce-ai intrat în lume, în ultimul atom?

PRE MOARTE CĂLCÎND

De ce-ai lăsat copiii fără părinți în viață?
De ce-ai distrus copiii unor părinți distruși?
De ce vinzi haine negre așa de scump mulțimii?
Și fabricilor noastre le dai să dea sicrie?
Și pui în cadră neagră ferestre, ochi și uși?

Ce sumbru exercițiu și ce nehotărîre!
Natură ucigașă, tu care ne omori,
În martie acesta ne vei aduce zile
Frumoase și senine și-atît de inutile
Și cinic răsări-vor peste cutremur flori.

Nu va mai rîde nimeni un hohot pîn-la capăt,
Cît morții de sub case, pe toți, nici nu i-au strîns,
Cît încă nu știm bine mărimea tristei pierderi,
Cît încă nu știm bine ce-o să ne coste mîine,
Cît încă ochii noștri n-au terminat de plîns.

Miroase a ruină, a doliu și-a amestec,
Miroase a ființă zdrobită inutil,
La morgă morții noștri sclipesc ciudat-albastru,
Ei au seninătatea că nu știu de dezastru,
Pavînd cu-albastre trupuri un temporar azil.

Dar, oameni, țineți minte că-n locul celor care
Se duc înspre morminte, așa mirați acum,
Putea să se întîmple să fie orișicare;
Că sîntem azi în viață e pură întîmplare,
Puteam să fim un nume pe un destin postum.

Vedeți și dumneavoastră, toți oamenii ca oameni
Au slăbiciuni, defecte și ezitări firești,
Dar ce putere mare au oamenii ca oameni
Cînd el, evenimentul, întreabă de sînt oameni
Și oameni sînt la cîrma nădejdii românești.

De-atîtea ori ne plîngem de itebiștii noștri,
Că sînt lichele unii, că umblă după șperț,
Că n-au nici o rușine, că acostează doamne,
Și-n goana după sute ei mai sfidează legea,
Că fac cu bișnițarii un ilicit comerț.

Așa cum sînt, e bine să știți că-n noaptea mare,
Ei nu au dat o clipă din luptă înapoi,
Și au salvat ființe, și-au fost prima armată,
Cînd n-am avut lumină, nici radio, nici pază
Ei toți, în acea noapte și-apoi, au fost eroi.

Prin stația de getax ministrul sănătății
Și-a spus întîiul ordin atît de necesar,
Prin ei, șoferi ai străzii, proporția și lupta
Au fost în mare grabă aflate-n tot orașul.
Ei au lucrat pe gratis după un sfînt orar,

După orarul unic al stării de urgență,
Pe viață și pe moarte lucrară ca-n război,
Recompensați-i, oameni, cu mulțumirea voastră
Pe-acești șoferi, întruna prinși în caricatură,
Ei au purtat lumina prin noapte ca eroi.

Aud că-n blocul Nestor, într-o garsonieră,
Stăteau, de-o viață-ntreagă, doi triști bătrîni cuminți,
Ea-l plictisea întruna în ultimul deceniu
La cinema să meargă. Și-au mers în seara-aceea.
Un film a fost salvarea a două năzuinți.

Un om venit acasă, în fața casei sale
Soția și copilul și soacra și-a lăsat
Să plece din mașină pînă parchează dînsul.
Ele-au urcat în casă, el a greșit parcarea
Și din întîrziere doar el a mai scăpat.

A stat o zi întreagă un tînăr lîngă omul
Pe care îl salvase riscîndu-se pe el,
Iar un soldat în flăcări s-a dus în ambulanță
Ca victimă el însuși, salvînd întîi o fată,
Ce minunată rîvnă de a trăi la fel.

«Vă rog, tăiați-mi mîna, da urlet o femeie,
Tăiați-mi mîna însă scoateți-mă de-aici!»
Și teafără au scos-o locotenenții Cernea...
Pe un balcon o fată murise, părea rufă,
Ce rufe par toți morții așa de triști și mici!

Spitalele sînt pline, iar doctorii, cu toții,
Ca o armată luptă pe frontul cel mai sfînt,
Pe frontul sănătății și al fragilității,
Acolo unde sîntem îndatorați cu toții,
De unde-o luăm spre viață sau poate spre mormînt...

Și în această vreme țara produce pîine,
Și apa minerală e aur pentru neam,
Cînd telefonul merge e parcă sărbătoare,
Ce faci, măicuță dragă, ce spui și ce te doare?
Ce dragă ne e viața, ce plictisiți eram...

Acum vom înțelege însemnătatea mare
De a trăi în viață, numai atît: normal,
Ce dar ne e de somnul neîntrerupt de grijă,
Cutremur ni se pare cînd se trîntește-o ușă.
Ce sensibilitate adusă-n ultim hal!

Citeam ziare pline de știri universale,
Despre terenuri care se clatină mereu,
Sute de mii de oameni nu ne făceau să plîngem,
Puteam să facem bancuri despre orice cutremur,
Dar cînd sub noi pămîntul zmuci.. oftarăm greu.

ADRIAN PĂUNESCU

CU VIAȚA PRE MOARTE CĂLCÎND

*Cînd scriu acum, scriu numai pe muzică de doliu,
Șoptesc cuvintele de parcă m-aș sfîrși,
La mine-n conștiință aud cum plînge țara
Cu semnul scris pe frunte de marele cutremur,
În huruitul straniu al marii tragedii.*

*Ce întrebări să punem, și cînd, ursitei noastre,
Că ne-au rămas atîtea dovezi de la bătrîni
C-a fost aici, de-a pururi, o luptă, toată viața,
O luptă cu puhoaie ori cu invadatorii,
Că luptă-a fost chiar faptul de-a ne numi români.*

*Ridică-te la mine în versuri, tragedie,
De pe pămîntul aspru pe care ni-l frămînți,
Cu morții noștri tineri în nevinovăție,
Cu doliile sumbre ale neașteptării,
Cu limpedea nădejde că nu vom fi înfrînți.*

*Acum, cînd scriu, orașul respiră-n suferință,
Respiră prin o mie de mii de aspri pori
Și nu există nici-o instanță către care
Să îndreptăm apeluri, să punem întrebare:
De ce așa ilogic și-așa de mut să mori?*

*Din nou sînt lacrimi — iată — pe fața României,
Din nou e-acum nevoie să ne reconstruim,
Din nou se fac în fabrici grăbit sicrie multe,
Din nou se-ndreaptă oameni spre adevărul morgei,
Din nou lumina plînge pe cruci de țintirim.*

*Am cunoscut atîția din cei căzuți în moarte
Și-am amînat întruna să le tot spun ceva.
Unde sînteți acuma și ce v-aș putea spune?!
Dă-le odihnă dulce și vezi de minte-i, doamne,
Cînd de motivul morții ei te vor întreba.*

*Cînd scriu acum, scriu numai pe muzică de doliu,
Miroase tot orașul a mortar și a sicriu,
Scriu ca o datorie, port morții toți în mina
Cu care îmi iau pulsul, cu care dau salutul,
Și parcă am o vină că ei sînt morți, eu viu.*

*Tu lasă-te cuprinsă în vorbe, tragedie,
De-atîtea ori venită fără măcar să spui.
Dar dacă moartea noastră fusese programată
Și am avut norocul să nu ni se întîmple
Cînd s-a mișcat pămîntul și soclul sub statui?*

*La radio se cîntă mereu ceva eroic,
Ei ne îmbărbătează, cînd timp avem de ei,
De nu cumva în plînsul familiilor triste
Ne cufundăm și plîngem acel moment de groază
Cînd singure în ușă se învîrtiră chei.*

*Stătea în pat femeia, pe pernă rezemată,
Și a căzut cu patul de-a dreptul în infern,
Într-un spital încearcă acum să înțeleagă
De ce era nevoie din somn să plece-n moarte
Dintr-un cearșaf vremelnic într-un mormînt etern.*

*E plină lumea noastră de fapte și legende,
Se povestesc dezastre, se întocmesc povești,
Și cineva îți bate la ușă cu sfială
Sau sună telefonul și cineva te-ntreabă:
«Ce-i pe la voi, pe-acolo, și, spune-mi, mai trăiești?»*

*De ce acestea toate? De unde pînă unde?
Că nu fusesem totuși la astea programați
Și ne gîndeam la multe, și-aveam atîtea planuri
Și vanitoși la culme dam bani pe obiecte
Și a venit dezastrul ca să ne facă frați.*

*Ne-a înrudit, deodată, cutremurul acesta
Și ne-a adus aminte de tot ce-am putea fi,
Am re-nvățat ce-nseamnă să nu te afli singur,
Să-ți mai găsești prieteni în noaptea blestemată,
Sub vîntul trist și vînăt al unei tragedii.*

*Să strigi, fără speranță, de ajutor, la oameni
Și-n loc să nu-ți răspundă cinici și surdomuți
Ei, fără nici un ordin, să sară să te-ajute
Curat, pe neplătite, și mîndru, pe tăcute,
Și să te simți tu însuți în stare să ajuți.*

*Ați auzit de omul care șoptea sub pietre?
De nu aveau curajul să lupte ceilalți, toți,
Ar fi șoptit zadarnic pustietății lumii,
N-avea contract cu nimeni să vină să-l salveze
Dacă-i intrau în casă, altcînd, zicea că-s hoți.*

*Cu totul alte lucruri ne-a arătat dezastrul
Decît birocrație, dosare, delatori,
Ne-a arătat o lume de oameni totuși oameni,
De oameni demni să treacă cel mai sever examen,
Nemuritori, cu toții, tocmai ca muritori.*

*S-a zvîrcolit pămîntul, cu morți cu tot, sub lume,
Ne-am speriat de moarte, dar am trecut de ea,
Am dat tribut ființe știute, neștiute,
Acum ne reculegem sub muzica de doliu
Și poate că bilanțul e partea cea mai grea:*

*Acest moloz cu oameni, bucăți de om pierdute...
În dinții macaralei — costumul unui om,
Fîlfîitor ca steagul revoltei unanime
Te-ntreabă, înc-o dată, absurdă tragedie,
De ce-ai intrat în lume, în ultimul atom?*

*De ce-ai lăsat copiii fără părinți în viață?
De ce-ai distrus copiii unor părinți distruși?
De ce vinzi haine negre așa de scump mulțimii?
Și fabricilor noastre le dai să dea sicrie?
Și pui în cadră neagră ferestre, ochi și uși?*

*Ce sumbru exercițiu și ce nehotărîre!
Natură ucigașă, tu care ne omori,
În martie acesta ne vei aduce zile
Frumoase și senine și-atît de inutile
Și cinic răsări-vor peste cutremur flori.*

*Nu va mai rîde nimeni un hohot pîn-la capăt,
Cît morții de sub case, pe toți, nici nu i-au strîns,
Cît încă nu știm bine mărimea tristei pierderi,
Cît încă nu știm bine ce-o să ne coste mîine,
Cît încă ochii noștri n-au terminat de plîns.*

*Miroase a ruină, a doliu și-a amestec,
Miroase a ființă zdrobită inutil,
La morgă morții noștri sclipesc ciudat-albastru,
Ei au seninătatea că nu știu de dezastru,
Pavînd cu-albastre trupuri un temporar azil.*

*Dar, oameni, țineți minte că-n locul celor care
Se duc înspre morminte, așa mirați acum,
Putea să se întîmple să fie oricare:
Că sîntem azi în viață e pură întîmplare,
Puteam să fim un nume pe un destin postum.*

*Vedeți și dumneavoastră, toți oamenii ca oameni
Au slăbiciuni, defecte și ezitări firești,
Dar ce putere mare au oamenii ca oameni
Cînd el, evenimentul, întreabă de sînt oameni
Și oameni sînt la cîrma nădejdii românești.*

*De-atîtea ori ne plîngem de itebiștii noștri,
Că sînt lichele unii, că umblă după șperț,
Că n-au nici o rușine, că acostează doamne,
Și-n goana după sute ei mai sfidează legea,
Că fac cu bișnițarii un ilicit comerț.*

*Așa cum sînt, e bine să știți că-n noaptea mare,
Ei nu au dat o clipă din luptă înapoi,
Și au salvat ființe, și-au fost prima armată,
Cînd n-am avut lumină, nici radio, nici pază
Ei toți, în acea noapte și-apoi, au fost eroi.*

*Prin stația de getax ministrul sănătății
Și-a spus întîiul ordin atît de necesar,
Prin ei, șoferi ai străzii, proporția și lupta
Au fost în mare grabă aflate-n tot orașul,
Ei au lucrat pe gratis după un sfînt orar,*

*După orarul unic al stării de urgență,
Pe viață și pe moarte lucrară ca-n război,
Recompensați-i, oameni, cu mulțumirea voastră
Pe-acești șoferi, întruna prinși în caricatură,
Ei au purtat lumina prin noapte ca eroi.*

*Aud că-n blocul Nestor, într-o garsonieră,
Stăteau, de-o viață-ntreagă, doi triști bătrîni cuminți,
Ea-l plictisea întruna în ultimul deceniu
La cinema să meargă. Și-au mers în seara-aceea.
Un film a fost salvarea a două năzuinți.*

*Un om venit acasă, în fața casei sale
Soția și copilul și soacra și-a lăsat
Să plece din mașină pînă parchează dînsul.
Ele-au urcat în casă, el a greșit parcarea
Și din întîrziere doar el a mai scăpat.*

*A stat o zi întreagă un tînăr lîngă omul
Pe care îl salvase riscîndu-se pe el,
Iar un soldat în flăcări s-a dus în ambulanță
Ca victimă el însuși, salvînd întîi o fată,
Ce minunată rîvnă de a trăi la fel.*

*«Vă rog, tăiați-mi mîna, da urlet o femeie,
Tăiați-mi mîna însă scoateți-mă de-aici!»
Și teafără au scos-o locotenenții Cernea...
Pe un balcon o fată murise, părea rufă,
Ce rufe par toți morții așa de triști și mici!*

*Spitalele sînt pline, iar doctorii, cu toții,
Ca o armată luptă pe frontul cel mai sfînt,
Pe frontul sănătății și al fragilității,
Acolo unde sîntem îndatorați cu toții,
De unde-o luăm spre viață sau poate spre mormînt...*

*Și în această vreme țara produce pîine,
Și apa minerală e aur pentru neam,
Cînd telefonul merge e parcă sărbătoare,
Ce faci, măicuță dragă, ce spui și ce te doare?
Ce dragă ne e viața, ce plictisiți eram...*

*Acum vom înțelege însemnătatea mare
De a trăi în viață, numai atît: normal,
Ce dor ne e de somnul neîntrerupt de grijă,
Cutremur ni se pare cînd se trîntește-o ușă,
Ce sensibilitate adusă-n ultim hal!*

*Citeam ziare pline de știri universale,
Despre terenuri care se clatină mereu,
Sute de mii de oameni nu ne făceau să plîngem,
Puteam să facem bancuri despre orice cutremur,
Dar cînd sub noi pămîntul zmuci, oftarăm greu.*

ADRIAN PĂUNESCU

CU VIAȚA

Nici n-am știut ce-i pacea, că o credeam firească,
Degeaba toți bătrînii ne sfătuiau banal
Să prețuim întinsul acestei liniști calde.
Acum pricepem, totuși, ce e nesiguranța
Să simți sub tălpi pămîntul labil, cum simți
un val.

Și ne-ntrebăm întruna: la noapte vine iarăși?
Pereții încă zdraveni vor fi și ei răpuși?
Și așteptăm cu groază amurgul care cade.
Nu ne schimbăm de frică din hainele de ziuă.
Și ne-am mutat cu paturi cu tot mai lîngă uși.

Ne-a fost mai greu ca-n moarte trăind acest
cutremur,
Cînd se sucea pămîntul ca un frunziș de pom.
Și nici acum nu sîntem pînă la capăt limpezi.
Dar mai avem nădejdea că toți ne sîntem
oameni
Și că s-a-ntors în țară întîiul nostru om.

Cînd l-am văzut, în zorii primei cumplite zile,
De după catastrofa prin care am trecut,
Simțeam că nu mai sîntem așa de triști și singuri,
Că nu ne lasă Omul, că s-a întors în grabă,
Pe-aeroport, acolo, grozav de abătut.

Desigur, nu e nimeni în stare să oprească
Astfel de catastrofe, astfel de tragedii,
Dar omul care vine, de oriunde se află,
Chiar sub amenințarea aceleiași ursite,
E omul lîngă care putem și noi muri.

Nu mai eram pe lume doar patrie în doliu,
Ci un pămînt în luptă cu tragedia lui
Își asuma bărbatul destinul țării sale
Nepăsător de vîntul ursitei infernale
Nu mai eram ai sorții, pămînt al nimănui.

Simțeam că se-ntorsese de la o treabă tata,
Sau fratele mai mare, al tragicului neam,
Ceva o să se-ntîmple, găsim noi rezolvarea,
Cu lacrimi mari pe fețe și cu unelte-n mînă
Salvăm ce se mai poate salva. Așa gîndeam.

Ce palid era Omul, ce noapte străbătuse,
Ce noapte-ngrozitoare de chin și de nesomn,
Și semăna la față cu toți plugarii țării,
Cu muncitorii țării, cu cărturarii țării,
Părînd totdeodată icoana unui domn.

Și-a mers de-a dreptu-n calea fatalității noastre,
Ca un viteaz ce este; călcc solemn și trist.
Știu că-n acele clipe plîngeam și eu văzîndu-l
Cum pune pasul parcă pe un pămînt de inimi,
Și nu-mi era rușine nici mie că exist.

Eroule, fii gata, să nu ți se întîmple
Pe unde mergi acuma, cumva, vreun lucru rău,
Ai grijă, că pămîntul poate oricînd să sară,
Și să se zvîrcolească și să se-mpotrivească,
Omule bun al țării, mă doare pasul tău.

Aș vrea să trecem bine această încercare,
Să te aud cum țării vei spune poezii,
Cum vei chema-o iarăși la muncă și la luptă,
La glorie, la viață, la cinste și candoare.
Ai grijă, Om al țării, ce cale vei găsi.

Noi credem toți în tine pentru că ești al nostru,
Pentru că intri primul în orice fel de foc.
Pentru că pui voința ca frîu pentru dezastru.
Noi credem toți în tine, cum și tu crezi în țară.
Și îți dorim putere și milă și noroc.

La Zimnicea, acolo, trecînd printr-o fereastră,
Te aplecai sub ramă, ca orice om de rînd.
Și-odată cu această frumoasă modestie,
O patrie întreagă ieșea din tragedie,
Printr-un simbolic cadru, spre-un ceas mai bun
trecînd.

Așa îți șade bine, tu, Om de omenie,
Să semeni omenia, tipar de omenii,
Alături de durerea și de-ncordarea țării,
De oamenii, cu doliu pe suflete, ai țării
La rău, ca și la bine, de-a pururi să le fii.

Acum, cînd scriu, se umblă cu grijă prin
moromane,
Se caută cu mîna, atent și îndrăznet,
Ființe vii ce morții i-ar fi trecut de praguri,
Ființe inocente zăcînd în catastrofă,
Se caută nu aur, se caută vieți.

Pe chipurile noastre, în vreme, va rămîne
Sigiliul de noblețe și-al panicii stigmat,
Noi sîntem cei pe care i-a însemnat cu moarte
Cutremurul teribil din șaptezeci și șapte,
Cei ce, salvîndu-și viața, și țara au salvat.

Sînt unii ce la viață au aspirat din moarte,
Cum vor putea ei viața s-o mai privească-n roz,
Cînd și-au săpat tunele cu unghia-n ruină,
Cînd au știut să creadă în oameni și-n lumină
De vii luați din viață de munții de moloz?

PRE MOARTE CĂLCÎND

Din cînd în cînd orașul vuiește blînd la zvonul
Că parcă se-aud șoapte sub nu știu care bloc.
Atunci, soldații pleacă, în pîlcuri de speranță,
Și mîngîie molozul și orice cărămidă
Să facă, presupusei vieți, un pic de loc.

Excavatorul scoate cu-ncetineală malul
Din locul necredinței în care a căzut,
Pe străzi apropiate se-agită rude triste,
S-ar mai putea o urmă de șansă să existe
Și, uneori, există: e viu cel dispărut.

Tu lasă-te cuprinsă în vorbe, tragedie,
Că ești sătulă, poate, să te hrănești cu morți,
Că prea iei altă față, mereu o altă față —
Război, subdezvoltare, puhoaie sau cutremur —
Din țărm în țărm destinul prea sincopat ni-l porți.

Eu am văzut copiii trecînd de tragedie,
Cum le-ar fi luat părinții un joc al morții, hîd,
Ce lor nici nu le place să-l joace, nici nu-l uită.
A fost teribil jocul de-a moartea și de-a viața
Dintre copiii noștri, cei ce sînt vii surîd.

Pe alții, însă, jocul i-a stins pe totdeauna,
Ei ni s-au dat în grijă și au căzut în teasc,
Ce plin de întrebare mi-e creierul acuma
Și sufletul meu plînge aceste morți absurde,
S-avem adîncă grijă de cei care se nasc.

Păstrați, dacă se poate, o clipă de tăcere
Pentru acei ce-n moarte în clipa asta ies,
Și dacă-n mîini unelte purtăm spre căutare
Noi tot în mîini simțirăm și inima ce doare
Și ne privim pierduții, cu suflet recules.

Mai căutăm suflarea de om ce s-ar ascunde,
Mai căutăm al vieții prea subțireinic fir,
Nimeni nu o să uite această omenie,
Și nici nu a fost vorba decît de omenie
Cînd noi am stat în calea uritului delir.

În fața voastră, oameni ai țării mele scumpe,
Mereu aflați în lupte și uneori în chin,
Cu ochii plini de lacrimi și cu mantaua ruptă,
Purtînd în păr mireasma molozului și-a ploii
În amintirea celor ce nu mai sînt mă-nchin.

Le fie amintirea mai caldă decît viața,
Prea ne-am grăbit cu toții și ne-am vorbit prea rar,
Prea ne ucide ritmul fără sfîrșit al vieții,
Prea sîntem totdeauna nu ținta, ci drumeții,
Ce numai de odihna finală au habar.

Mi-e dor de voi, prieteni uciși fără de vină,
Și cîte nu v-aș spune de m-ați mai auzi,
Dar voi sînteți acuma doar amintirea voastră,
Sînteți doar umbra unei lumini care se stinse,
Plutind prin locul unde și noi cîndva vom fi.

Ni s-a fixat durerea în lutul ars al feței,
Vorbim fără de vorbe și plîngem fără plîns,
Și brusc s-au strîns atîtea anunțuri mortuare,
Ce singur simte moartea cu gîndul fiecare
Sicrie mult prea multe la fabrică s-au strîns.

Dar, doamne, acești oameni ce petreceau o seară,
O biată zi de vineri, ca oricare din veac,
Dar, doamne, acești oameni nici nu-și rostesc mirarea,
Ei pur și simplu încă nu înțeleg nimica
Și de aceea, poate, atît de tragic tac.

Un om pe care ceilalți l-au adunat din moarte
Cu ochii mari în frunte, curați ca doi copii,
A spus în prima clipă cînd a ajuns afară
«Nu m-am temut o clipă, aveam și-un veac răbdare,
Eram atît de sigur — știam că veți veni.»

Iar el știa aceasta din felul cum trăiește
Acest popor de oameni atît de chinuiți,
Nici nu a fost nevoie să ceară ajutoare,
Nici nu a fost nevoie să spună că îl doare,
De mult mai multă vreme spusese el: «Veniți.»

Spusese vorba sfîntă a omeniei noastre
Ce-nvinge orice moarte și orice cataclism,
Și oamenii veniră, doar fiindcă erau oameni...
Sînt oameni ce există fiindcă există oameni,
Și nu li-i strînsă viața în chingi de egoism.

E greu și simt că gura mi-i neagră și amară,
Vroiam în acea noapte să fiu trifoi sau pom,
Dar cît există oameni născuți spre-a face bine
De nici o clipă-a vieții simt că nu mi-e rușine,
Cum nu îmi e rușine că sînt un simplu om.

Noi vom porni cu viața să construim tot viața,
Așa va fi cum spune crîncenul nostru gînd,
Cu moartea peste moarte și peste ele viața,
Cu viața peste moarte, cu viața-nlăcrimată,
Așa va fi, cu viața pre moarte trist călcînd.

ADRIAN PĂUNESCU

CU VIAȚA PRE MOARTE CĂLCÎND

Nici n-am știut ce-i pacea, că o credeam firească,
Degeaba toți bătrînii ne sfătuiau banal
Să prețuim intinsul acestei liniști calde,
Acum pricepem, totuși, ce e nesiguranța
Să simți sub tălpi pămîntul labil, cum simți un val.

Și ne-ntrebăm întruna: la noapte vine iarăși?
Pereții încă zdraveni vor fi și ei răpuși?
Și așteptăm cu groază amurgul care cade,
Nu ne schimbăm de frică din hainele de ziuă,
Și ne-am mutat cu paturi cu tot mai lîngă uși.

Ne-a fost mai greu ca-n moarte trăind acest cutremur,
Cînd se sucea pămîntul ca un frunziș de pom,
Și nici acum nu sîntem pînă la capăt limpezi,
Dar mai avem nădejdea că toți ne sîntem oameni
Și că s-a-ntors în țară întîiul nostru om.

Cînd l-am văzut, în zorii primei cumplite zile,
De după catastrofa prin care am trecut,
Simțeam că nu mai sîntem așa de triști și singuri,
Că nu ne lasă Omul, că s-a întors în grabă,
Pe-aeroport, acolo, grozav de abătut,

Desigur, nu e nimeni în stare să oprească
Astfel de catastrofe, astfel de tragedii,
Dar omul care vine, de oriunde se află,
Chiar sub amenințarea aceleiași ursite,
E omul lîngă care putem și noi muri.

Nu mai eram pe lume doar patrie în doliu,
Ci un pămînt în luptă cu tragedia lui
Își asuma bărbatul destinul țării sale
Nepăsător de vîntul ursitei infernale
Nu mai eram ai sorții, pămînt al nimănui.

Simțeam că se-ntorsese de la o treabă tata,
Sau fratele mai mare, al tragicului neam,
Ceva o să se-ntîmple, găsim noi rezolvarea,
Cu lacrimi mari pe fețe și cu unelte-n mînă
Salvăm ce se mai poate salva. Așa gîndeam.

Ce palid era Omul, ce noapte străbătuse,
Ce noapte-ngrozitoare de chin și de nesomn,
Și semăna la față cu toți plugarii țării,
Cu muncitorii țării, cu cărturarii țării,
Părînd totdeodată icoana unui domn.

Și-a mers de-a dreptu-n calea fatalității noastre,
Ca un viteaz ce este; călca solemn și trist.
Știu că-n acele clipe plîngeam și eu văzîndu-l
Cum pune pasul parcă pe un pămînt de inimi,
Și nu-mi era rușine nici mie că exist.

Eroule, fii gata, să nu ți se întîmple
Pe unde mergi acuma, cumva, vreun lucru rău,
Ai grijă, că pămîntul poate oricînd să sară,
Și să se zvîrcolească și să se-mpotrivească,
Omule bun al țării, mă doare pasul tău.

Aș vrea să trecem bine această încercare,
Să te aud cum țării vei spune poezii,
Cum vei chema-o iarăși la muncă și la luptă,
La glorie, la viață, la cinste și candoare.
Ai grijă, Om al țării, ce cale vei găsi.

Noi credem toți în tine pentru că ești al nostru,
Pentru că intri primul în orice fel de foc,
Pentru că pui voința ca frîu pentru dezastru,
Noi credem toți în tine, cum și tu crezi în țară,
Și îți dorim putere și milă și noroc.

La Zimnicea, acolo, trecînd printr-o fereastră,
Te aplecai sub ramă, ca orice om de rînd,
Și-odată cu această frumoasă modestie,
O patrie întreagă ieșea din tragedie,
Printr-un simbolic cadru, spre-un ceas mai bun trecînd.

Așa îți șade bine, tu, Om de omenie,
Să semeni omenia, tipar de omenii,
Alături de durerea și de-ncordarea țării,
De oamenii, cu doliu pe suflete, ai țării
La rău, ca și la bine, de-a pururi să le fii.

Acum, cînd scriu, se umblă cu grijă prin mormane,
Se caută cu mîna, atent și îndrăzneț,
Ființe vii ce morții i-ar fi trecut de praguri,
Ființe inocente zăcînd în catastrofă,
Se caută nu aur, se caută vieți.

Pe chipurile noastre, în vreme, va rămîne
Sigiliul de noblețe și-al panicii stigmat,
Noi sîntem cei pe care i-a însemnat cu moarte
Cutremurul teribil din șaptezeci și șapte,
Cei ce, salvîndu-și viața, și țara au salvat.

Sînt unii ce la viață au aspirat din moarte,
Cum vor putea ei viața s-o mai privească-n roz,
Cînd și-au săpat tunele cu unghia-n ruină,
Cînd au știut să creadă în oameni și-n lumină
De vii luați din viață de munții de moloz?

Din cînd în cînd orașul vuiește blînd la zvonul
Că parcă se-aud șoapte sub nu știu care bloc.
Atunci, soldații pleacă, în pîlcuri de speranță,
Și mîngîie molozul și orice cărămidă
Să facă, presupusei vieți, un pic de loc.

Excavatorul scoate cu-ncetineală molul
Din locul necredinței în care a căzut,
Pe străzi apropiate se-agită rude triste,
S-ar mai putea o urmă de șansă să existe
Și, uneori, există: e viu cel dispărut.

Tu lasă-te cuprinsă în vorbe, tragedie,
Că ești sătulă, poate, să te hrănești cu morți,
Că prea iei altă față, mereu o altă față —
Război, subdezvoltare, puhoaie sau cutremur —
Din țărm în țărm destinul prea sincopat ni-l porți.

Eu am văzut copiii trecînd de tragedie,
Cum le-ar fi luat părinții un joc al morții, hid,
Ce lor nici nu le place să-l joace, nici nu-l uită,
A fost teribil jocul de-a moartea și de-a viața
Dintre copiii noștri, cei ce sînt vii surîd.

Pe alții, însă, jocul i-a stins pe totdeauna,
Ei ni s-au dat în grijă și au căzut în teasc,
Ce plin de întrebare mi-e creierul acuma
Și sufletul meu plînge aceste morți absurde,
Ș-avem adîncă grijă de cei care se nasc.

Păstrați, dacă se poate, o clipă de tăcere
Pentru acei ce-n moarte în clipa asta ies,
Și dacă-n mîini unelte purtăm spre căutare
Noi tot în mîini simțirăm și inima ce doare
Și ne privim pierduții, cu suflet recules.

Mai căutăm suflarea de om ce s-ar ascunde,
Mai căutăm al vieții prea subțirelnic fir,
Nimeni nu o să uite această omenie,
Și nici nu a fost vorba decît de omenie
Cînd noi am stat în calea uritului delir.

În fața voastră, oameni ai țării mele scumpe,
Mereu aflați în lupte și uneori în chin,
Cu ochii plini de lacrimi și cu mantaua ruptă,
Purtînd în păr mireasma molozului și-a ploii
În amintirea celor ce nu mai sînt mă-nchin.

Le fie amintirea mai caldă decît viața,
Prea ne-am grăbit cu toții și ne-am vorbit prea rar,
Prea ne ucide ritmul fără sfîrșit al vieții,
Prea sîntem totdeauna nu ținta, ci drumeții,
Ce numai de odihna finală au habar.

Mi-e dor de voi, prieteni uciși fără de vină,
Și cîte nu v-aș spune de m-ați mai auzi,
Dar voi sînteți acuma doar amintirea voastră,
Sînteți doar umbra unei lumini care se stinse,
Plutind prin locul unde și noi cîndva vom fi.

Ni s-a fixat durerea în lutul ars al feței,
Vorbim fără de vorbe și plîngem fără plîns,
Și brusc s-au strîns atîtea anunțuri mortuare,
Ce singur simte moartea cu gîndul fiecare
Sicrie mult prea multe la fabrică s-au strîns.

Dar, doamne, acești oameni ce petreceau o seară,
O biată zi de vineri, ca oricare din veac,
Dar, doamne, acești oameni nici nu-și rostesc mirarea,
Ei pur și simplu încă nu înțeleg nimica
Și de aceea, poate, atît de tragic tac.

Un om pe care ceilalți l-au adunat din moarte
Cu ochii mari în frunte, curați ca doi copii,
A spus în prima clipă cînd a ajuns afară
«Nu m-am temut o clipă, aveam și-un veac răbdare,
Eram atît de sigur — știam că veți veni.»

Iar el știa aceasta din felul cum trăiește
Acest popor de oameni atît de chinuiți,
Nici nu a fost nevoie să ceară ajutoare,
Nici nu a fost nevoie să spună că îl doare,
De mult mai multă vreme spusese el: «Veniți.»

Spusese vorba sfîntă a omeniei noastre
Ce-nvinge orice moarte și orice cataclism,
Și oamenii veniră, doar fiindcă erau oameni...
Sînt oameni ce există fiindcă există oameni,
Și nu li-i strînsă viața în chingi de egoism.

E greu și simt că gura mi-i neagră și amară,
Vroiam în acea noapte să fiu trifoi sau pom,
Dar cît există oameni născuți spre-a face bine
De nici o clipă-a vieții simt că nu mi-e rușine,
Cum nu îmi e rușine că sînt un simplu om.

Noi vom porni cu viața să construim tot viața,
Așa va fi cum spune crîncenul nostru gînd,
Cu moartea peste moarte și peste ele viața,
Cu viața peste moarte, cu viața-nlăcrimată,
Așa va fi, cu viața pre moarte trist călcînd.

Omagiu pictorului Nicolae Grigorescu

Anul 1977 a adus în clasoarele filateliștilor o nouă serie de „Reproduceri de artă”. **Prilejul a fost oferit de comemorarea a 70 de ani de la moartea pictorului român de faimă internațională,** Nicolae Grigorescu.

Nu este pentru prima oară cînd ne întîlnim cu opera marelui artist pe mărci poștale sau pe alte piese filatelice. În decursul anilor, Nicolae Grigorescu a avut șansa de a i se populariza numeroase lucrări prin milioane de piese filatelice. Unele prezintă opere de referință ale artistului. Amintim astfel celebrele lucrări „Atacul de la Smîrdan” **și** „Convoi de prizonieri turci”, **secvențe din Războiul pentru independență, la care Nicolae Grigorescu a participat, după cum este cunoscut, ca reporter. Evident, și alte realizări au fost alese de editorii mărcilor poștale dar, din 1938 și pînă în acest an, nu am mai avut niciodată prilejul de a admira deodată atît de multe opere grigoresciene prezentate într-o singură emisiune. Bucuria este cu atît mai mare, cu cît tipografii** Fabricii de timbre din București **s-au străduit să realizeze redarea cît mai fidelă a unor opere originale, ceea ce — pe suprafața destul de mică a unei mărci poștale — reprezintă o dovadă de profesionalism deosebit.**

De data aceasta, pe mărcile poștale la care ne referim au fost prezentate picturi aflate în cunoscutul Muzeu memorial de la Cîmpina, **emisiunea constituind o invitație directă la vizitarea instituției de cultură respectivă, la admirarea originalelor după care au fost realizate reproducerile.**

Mărcile poștale din emisiunea care constituie un cald omagiu pentru cel mai mare pictor român din secolul al XIX-lea au următoarele valori: 55 de bani, 1 leu, 1,50 lei, 2,15 lei, 3,40 lei și 4,80 lei. În ordinea amintită, acestea reprezintă: „Care cu boi”, „Autoportret”, „Păstoriță stînd”, „Țărancă în interior”, „Ciobănașul” și „La fîntînă”. **Dacă vom adăuga amănuntul, nu lipsit de importanță, că aceste mărci poștale s-au tipărit într-un tiraj total de 12 250 000 de bucăți vom putea avea o imagine a foarte numeroșilor iubitori de frumos care pot să aplice pe corespondența lor cotidiană francaturi reprezentînd mult mai mult decît contravaloarea serviciului de transport la destinație a plicurilor respective.**

Emisiunea omagială dedicată pictorului Nicolae Grigorescu **este, așadar, o bucurie nu numai pentru pasionații filateliei...**

AUREL CRIȘAN

MISCELANEA

● Primele noastre artiste care au urcat treptele celebrității mondiale au fost : Elena Teodorini și Agatha Bârsescu.

● ELENA TEODORINI, născută la Craiova, la 25 martie 1857, a debutat la București, cîntînd rolul Magdalenei din *Rigoletto*, la 10 octombrie 1877. Trei ani mai tîrziu — la 29 martie 1880 — cîntă în *Faust*, pe scena Scalei din Milano, obținînd elogii unanime din partea cronicarilor care o califică drept „cea mai fantastică Margaretă auzită vreodată pe scenele lumii". Acest succes consemnează și un început memorabil : Elena Teodorini este prima noastră cîntăreață care ajunge să cînte la Scala — cea mai rivnită scenă lirică din lume. După cîteva turnee triumfale prin Europa și America, marea cîntăreață ajunge să fie clasificată de către compozitorul Verdi : „prima voce a Europei din toate timpurile".

● AGATHA BÂRSESCU, după absolvirea Conservatorului din Viena, debutează la Burgtheater, la 22 noiembrie 1883, interpretînd rolul *Hero* din tragedia *Valurile mării și ale iubirii* de Grillparzer. Succesul îi aduce debutantei un angajament permanent și titlul de societară a prestigiosului teatru vienez. Agatha avea atunci 22 de ani. În țară debutase încă din 1878, în piesele *Fata aerului* și *Ruy-Blas*. Consacrarea definitivă o obține cu rolul Margaretei, din piesa *Heimath* de Sudermann, jucat de o sută de ori într-o singură stagiune la Viena și apoi în mari turnee prin Europa. Interpretînd în patru limbi rolurile pe care le avea — în franceză, germană, engleză și română — marea noastră artistă a devenit, pentru marele public și pentru oamenii de teatru : prima tragediană poliglotă din lume.

● Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a murit la Heidelberg, în Germania, la 15 mai 1873. La începutul lunii iunie trupul său îmbălsămat a fost adus în țară, la Ruginoasa, unde s-au desfășurat ceremoniile de înmormîntare. „Cît timp țara aceasta va avea o istorie, cea mai frumoasă pagină va fi aceea a lui Alexandru Ioan I" — a spus Mihail Kogălniceanu în discursul său, ascultat de miile de țărani veniți din toate județele țării.

● În textul epilogului *Liturghierului*, ieromonahul-tipograf Macarie comunică cititorilor : „S-a început această carte din porunca domnului Io Radu Voievod... și s-a sfîrșit în anul 7016 (adică 1508) noiembrie 10 zile... trudindu-se pentru aceasta smeritul Macarie, ieromonahul". *Liturghierul* a fost prima carte tipărită la noi și de la apariția ei certă se împlinesc deci 1470 de ani. Este o lucrare tipografică demnă de admirat și în zilele noastre. Are 256 de pagini, în două culori, cu 15 rînduri fiecare pagină plină. S-au păstrat pînă în zilele noastre cinci exemplare, dintre care trei se găsesc în fondul de carte rară al Bibliotecii Academiei, unul la Biblioteca centrală de stat și al cincilea la Biblioteca Arhiepiscopiei ortodoxe din Sibiu. Exemplarul de la Biblioteca centrală de stat este cel mai bine conservat, avînd paginația completă.

● Decorațiile militare au fost introduse la noi pe vremea lui Cuza. Domnitorii dinaintea lui aveau obiceiul de a dărui ostașilor distinși în lupte tabachere ornamentate cu pietre scumpe — obicei menținut pînă la jumătatea secolului trecut. Însemne de felul celor din zilele noastre sînt cunoscute începînd din anul 1866, cînd domnitorul Alexandru Cuza a înființat „Medalia de la 1848", care a fost decernată ostașilor participanți la bătălia din Dealul Spirii (13 septembrie 1848). Această medalie a fost bătută în anul 1864, dar nu s-a distribuit decît în aprilie 1866. Tot în 1864 a fost bătută și medalia „Virtutea militară". Împrejurările politice l-au împiedicat pe domnitor să folosească această medalie, ca și „Steaua României", bătută tot la Paris, în același an 1864. Abia în 1877, decorațiile „Steaua României" — cărora li se aduseseră unele mici modificări — au fost distribuite luptătorilor pentru independența țării. Regulamentul oficial al „Stelei României" a fost publicat la 28 iulie 1877.

● Arhitectura monumentală românească își are începuturile în anul 1869, cînd a fost inaugurat Palatul Universității din București. Acest cel dintîi mare imobil de la noi a fost proiectat și executat sub controlul arhitectului Alexandru Orăscu. Lucrările de construire au durat doisprezece ani — de la 10 octombrie 1857 și pînă la 14 decembrie 1869, cînd s-a dat integral în folosință. „Cetatea Culturii", cum i s-a mai spus, pe bună dreptate, a servit, la început, ca sediu al mai multor instituții publice : Senatul, Biblioteca Centrală, Societatea Academică, Muzeul de științe naturale, Muzeul de antichități și Universitatea care, în cele din urmă, extinzîndu-se prin înființarea de noi facultăți, a rămas singură pe toate etajele.

● Revista „Sănătatea femeilor", apărută în București, la 1 septembrie 1902, a dus o mare campanie împotriva corsetului, care era purtat pe atunci, cu stoicism, de mai toate orășencele. „Corsetul nu vă face mai frumoase ; vă ofilește, vă distruge sănătatea, vă distruge mai ales ficatul și stomacul" — scria revista, în fiecare număr. Dar femeile au continuat să se supună teribilei torturi, pînă către sfîrșitul celui de al treilea deceniu al secolului nostru, cînd l-au înlocuit cu mai puțin chinuitorul sutien. Desenul pe care-l reproducem apărea în revistă ori de cîte ori era publicat un nou articol împotriva corsetului.

BUREBISTA

„Cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincoace și de dincolo de Dunăre"

(Decretul lui Acornion din Dyonisopolis — azi Balcic, Bulgaria — din anul 48 î.e.n.)

Întemeietorul statului geto-dac — marele Burebista — s-a aflat în fruntea poporului său mai bine de trei decenii. Unii istorici pun începutul domniei lui pe la 82 î.e.n., alții pe la 70 î.e.n. În urma unui complot organizat de vîrfurile aristocrației nemulțumite, Burebista cade victima acesteia, în anul 44 î.e.n., odată cu Cezar în senatul roman.

Apariția acestei mari figuri istorice a antichității se sprijinea pe puternica dezvoltare a forțelor de producție din secolele precedente, cît și pe unitatea de civilizație și de neam, vorbind aceeași limbă traco-geto-dacă. Realizarea organizării statale centralizate și independente față de așezările elenistice și romane, care „a atins punctul culminant în perioada regatului lui Burebista și al lui Decebal" — cum se arată în Programul P.C.R. — se datorește de asemenea calităților excepționale și autorității lui Burebista pe plan organizatoric, politic și militar. Mărturie stau relatările unor scriitori antici, opera și tradiția statală create de el pe întregul cuprins locuit de geto-daci, de la care vom aniversa în 1980 cei 2050 de ani ce s-au scurs de la unificarea micilor formațiuni unional-tribale locale. Înainte de jumătatea secolului I î.e.n. această unificare era realizată. Spre vest, Burebista nimicise centrele celților și cuprinsese în interiorul formațiunii lui toate triburile geto-dacilor din vestul și nord-vestul Daciei, pînă la Dunărea de mijloc. Apoi el cucerește toate orașele grecești vest-pontice pornind de la Olbia (în sudul U.R.S.S.) și ajungînd pînă la Apollonia, pe litoralul Bulgariei de azi. Geții dintre Dunăre și mare, cît și costobocii, carpii și tirageții ce se aflau în estul și nord-estul Daciei au intrat în cadrul aceluiași stat, care, înainte de 48 î.e.n. se întindea de la pantele de nord ale Munților Balcani pînă în Carpații păduroși și de la Dunărea mijlocie și sud-estul Slovaciei de azi pînă la Nistru și Pontul Euxin. Istoricul și geograful grec Strabon arată că Burebista putea ridica o oaste de 200 000 de oameni, un număr, evident, exagerat, totuși antichitatea a reținut faptul că regele geto-dac dispunea de o forță considerabilă, care a contribuit la menținerea statului în forma celei mai mari întinderi pînă în 44 î.e.n. și la făurirea acelei „mari stăpîniri" (arhé), pe care o menționează același autor grec amintit mai sus. Însăși cucerirea orașelor grecești corespundea unei politici clarvăzătoare a marelui rege, de preîntîmpinare a unei alianțe a acestora cu Cezar, rivalul lui Pompei, căruia Burebista îi promisese ajutor, de vreme ce îi trimisese anume un sol, pe Acornion din Dyonisopolis. Însuși Cezar va plănui și va începe pregătirile pentru un «război getic» împotriva lui Burebista, după ce înfrînsese pe Pompei la Pharsalus.

Avînd mereu în atenția sa pericolul roman ce se apropia de aria de locuire a geto-dacilor și a statului închegat de el, Burebista va proceda la organizarea internă a statului. El va iniția construirea unui sistem de cetăți de piatră pe vîrfuri de munte, bine articulat, pe care, după un secol și jumătate, Decebal — regele erou — îl va amplifica. Din sistemul de apărare al celor doi regi vor face parte nu numai cetățile de la Costești, Blidaru, Piatra roșie, Sarmizegetusa, Regia, Bănița, dar și cele din Munții Apuseni, ca Piatra Craivii (lîngă Alba Iulia) și Bîtca Doamnei (Piatra Neamț) în Carpații Orientali și altele.

De la același scriitor grec, Strabon, mai aflăm că Burebista a ridicat neamul său „prin sobrietate și ascultare față de porunci". Această relatare ne îngăduie a trage concluzia că în cadrul regatului lui Burebista existau reglementări („porunci", spune izvorul) cu caracter de legi, cărora trebuia să li se dea ascultare. Un asemenea instrument de disciplină contribuia fără îndoială la treptata creștere a coeziunii formațiunii statale și a autorității regelui. Se pare că acesta a procedat și la o organizare a sacerdoților, marele preot, Deceneu, fiind, cum spun izvoarele antice, sfetnicul cel mai apropiat al lui Burebista, avînd, după relatările lui Iordane „o putere aproape regală" (pene re-

GH. PĂTRAȘCU : Burebista

ION JALEA : Decebal

giam potestatem). Marele preot putea cumula puterea politică, militară și religioasă, devenind rege, cum s-a și întîmplat la moartea lui Burebista, cînd Deceneu preia conducerea într-unul din cele patru regate mai mici, în care s-a împărțit marea unitate statală.

De epoca lui Burebista se leagă nu numai realizarea unificării statale, a unei puternice forțe militare și politice, dar și adîncirea unității de civilizație a geto-dacilor și ridicarea acesteia pe o treaptă superioară. Dacia din vremea lui Burebista intră în circuitul universal de atunci, care era cel roman, iar folosirea unei singure monede este un alt indiciu sigur privitor la caracterul unitar, centralizat al regatului, al puterii economice și al unei clarvăzătoare orientări politice a marelui rege.

În vremea lui Burebista și în părțile de vest ale Daciei se dezvolta aceeași unitară civilizație de tip clasic, care cunoștea o reală prosperitate. Descoperirile arheologice din Slovacia de sud-est (pînă spre Bratislava), cele din Ungaria de est și nord-est, unele chiar din cuprinsul orașului Budapesta, atestă în acea vreme o intensă prezență acolo a dacilor și o slăbire rapidă a celților, după sfărîmarea puterii lor de către Burebista.

Se știe că după moartea marelui rege geto-dac, echilibrul politic și demografic s-a schimbat la Dunărea de mijloc, mai precis în stînga acestui fluviu. Pînă în timpul împăratului roman Augustus și mai ales pe vremea acestuia, romanii au inaintat mereu, încet, dar sigur, întîmpinînd o dîrză rezistență din partea populației locale, ce-și apăra libertatea, între care se aflau și dacii.

Statornicirea romanilor în provincia Panonia a reprezentat o grea lovitură pentru Dacia liberă, preromană. Totuși, vitalitatea lumii geto-dace, unitatea etnică a acesteia, unitatea ei lingvistică și spirituală au asigurat dăinuirea și pe acea arie a fostului stat al lui Burebista cît și nașterea, dezvoltarea și supraviețuirea îndelungată a romanității în acele regiuni care făcuseră parte din marea unitate politică și militară creată de această mare personalitate istorică a antichității.

Istoriografia română actuală consideră că însuși procesul formării poporului român — etnogeneza noastră — s-a desfășurat pe întreaga arie de locuire geto-dacă și de cuprindere întreagă a ei în formațiunea statală a lui Burebista. Aceasta a constituit temelia poporului român, pe care s-a păstrat mereu, în cadrul unei continuități fără nici un fel de întrerupere, chiar dacă ea a avut — în funcție de condiții istorice sau geografice — uneori un caracter fluctuabil, mobil.

Una dintre permanențele istoriei poporului nostru a fost, printre altele, crearea pe aceleași meleaguri ale noastre a unei tradiții statale și politico-sociale ce vine din adîncul mileniilor, din acel străvechi substrat tracogeto-dac, care a primit pecetea Romei, asigurînd astfel unitatea de neam, de civilizație, de limbă și de cultură spirituală a poporului nostru.

Prof. dr. docent D. BERCIU ■
Membru al Academiei de Științe Sociale și Politice

1918

TRIUMFUL UNITĂȚII NAȚIONALE

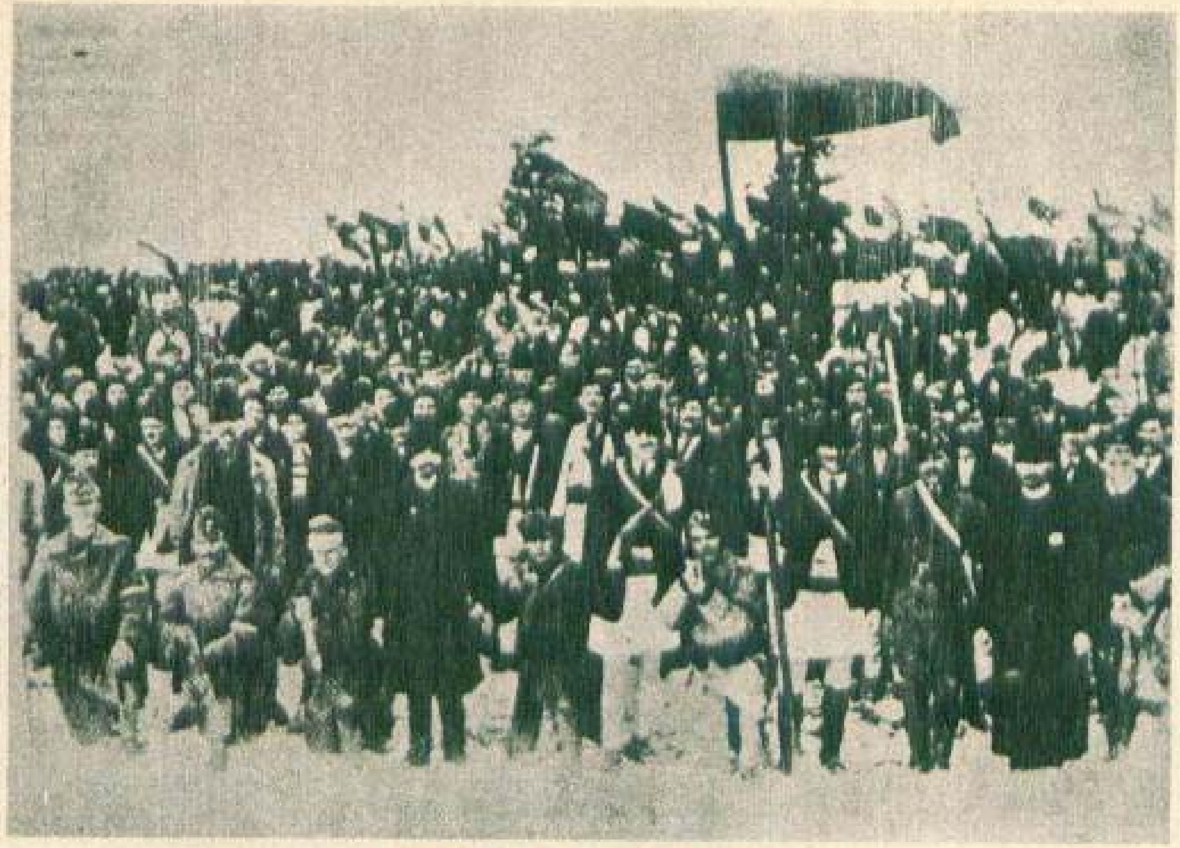
Anul acesta se împlinesc șase decenii de la realizarea deplinei unități național-politice a poporului român.

1 Decembrie 1918 reprezintă momentul încheierii procesului de formare a statului național unitar român. Această dată istorică pune în lumină deosebit de elocvent deplina cursivitate a întregului proces amintit — atît a cauzelor profunde care au acționat timp de multe secole în ciuda atîtor vicisitudini, cît și a manifestărilor evenimențiale, atît de organic legate între ele. Desăvîrșirea unității statului național român reedita, de astă dată ireversibil, fapta lui Mihai, ea era o încununare a luptei multiseculare a întregului popor, era realizarea idealurilor pașoptiste, era mai ales completarea și întregirea firească, necesară, a Unirii Principatelor, a cuceririi independenței de stat a României, continuarea și împlinirea pînă la capăt a întregii lupte pentru libertate, unitate și independență națională a tuturor românilor, a actelor politice care au precedat-o. Desăvîrșirea unității naționale nu poate fi concepută ca un salt peste șase decenii, de la 24 Ianuarie 1859 la 1 Decembrie 1918, ci ca o întreagă evoluție, cu treptele ei bine marcate. Ziua de 1 Decembrie a rămas în conștiința poporului, prin însemnătatea sa, alături de marile date ale istoriei noastre: 24 Ianuarie, 9 Mai, 23 August — cea mai mare sărbătoare națională a poporului român. „Una din cele mai glorioase pagini din istoria noastră națională, a victoriei strălucite dobîndită de poporul român pe drumul afirmării sale ca națiune de sine stătătoare... încununare a aspirațiilor de veacuri ale poporului nostru pentru eliberarea națională, rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forțe social-politice ale vremii — în cadrul cărora rolul hotărîtor l-au avut masele populare — unirea din 1918 a reprezentat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne" — astfel apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu istoricul eveniment. Lupta românilor se întemeia pe legile istoriei universale, făcea parte din lupta tuturor popoarelor pentru libertate, unitate și independență națională, proces obiectiv ce nu poate fi zăgăzuit de nimeni, care continuă în zilele noastre cu amploarea cunoscută. Cauza românească era o cauză de profundă și universală esență umană, socială, o cauză a democrației, progresului și înțelegerii între popoare.

Ideea unității naționale, a cărei origină a existat cu multe secole în urmă, fiind în orice caz anterioară relațiilor capitaliste, a acționat ca un puternic factor de închegare a forțelor sociale și politice în jurul unuia dintre obiectivele fundamentale ale dezvoltării istoriei moderne a României.

Unirea din 1918 este opera întregului popor, din toate provinciile românești — libere sau aflate sub dominație străină — a tuturor forțelor sociale și politice ale națiunii române. Legăturile multilaterale — economice, culturale, politice — în plină dezvoltare, pe care le-au avut între ele de-a lungul veacurilor, toate provinciile românești, au pregătit consacrarea unității naționale pe planul politic, au contribuit la întărirea conștiinței naționale. Lupta pentru Unire a avut cea mai largă și cea mai solidă bază socială posibilă. Fiecare categorie socială sau politică a avut o contribuție specifică la înfăptuirea unirii: dacă burghezia a avut în genere rolul conducător, țărănimea a constituit forța de bază a luptei maselor pentru unire, iar proletariatului i-a revenit sarcina istorică de a se situa pe pozițiile cele mai avansate în ceea ce privește profunzimea transformărilor sociale și politice ce urmau să însoțească în mod necesar actul Unirii, înfăptuirea statului firesc, unitar, liber, independent și democratic al tuturor românilor. Necesitatea obiectivă a unirii tuturor forțelor națiunii române a generat organul politic corespunzător — Consiliul Național Român. Unitatea de năzuință și acțiune a întregii națiuni, îndreptată spre înfăptuirea unității politice — obiectiv imperios necesar, legic, ce nu mai putea fi amînat — s-a materializat tocmai în crearea acestui organism politic, care a îndeplinit rolul de instrument absolut indispensabil al luptei unite a tuturor categoriilor social-politice. Unirea e rezultatul luptei maselor, a întregului popor român, încununarea unui proces istoric multisecular, ireversibil, înfăptuită prin maturizarea condițiilor interne și externe necesare, sub conducerea — în etapa finală, decisivă — a acestui organism propriu, născut din frămîntările puternice, ale unui întreg popor, ca expresie a unității sale de luptă pentru realizarea celui mai important obiectiv comun. Pe deasupra deosebirilor de vederi sau interese dintre diferitele clase sau partide, cauza unirii acționa ca o forță puternică și crescîndă, ca un catalizator. Frămîntările sociale ale maselor au fost mult mai acute în anii 1917—1918, comparativ cu perioada din preajma Unirii de la 1859, tocmai datorită faptului că în răstimpul celor șase decenii, societatea românească a parcurs, cu o relativă rapiditate, un drum însemnat al modernizării sale, al transformării capitaliste, cu principalul ei rezultat — apariția și afirmarea proletariatului. 1 Decembrie 1918 este principalul rezultat efectiv, direct, al revoluției burghezo-democratice din Transilvania din toamna acelui an, confirmînd încă o dată previziunea lui Bălcescu asupra caracterului revoluționar al înfăptuirii unității și independenței naționale.

Tabloul atît de divers și de complet, reprezentativ, în același timp, al Marii Adunări Naționale, unitatea impresionantă de voință, exprimă, cu tărie de granit, desăvîrșirea unui act fundamental, de însemnătate istorică. Forța telurică, de nestăvilit, cu care s-a afirmat unitatea de voință a întregului popor, venea din adîncurile istoriei și ale însăși ființei sale naționale. Rezoluția istorică a Unirii exprima concentrat, în paragrafe de o mare expresivitate asupra valorii gîndirii politice a timpului, tocmai ideea încheierii îndelungatului proces istoric, momentul de cotitură ce va fi atît de favorabil resimțit, prin consecințele sale, în viața întregului popor român. Ideea era prezentă în toate manifestările care au însoțit istoricul act, inclusiv în acelea ale naționalităților conlocuitoare.

Poporul în fața tribunelor

Meditînd asupra învățămintelor și actualității acestei înfăptuiri istorice a poporului român, ne dăm seama tot mai mult, în lumina deplinelor sale semnificații istorice, de faptul că nici un curent de gîndire și nici o forță social-politică nu au înțeles atît de bine și de profund importanța actului de acum șase decenii, cum a înțeles-o clasa muncitoare din România, concepția revoluționară a acesteia, Partidul Comunist Român, îndeosebi în perioada ce a trecut de la Congresul al IX-lea al acestuia.

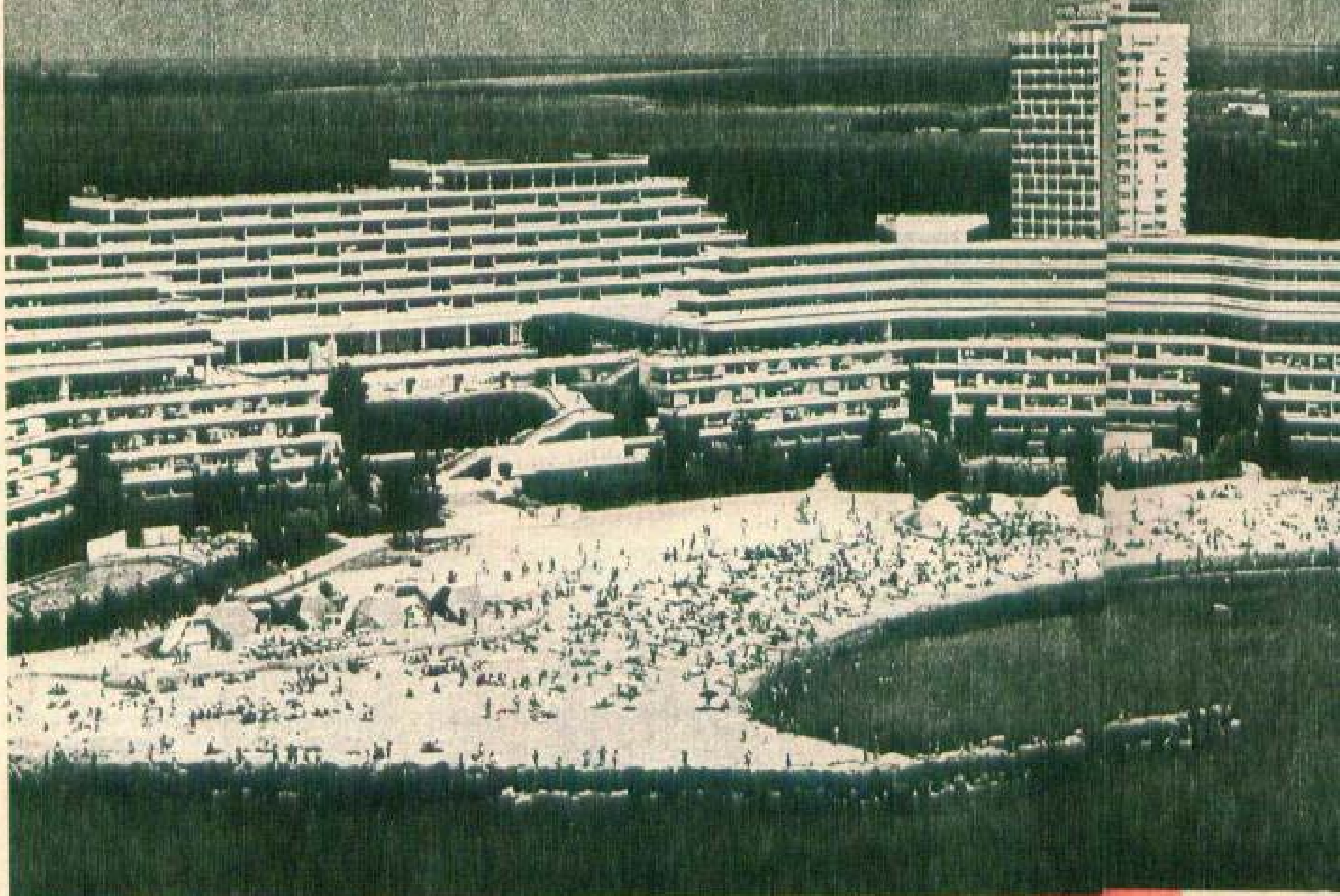
Din perspectiva istorică și teoretică realizată prin structuralele prefaceri revoluționare ale societății românești pe calea socialismului, Programul P.C.R. dă o cuprinzătoare apreciere de sinteză asupra însemnătății Unirii din 1918. „Legitățile dezvoltării istorice impuneau cu stringență încheierea procesului de formare a statelor naționale. În mișcarea popoarelor europene pentru autodeterminare națională și scuturarea dominației străine se încadrează și lupta maselor populare din România și din celelalte teritorii aflate sub dominație străină, pentru formarea statului național român unitar. Realizarea acestui deziderat istoric vital a fost rodul luptei maselor largi populare, a muncitorimii, țărănimii, intelectualității, a cercurilor înaintate ale burgheziei, a principalelor clase și pături ale societății, opera întregului popor, a întregii națiuni. Istoria demonstrează că formarea statului național unitar român nu a fost rezultatul unui eveniment întîmplător, de conjunctură, al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor; tratatul de pace n-a făcut decît să consfințească o situație de fapt, creată de lupta maselor populare. Unirea Transilvaniei cu România a constituit înfăptuirea firească a năzuinței de unitate a poporului nostru, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării istorice".

Unirea din 1918 a corespuns legilor imperative ale istoriei. Ea a înlăturat unul din obstacolele importante ce stăteau în calea progresului societății românești, descătușind noi energii creatoare, realizînd cadrul necesar pentru manifestarea contribuției poporului român la dezvoltarea umanității și a civilizației sale.

Carpații nu mai erau decît o noțiune geografică. Se realiza visul unui întreg popor, ce a rămas, timp de atîtea secole, neclintit în unitatea ființei sale. Momentul este exprimat metaforic de Emil Isac: „Copilul cel mai trist al gintei latine, românul din Ardeal, a venit în brațele mamei sale cu părul albit de așteptare", iar sinteza care scrutează departe, în perspectiva timpului, a istoriei, o aflăm în inspiratele cuvinte: „Cu cît se vor strecura în mersul vremii veacurile, cu atît mai luminos va pătrunde în conștiința națiunii române înfăptuirea de la Alba Iulia și ca monument al celei mai mari zile din viața ei, dar și ca izvor în veci nesecat de înțeleaptă îndrumare, pe calea desăvîrșirii și astfel a fericirii și măririi sale". Desăvîrșirea, fericirea și mărirea au fost cucerite cu multe sacrificii și este consolidată de întregul nostru popor, care de la înălțimea socialismului, își poate aprecia mai bine, mai profund, bogatele învățăminte ale zbuciumatului său trecut.

AL. PORȚEANU ■

DOBROGEA — pămîntul de la

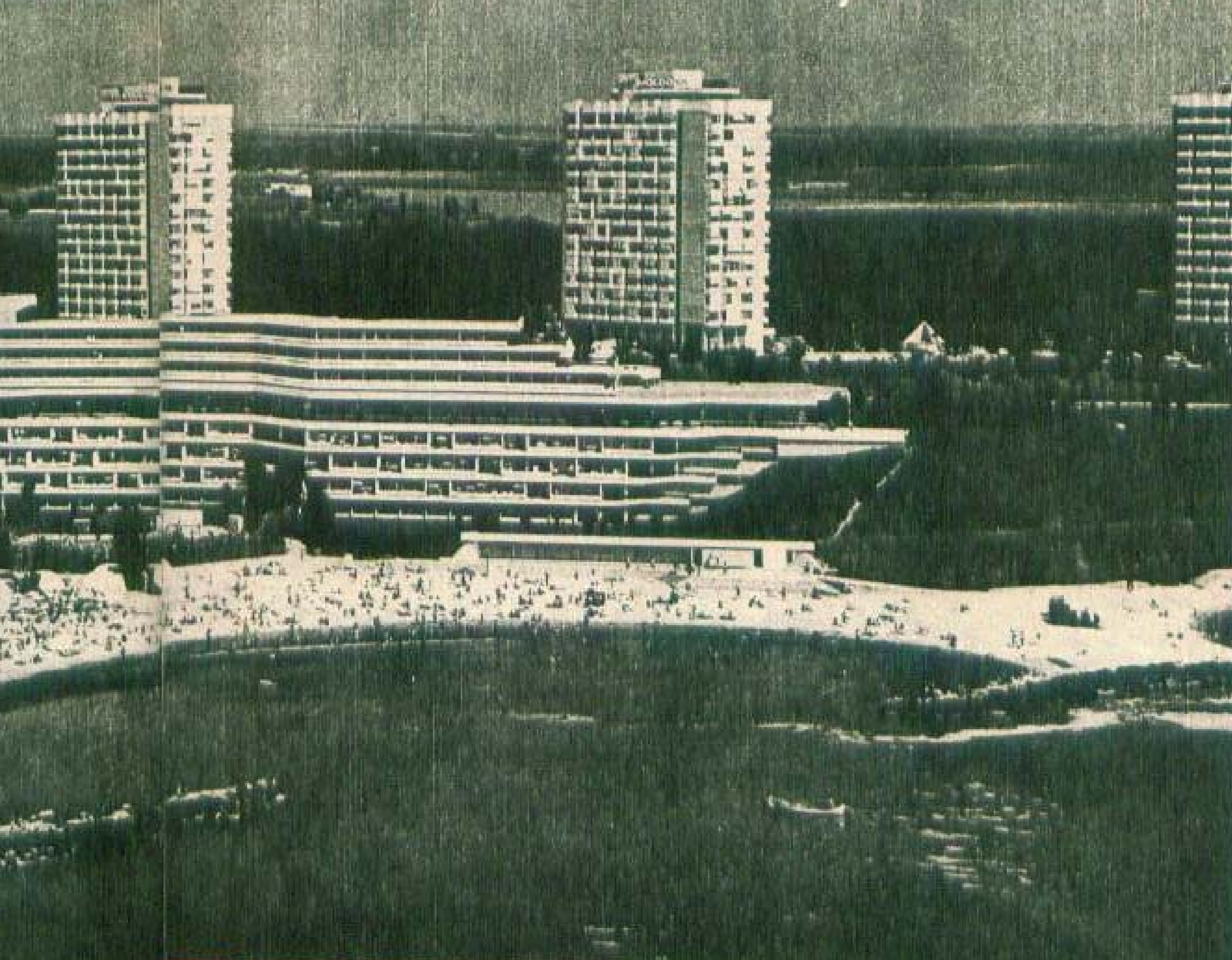
Dobrogea și țara întreagă vor celebra, în 1978, un secol de cînd străbunul, mirificul, românescul pămînt dintre Mare și Dunăre, leagăn al ființei noastre îmbălsămate de soare și mireasmă de floare sudică, teritoriu al geto-dacilor, soclu de piatră al Trofeului lui Traian și cîmpie cu turme a lui Mircea Bătrînul, domn al românilor „pînă la Marea cea Mare", s-a reintegrat patriei mume, a cărei parte inalienabilă — de structură geografică și de viață istorică — a fost, precum se știe, dintotdeauna. A fost, așadar, acest mare eveniment, ca toate cele ce compun cartea de aur a existenței noastre, nu unul de conjunctură, nu un dar „din afară" (istoria nu ne-a prea răsfățat cu daruri !), nu un efect al jocurilor diplomatice (Tratatul de la Berlin semnat la 1/13 iulie 1878, prin care se recunoșteau independența României și drepturile ei asupra Dobrogei, nefăcînd decît să transcrie o poruncă a vieții, o realitate supremă a ei), ci rodul acelei „lucrări a secolelor", al acelui mare și grandios proces ce, împlinind destinul nostru ca popor în istorie, ne adusese, cu un an înainte, Neatîrnarea, cucerită cu arma în mînă de dorobanți și de căciulari pe însîngerata cîmpie din dreapta Dunării, acolo unde, în locul în care răsare soarele, cel adorat de vechii geți, se afla și Dobrogea.

Cineva a numit acest pămînt „ținutul din răsăritul inimii și al ființei noastre". Într-o variantă folclorică românească din care s-a ivit și „Miorița", soarele, astrul zilei, își are curțile lui în mare, de unde iese ca să se ri-

dice pe cer, …
spre România …
trireme care i- …
pe Hercule și …
trac). Țărmul …
de pe atunci …
sărea din spu…
Callatis. O u…
lalte, de pe …
veche pe-aici …
chime, de la …
strămoșii intre…
geți și roman…
afirmă, neabă…
la mare, în v…
criptibil drept …
din care cuvi…
tră într-o necu…

emnat
oşteau
asu-
crie o
a ei),
acelui
desti-
se, cu
arma
pe în-
acolo
cel a-
rogea.
ul din
într-o
re s-a
şi are
se ri-

...ntul de la răsăritul ființei noastre

dice pe cer, atingînd prima oară, în drumul spre România, Dobrogea. Este drumul anticei trireme care i-a adus la acest țărm pe Iason, pe Hercule și pe Orfeu (zeu, după cîte se știe, trac). Țărmul străvechii Sciții Mici era încă de pe atunci împestrițat de cetăți. Prima răsărea din spumele mării, la orizont, frumoasa Callatis. O urmau Tomis, Histria, apoi celelalte, de pe țărmul Dunării. Istoria e străveche pe-aici și, din adîncurile-i de străvechime, de la cetățile Greciei antice, cu care strămoșii întrețineau legături fertile, de la geți și romani la străromâni și români, ea afirmă, neabătut, prin secole, ieșirea noastră la mare, în virtutea unui străbun și imprescriptibil drept înscris în cronici și în hrisoave din care cuvintele picură în memoria noastră într-o necurmată curgere de clepsidră, făcînd ca vremea să vibreze, cu murmur de mare, pînă în infinit, pe toată durata ei : „Io, Mircea mare voievod și singur stăpînitor, domn a toată țara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, încă și spre părțile tătărești, și herțeg al Almașului și Făgărașului și Domn al Banatului Severinului și de amîndouă părțile, peste toată Podunavia, pînă la Marea cea Mare..." ; sau : „După domnia lui Bogdan Vodă au domnit Pătru Vodă, ficiorul lui Mușatu, 16 ani ; după dînsul au domnitu frati-său, Roman Vodă, samodirjețul, stăpînitoriu țării de la plaiuri pînă la mare"... Cuvinte înainte și dincolo de care întrezărim, desenat statuar pe cerul timpului, un șir nesfîrșit de oameni și fapte ce și-au ales ca fundal al dăinuirii și al petrecerii lor, mar-

DOBROGEA – pămîntul de la răsăritul ființei noastre

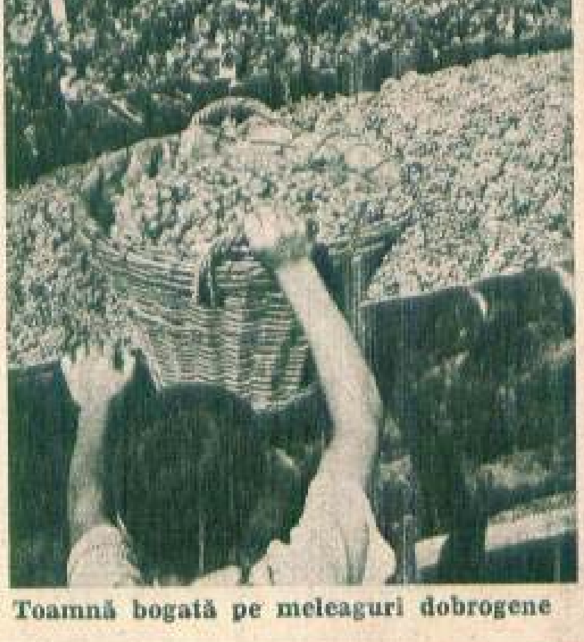

cîndu-le milenar, tocmai aceste plaje de aur, aceste valuri din care răsare soarele, aceste ape care ne leagă de Trapezunt și Sinope, de Kaffa și Kersones și, prin Marmara, de Mediterana și de uriașul ocean planetar ; exilatul Ovidiu, înfricoșat dar împătimit de pămîntul „pe care nu-l mai poate nimeni de-a pururea uita" ; Burebista, marea căpetenie, cel decretat de Strabon „cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia", stăpîn pe „toate ținuturile de dincolo și de dincoace de Dunăre" ; schelele vechilor țărmuri, spre care corăbiile navigatorilor moldoveni se îndreaptă cu vînt triumfal în pînze, precum se văd și azi în frescele Sucevței ; vechiul sat de pescari Küstengé, crescut pe vatra de piatră scumpă a Tomisului și urcînd cu nădejde, în timp, spre orașul de astăzi ; și podul lui Anghel Saligny, aruncat peste Dunăre, laolaltă cu toate speranțele noastre, la ceasul cînd o țară întreagă murmura, asemeni celor zece mii din vechime : Thalassa, Thalassa !...

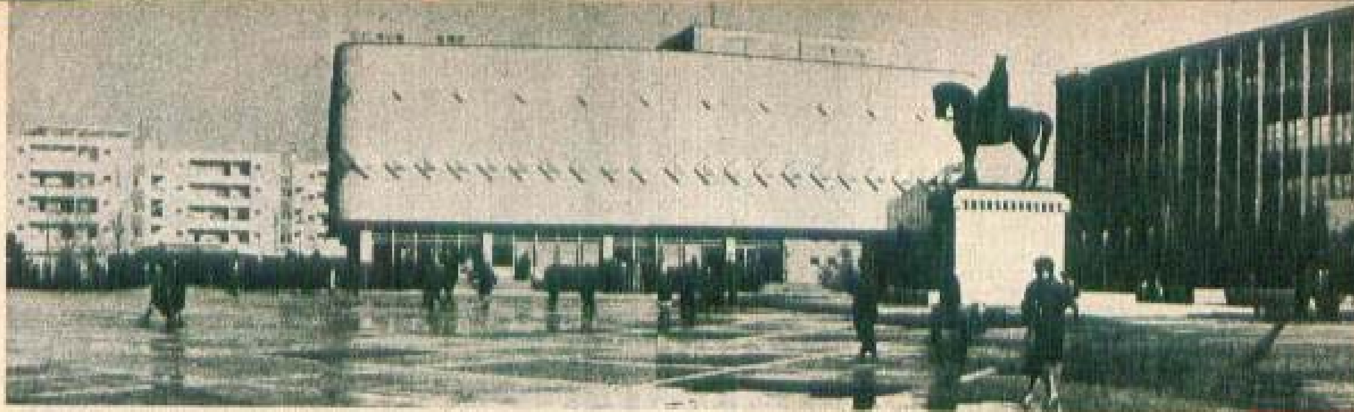
S-ar putea scrie o istorie a Dobrogei doar prin istoria podurilor care s-au arcuit, în timp, peste Dunăre. Un pod s-a ridicat în epoca romană, în dreptul localității Noviodunum (Isaccea de azi), decizind, prin consecințele lui de durată, alături de podul lui Traian de la Drobeta-Turnu Severin și de cel al lui Constantin cel Mare de la Sucidava-Celei, de pe același fluviu, formarea poporului dintre Dunăre, Carpați și Marea Neagră. Un altul, podul lui Anghel Saligny, de la Cernavodă, poartă semnificația unei renașteri, deschizind, după neagra epocă a dominației otomane, drumul spre Marea cea Mare, drumul spre civilizația industrială, cu toate consecințele ei. Este unul dintre cele mai frumoase poduri ale Europei și ale lumii, notat, în epocă, ca o veritabilă premieră, ca o performanță a genului, ca o construcție de profundă și autentică inspirație artistică, în care fraza gîndirii arhitectului, înălțîndu-se și coborînd în elanuri dulci, grațioase, ca într-o melopee ce subjugă lumina, transformînd-o în cîntec și ritm, face ca piatra să devină ușoară, ca oțelul să devină aerian, dansul acesta plutit, de pasăre eliberată, în zbor spre sud, purtînd tîlcul istoriei, exprimat în această operă ca într-o metaforă. Al treilea pod — magistrala de la Giurgeni-Vadul Oii — ilustrează o eră nouă în istoria poporului nostru, era civilizației socialiste, situîndu-se printre cele mai impunătoare edificii arhitectonice ale acestor ani, veritabil monument de gîndire tehnică și de artă, concurînd parcă, prin masivitate și rezistență, cu înseși coamele munților vechi ai Dobrogei, care încremenesc în zarea fluviului. Opera constructorilor s-a legat parcă, intenționat, de trăinicia lor, menindu-se să înfrunte eternitatea.

Trei poduri peste Dunăre, trei arcuri în istorie, trei ere. Între ele, între aceste trei monumente ce marchează tot atîtea momente de răspîntie și de fală în existența noastră, s-au împletit, peste fluviu și peste timp, o infinitate de punți, durate de daci, de romani, de străromâni, de români, de păstorii care, în pendulările lor de la munți la mare, au țesut, în veacuri nenumărate, unitatea noastră de limbă, de duh, de ființă, punți care, azvîrlite din nord sau din sud, s-au deschis ca ferestre ale aceleiași case, adăpostind aceeași familie.

Dobrogea, între pămînturile românești, este pămîntul cu o memorie istorică fabuloasă, în care mărturiile străvechimii și dăinuirii noastre se păstrează intacte, articulate astfel încît efortul urcușului prin milenii se vede, poate, mai limpede, mai bogat și mai fastuos decît oriunde. Civilizația, în sensul major al cuvîntului, s-a constituit, la noi, spunea profesorul C.C. Giurescu, cel mai de timpuriu în Dacia Pontică și, de aceea, observa un confrate reporter, ni se pare că țărmul nostru marin sună, după milenii, cu o muzică specială, de ceramică fină, de lut ars în cuptoare, de unelte arhistrăvechi și, tot de aceea, nutrim, tulburați, sentimentul că pietrăriile Dobrogei s-au cristalizat din depozite de oseminte umane, că istoria și geologia au convenit, aici, să-și împrumute reciproc materialele, uneori pînă la substituire. Aproape că nu e zi în care să nu se descopere, în această pietroasă Dobroge, noi (adică **extrem de vechi !**) mărturii care scot la lumină, în marile și neștirbitele lor splendori, civilizația tomitană, cea elină și cea romană, relicve de preț vorbind despre străvechimea noastră, a istoriei și a artei noastre, despre viețuirea noastră neîntreruptă pe aceste meleaguri în care, măsurîndu-ne umbra în piatră, am rămas, am clădit, ne-am înscris pentru veci ființa și duhul. Poate că de aceea omul acestui pă-

Toamnă bogată pe meleaguri dobrogene

Centrul municipiului Tulcea

mint, mai mult ca alţii, s-a deprins să vadă relicva, mărturia istoriei, cu nişte ochi ai lui, ce se deschid de-a dreptul în suflet, considerîndu-le nu prin lupa rece a ştiinţei, sau nu numai prin ea, ci cu căldura şi intimitatea unui străvechi şi neîntrerupt dialog cu ele.

Am poposit, nu demult, în două sate ale Dobrogei, la Ostrov, în judeţul Tulcea, şi la Oltina, în judeţul Constanţa, două din multele locuri în care acest dialog se revelează ochiului nu cu prestanţă rece de document, ci cu tărie vie de document uman. Prima voluptate a călătorului, la sosirea în Ostrov, este să guste din răcoarea izvoarelor strecurate — şi azi! — prin conducte romane. Conductele le găseşti printre vii, prin livezi, ele sînt aici, lîngă tine, nu trebuie să le cauţi mult, te conduce la ele orice ţînc din Ostrov. Copiii Ostrovului se adapă direct din sursă latină, ceea ce nu-i metaforă, ci o realitate ridicată aici la prestigiul unei metafore. La Oltina (vechea cetate romană Altinum) se găsea, pînă nu demult, în biroul preşedintelui C.A.P.-ului, lîngă un mănunchi decorativ de spice de grîu, un fragment de placă de teracotă cu profilul zeiţei Demetra. Placa provenea, se pare, de la un altar ridicat în incinta cetăţii acum vreo două milenii. Între buchetul de spice, secerat de ţăranii cooperatori, şi placa romană cu profilul zeiţei, legătura se stabilea de la sine. Aceste pămînturi au fost cultivate din timpuri imemoriale şi, ca şi la Ostrov, unde setea copiilor şi a muncitorilor din vii se astîmpără la conducta romană, aici, la Oltina, spicele de grîu cresc libere în incinta vechii cetăţi, ca un semn al continuităţii istorice şi ca simbol al rodniciei acestui sol.

Dar prezentul? Ca să descoperi Dobrogea prezentului — Dobrogea marii construcţii socialiste, Dobrogea spre care păşim pe cei 1 500 de metri de piatră tînără ai podului-monument de tehnică şi de artă de la Giurgeni-Vadul Oii, ca printr-o poartă a noului spre un pămînt al noului — trebuie date la o parte cărţile, amintirile, lespezile străvechi, toate aceste pietre de şosele, de cetăţi, de sanctuare, de amfiteatre, de temple, de gimnazii, de case, trebuie epurată din memorie o întreagă încărcătură, ca recepţia să se elibereze, ca să poţi străbate ţinutul cu inocenţa unui proaspăt călător. A te plimba pe-aici cu mîinile în buzunar, cu ochiul omului industrial, fără ochelarii de soare pe care ţi-i impun rafturile cu cărţi sau vestigiile fabuloase ale istoriei, este, desigur, un lux, dar şi o ispită, alimentată de însăşi marea, complexa, spectaculoasa dezvoltare a acestui pămînt în anii construcţiei socialiste.

Nu vom transcrie cifre, ele sînt cunoscute, ci, fiindcă ne aflăm în Dobrogea, ţinut al pietrei, imperiu al pietrei, vom lăsa piatra să se constituie singură — conform planurilor epocii noastre — în cadrul de nouă civilizaţie a ţinutului, echivalent, prin toate datele sale, cu o renaştere. Vom porni deci de la piatră, de la piatra de Dobrogea, piatră care a dat, în epoca noastră, ca şi în evii cei vechi, construcţii dintre cele mai somptuoase ale pămîntului românesc, impresionante şi prin proporţii şi prin unicitatea lor, prin raportarea lor, deopotrivă, în peisajele lumii, ca şi în timp.

Piatra de Dobrogea a dat edificiile litoralului, un monument sau un ansamblu de monumente pe care o ţară, chiar şi trăind exclusiv dintr-un ţărm de mare (ceea ce nu este cazul nostru, noi mai avînd şi o Dunăre, mai avînd şi nişte Carpaţi), nu şi le poate îngădui uşor. Mangalia, Eforie, Mamaia, Năvodari, Techirghiol, Costineşti, Neptun, Aurora, Saturn, aceste mari ansambluri ale vacanţelor noastre, alcătuind o gigantică salbă a noului, întinsă pe cîteva zeci de kilometri, aceste mari staţiuni turistice internaţionale, cu prestigiul celor de la Mediterana sau Atlantic, sînt, într-adevăr, ca efort constructiv, arhitectonic şi urbanistic, monumente pe care o ţară şi le îngăduie, cînd şi le îngăduie, doar o dată la nişte veacuri.

Piatra de Dobrogea a dat marele pod de la Giurgeni-Vadul Oii, unul din cele mai mari ale continentului şi ale lumii, după ce mai înainte dăduse capodopera de la Cernavodă, podurile fiind, spun specialiştii, edificii ce, tot aşa, se ridică la un veac o dată sau la mai multe.

La un veac o dată sau la mai multe se dislocă un munte de apă ca să extinzi un port cum este cel al Constanţei, ca să construieşti un port — un mare port — cum este cel al Mangaliei, la un veac o dată sau la mai multe se modifică — la atari proporţii — o geografie, ca să croieşti, scurtînd drumul strămilenar al fluviului, canalul Dunăre — Marea Neagră.

Am zis că nu vom da cifre şi date, dar cîteva, cel puţin cîteva, se impun, pentru a încercui locul Dobrogei, aportul ei de muncă şi de creaţie, de energie şi forţă, de civilizaţie şi efervescenţă a devenirii, în peisajul de azi şi de mîine al României socialiste.

Ce înseamnă acest loc, acest aport? Înseamnă, ca pretutindeni la noi — dar aici cu

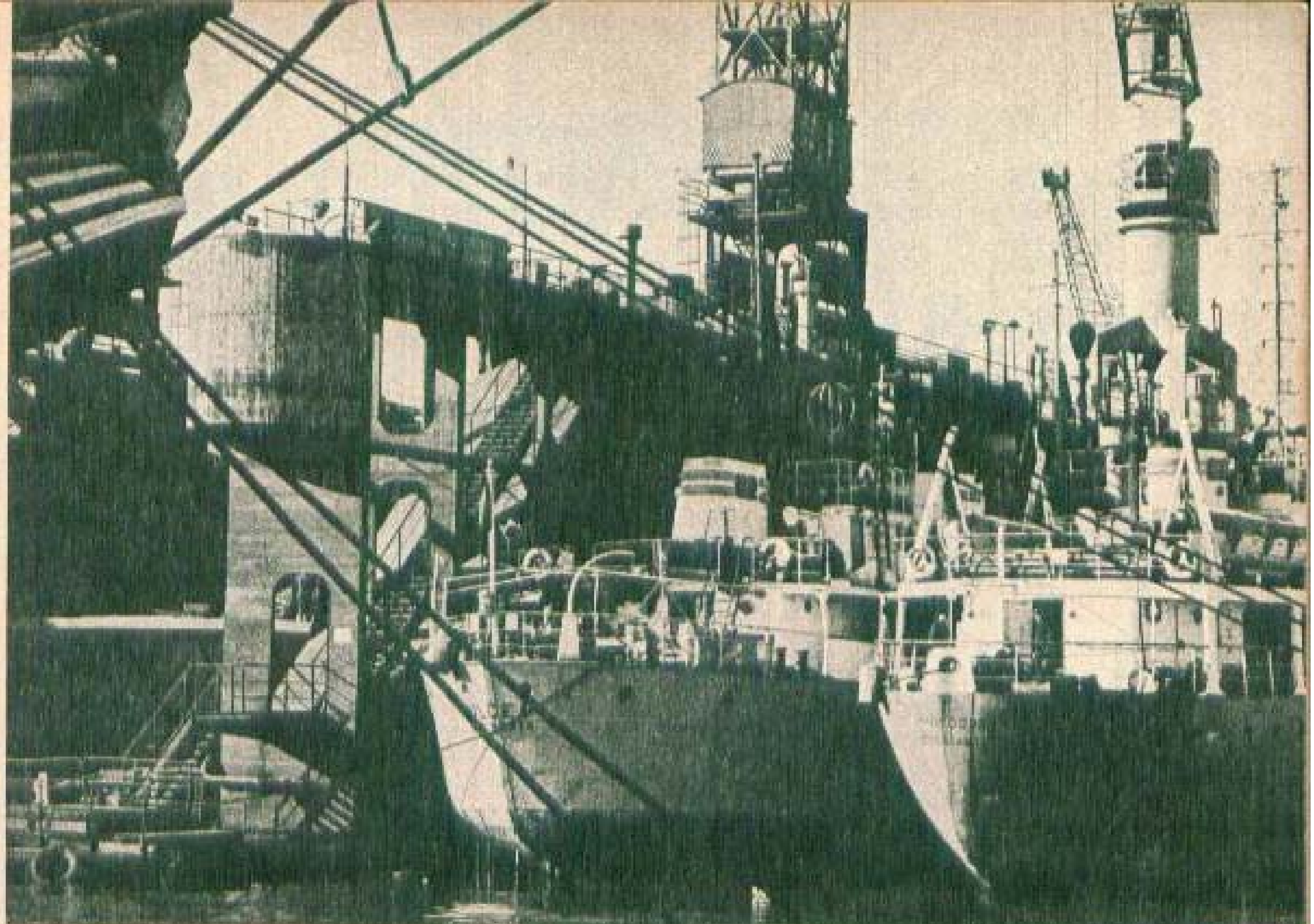
un plus de culoare, de sens, de semnificație, prin raportarea la un trecut al încremenirii, al solitudinii, al înapoierii, cu mituri de noblețe în ruină, cu urmașii desculți ai romanilor nevoindu-se să smulgă din calea plugului lor de lemn bolovanii împotrivirii vremurilor — înseamnă, în violent contrast cu acest trecut, decizînd chipul cel nou al Dobrogei și ritmul frenetic al devenirii ei, o mare economie, o mare industrie, platformă de lansare a ținutului pe orbita civilizației veacului.

În județul Constanța această platformă înseamnă, în primul rînd, marea industrie a orașului-reședință, dar și a vechilor tîrguri și tîrgușoare prăfoase, devenite centre dinamice ale noului, racordate major sistemului național al efervescențelor creatoare ale socialismului. Ea înseamnă energie electrică (produsă la termocentralele Ovidiu și Palas), ea înseamnă chimie (cu sediul la Uzina de superfosfați și acid sulfuric din Năvodari), ea înseamnă celuloză și hîrtie (ieșite din instalațiile fabricii de la Palas), ea înseamnă ciment (fabrica de la Medgidia este una din cele mai mari furnizoare ale branșei), ea înseamnă construcție de mașini (aceeași Medgidie, prin I.M.U.M.-ul său, deține, și la acest capitol un loc de frunte), ea înseamnă industrie extractivă (Constanța ocupînd, după județul Cluj, locul al doilea pe țară în producția de minereuri nemetalifere), ea înseamnă industrie ușoară (Întreprinderea integrată de lînă din Constanța fiind, pe plan național, una din cele mai importante ale domeniului). Ea înseamnă în orașul-reședință al județului, cel mai mare șantier naval al țării, unul din cele mai mari ale continentului și, lîngă el, un mare port, cel mai mare din țară, port care, spun specialiștii, prin proporții și înzestrare tehnică, rod al unor lucrări de extindere și modernizare de o unică anvergură (depășind ca valoare a investițiilor, hidrocentrala de la Porțile de Fier !), se situează la nivelul marilor porturi europene, al Marsiliei și al Genovei, de exemplu. Șantierul naval, profilat pe construcția de petroliere-gigant (150 000 tdw), de mineraliere-gigant (55 000—60 000 tdw), pe reparații de nave de toate tipurile, cu tonaje pînă la 150 000 tdw, e principalul furnizor al flotei maritime românești, flotă care, depășind astăzi un milion tdw, își trimite navele (cele mai multe românești, de concepție românească, dotate cu tehnică românească) în peste 200 de porturi ale planetei, legînd Constanța cu peste 80 de țări ale lumii.

Prin vasele sale gigant, făurite în docurile Constanței, România intră în rîndul primelor 10 țări constructoare de nave din lume.

În județul Tulcea, noua industrie înseamnă marele combinat metalurgic al orașului-reședință, așa-numita „Uzină de alumină", unul dintre coloșii industriali ai țării, înseamnă, ca și la Constanța, extinderea și modernizarea porturilor Tulcei și Sulinei, înseamnă, în acest cincinal, o vastă suită de impunătoare obiective, printre care un șantier de reparații și construcții de nave oceanice, o întreprindere de utilaj metalurgic și chimic, înseamnă un ritm mediu anual de 32 la sută (mult superior celui pe țară !) al sporirii producției globale industriale, înseamnă, numai la Tulcea, orașul ce concentrează 80 la sută din fondul de investiții alocate județului, înmulțirea cu 4 a numărului de muncitori existenți (muncitori care, la ceasul de față, sînt de trei ori mai mulți ca în 1968 !). Opera valorificării superioare a bogățiilor Tulcei te conduce, dincolo de pămînt, de solul pietros în care se implantează rădăcinile de oțel și beton ale marilor edificii industriale, pe mișcătoarele cărări ale apelor, în labirintul verde al deltei, printre pescari, oamenii celei mai vechi îndeletniciri a locului, printre culegătorii de stuf, cei mai noi coloniști ai insulelor de plaur, veniți să vîneze — cu arme moderne, cu tractoare, combine și secerătoare mecanice speciale, utilaje realizate pentru prima oară în România — legendara blană de vidră scumpă a pădurii de stuf, ca s-o arunce nu pe umerii unei domnițe, ci în dinții de oțel ai valțurilor fabricilor de celuloză. Totul, pe aceste meleaguri, este în plină expansiune a noului, totul crește și, fapt paradoxal, unic în geografia fizică a planetei (fiindcă și miracolul deltei e unic !), crește și suprafața județului, crește de la sezon la sezon, crește cu patru metri pe an pe brațul Sulina, cu circa șase metri pe an pe brațul Chilia. Tulcea, acest frumos județ românesc, are, astfel, situația paradoxală de a stăpîni cele mai bătrîne pămînturi ale țării, rămășițe din scheletul hercinic, Munții Măcinului și, în același timp, cele mai tinere pămînturi, pămînturi ce cresc continuu, ca o compensație a geologiei la ceea ce, în zbuciumata existență a Dobrogei, istoria a ciuntit, a risipit, punînd la grea încercare, dar fără să îngenuncheze, tăria omului și virtutea lui.

Dar bogățiile acestui ținut, fructificate de omul contemporan pe spirala mereu suitoare a devenirii industriale, sînt încă multe. Platformă industrială în plină expansiune, Dobrogea e, deopotrivă, o mare platformă de grîne, de vii, de livezi, de stupine și turme, o grădină aleasă a țării, impunînd, în panoramele largi ca și în detaliu, priveliști, roade și împliniri pe care vechea „țară de piatră" le-ar fi cuprins, dacă le-ar fi cuprins, doar în visuri, ca pe o „fata morgana" a stepelor calcinate de soare, lipsite de apă, pustii și deșarte, în care singura mișcare notabilă o puneau turmele de mioare sau cîrdurile înșelătoare de dropii. Dobrogea — toată Dobrogea — a devenit, în acești ani, teatrul de operații al unor planuri de facere și refacere a naturii ce sugerează, prin dimensiuni și prin consecințe, o adevărată geneză, planuri la capătul cărora acest pămînt va rodi — a și început să rodească ! — însutit, înmiit. În Dobrogea s-au creat, în acești ani, uriașe sisteme de irigații, de îmbunătățiri funciare, cel de la Carasu, de exemplu, întins pe o suprafață de aproape 200 000 de hectare, fiind cel mai mare din țară și unul din cele mai mari complexe de irigații din Europa. Recoltele-record ale C.A.P.-urilor (multe din ele distinse cu titlul de Erou al Muncii Socialiste), ale întreprinderilor agricole de stat (este celebră, spre

Șantierul naval Constanța

exemplu, ferma de oi de la Palas, autoarea rasei de ovine „Merinosul de Palas"), ale podgoriilor (Murfatlarul, Ostrovul, Niculițelul, Nazarcea etc., ale căror varietăți de vinuri și-au cîștigat o mare faimă la concursurile internaționale) se răsfring, așa cum marea industrie se răsfringe în peisajul nou al orașelor și în noua viață a oamenilor, într-o înfățișare a satului dobrogean ce, desființînd pitorescul de „țară de piatră", de Sicilie sau de Corsică a românilor, impune imagini în consonanță cu noile bogății, cu noua fertilitate a acestor pămînturi.

La un secol de la reintegrarea în vatra strămoșilor, Dobrogea, ținut în care anii socialismului și cu deosebire cei ai ultimului deceniu, cei ai Congreselor al X-lea și al XI-lea ale partidului, au operat cu peisajele, cu oamenii, cu viața lor, mutații, transformări și metamorfoze șocante prin ritm, prin amploare, prin îndrăzneală și inedit, se înfățișează — în ciuda vechimii acestui pămînt — ca o civilizație tînără, deschisă, prin toate datele sale, spre viitor.

Și ea, această frumoasă Dobroge, cu marea ei, cu plajele ei de aur, cu miracolul deltei, cu fluviul care se varsă în cer, cu gorganele regilor sciți visînd sub zări, cu monumentele ei, cu peisajele ei eterne, rămîne — și va rămîne mereu, peste toate schimbările și prefacerile — o fascinantă oază de pitoresc, dar un pitoresc ale cărui efecte au fost corectate, cristalizate, ridicate la noi străluciri prin mîna omului, prin lucrarea lui. Pitorescul, observa cineva, e o categorie estetică tînără, o foarte recentă descoperire a omului, datînd din clipa cînd omul a „văzut artistic" natura. Cei vechi nu „vedeau" natura, nu luau act artistic de ea. Cîmpul era frumos cînd era fertil, toamna era frumoasă cînd era bogată, marea era frumoasă cînd se făcea prielnică navigației și pescuitului. La antici, inclusiv la strămoșii noștri de pe țărmul Pontului Euxin, o țară, un oraș, o vatră de viață existau exclusiv prin oamenii care le locuiau, deci prin civilizația acelor locuri. Tomisul, cel mai mare centru comercial de pe litoralul Sciției Mici, ca și celelalte cetăți ale Dobrogei, erau admirate de cei vechi tocmai pentru aceasta. Constanța, orașul modern și dinamic al României socialiste, ca și Tulcea, ca și celelalte orașe și așezări dobrogene, sînt admirate de noi toți — și de cei ce ne vizitează — pentru marea și pentru soarele lor, dar, în același timp, pentru civilizația lor de azi. Ne reintîlnim deci cu anticii, socotind că un ținut, o așezare, o vatră de viață sînt, înainte de toate, creația omului, a generațiilor care le poartă numele pe pămînt.

Iată de ce, vorbind despre Dobrogea acestor ani, un elogiu îl vom aduce, în primul rînd, minunaților oameni ai pămîntului ei, celor care-au creat-o, celor care-o creează, celor ce — transformînd în faptă marile planuri ale partidului — o fac să lumineze tot mai puternic în salba de străluciri a României socialiste.

ILIE PURCARU ■

OAMENI în afara civilizației

● **Mai există oameni care trăiesc pe TERRA, în zilele noastre, fără ca să cunoască binefacerile civilizației care-i înconjoară? Cercetătorii afirmă că da și o dovedesc cu tot mai desele lor descoperiri care ne uimesc. Pentru că este de necrezut ca în anii aceștia, cînd geniul uman a dus la cunoașterea adîncurilor mărilor și oceanelor, a tuturor piscurilor inaccesibililor munți, la descifrarea puternic ascendentă a tainelor vieții, la cucerirea Lunii și la pătrunderea tot mai adîncă în necunoscutul din cosmos, să existe oameni izolați de lumea înconjurătoare, care să trăiască ignorînd total viața de pe planetă — în afara animalelor pădurii care-i ascunde. Cea mai recentă descoperire de acest fel a fost făcută în luna iulie 1977, în adîncul junglei Rorayama, din Brazilia, unde antropologii au dat peste 19 sate de indieni aparținînd unui trib absolut necunoscut. Cu două luni mai înainte — în mai 1977 — o altă expediție științifică descoperise în pădurile dintre Columbia și Venezuela un trib format din aproape o sută de indivizi, care trăiau în condițiile oamenilor din paleolitic, folosind numai unelte din piatră cioplită.**

Zonele de pe glob în care s-au făcut cele mai multe descoperiri de felul acesta sînt: Amazonia, Noua Guinee și Filipine — în numeroasele insule „pierdute" din Pacific. Prezentăm, în paginile care urmează, cîteva dintre cele mai ciudate „lumi" izolate care au fost cercetate, în ultimii ani, de oamenii de știință; unele avînd „dosarele" completate și cu fotografii.

HUNZUCUȚII

● Sînt în număr de peste douăzeci de mii și trăiesc în văile adînci din nordul Pakistanului. Se trag — se pare — din soldații lui Alexandru cel Mare, stabiliți aici cu femei aduse din Persia. Au o agricultură rudimentară; cultivă fîșiile de pămînt dintre stînci cu orez, porumb și grîu. N-au legături prea mari cu lumea civilizată din jurul lor, dar în unele direcții sînt un model de civilizație. Hunzucuții n-au armată, poliție, judecătorii, închisori; pentru că între ei nu există hoți, nici gîlcevitori. N-au o evidență a populației, nici oficii de stare civilă. Acolo, în Hunza, toți locuitorii sînt sănătoși; mor numai de bătrînețe. Cercetătorii au studiat această minune a secolului nostru și au ajuns la concluzia că sănătatea permanentă a hunzucuților este determinată de trei factori: apa de băut, bogată în săruri minerale; legumele din regiune, care sînt cele mai vitaminizate din lume, și mersul pe jos (pentru acești oameni, a duce un coș în spate, douăzeci de kilometri, înseamnă a face o simplă plimbare).

TRIBUL SIORONO

● În pădurile orientale ale Boliviei trăiește, în stare de semisălbăticie, tribul Siorono, care a fost studiat de o echipă de antropologi de la Universitatea Cornell din S.U.A. Toți membrii tribului se ocupă numai cu vînătoarea și cu pescuitul. Bătrîni, bolnavi și neputincioși nu există în trib, deoarece toți cei care devin incapabili de muncă sînt abandonați de comunitate în inima junglei, pradă fiarelor sălbatice. Indienii Siorono n-au nici o religie, nu cunosc și nu folosesc nici o tehnică. Ei vînează numai cînd le este foame și nu fac niciodată rezerve de alimente. Mănîncă numai noaptea, ca să nu fie văzuți de alții, și nu se împrumută între ei cu alimente, chiar dacă o familie are la dispoziția sa destul vînat, iar altă familie moare de foame.

CHIPAYASII

● „Oameni din epoca de piatră sînt contemporani cu noi !" — afirmă, sentențios, biologul Jehan Villard, din Bolivia. El a reușit să trăiască mai mulți ani printre indienii Chipayas, din Munții Cordilieri, și să le studieze felul de trai. În număr de cîteva sute, acești semisălbatici trăiesc în cea mai strictă izolare, neavînd contact nici măcar cu alte triburi. Cultivă rudimentar pămîntul, cresc capre, fac „industrie" forestieră tăind copaci pentru a-și construi colibe. Cînd — rareori — ajung străini în preajma lor, nu manifestă nici agresivitate, nici frică ; dar nu admit rămînerea cuiva, peste noapte, printre ei. Afirmații teoretice duc la concluzia că strămoșii Chipayasilor au venit din Asia și au fost cei dintîi locuitori ai continentului american.

TRIBUL TOMA

● Acesta este numele unui trib din Noua Guinee, despre care nu s-a știut aproape nimic pînă cînd a fost descoperit de o patrulă militară, în urmă cu cîțiva ani. Adolescenții tribului urmează „cursurile" celei mai severe școli din lumea sălbaticilor ; sînt tatuați cu benzi mari de desene pe corp și pe cap ; sînt lăsați singuri în desișurile pădurilor, pentru a înfrunta primejdiile și foamea — toate acestea durînd trei ani pentru băieți și doi ani pentru fete. Bineînțeles că trec foarte puțini — mai ales fetele — aceste examene dure ; dar dacă le-au trecut sînt gata să îndure totul. Sînt purtători de talismane, știu să fabrice unele medicamente și otrăvuri, din plante, și fac un fel de agricultură, cu unelte de lemn, cultivînd orez.

FIII TUNETULUI

● Tot în junglele din Bolivia trăiesc ultimii descendenți ai fostelor triburi Ayores — singurii indieni cunoscuți care n-au putut fi încadrați niciodată în viața organizată a popoarelor

Americii Latine. Fac parte din epoca noastră, dar duc o viață primitivă, de nomazi lipsiți de toate bunurile pămîntești. N-au nici sate, nici colibe; nu cresc animale, nu fac agricultură și nu cunosc din tehnica lumii decît securea, undița și arcul, care le asigură hrana. Numele de Ayores, la care și-au adăugat calificativul de „fii ai tunetului", îl moștenesc din timpuri îndepărtate. Ei mai sînt încă numiți „itirumbaes" — adică despuiați, fără haine, pentru că umblă mai mult goi; și „tapi nemi" — sclavi fugitivi. Acum o jumătate de secol neamul Ayores număra cîteva mii de indivizi. Războaiele pe care le-au dus între ei i-au împuținat — astăzi mai sînt cîteva sute numai. Bătrînii Ayores și bolnavii, cînd nu se mai pot întreține singuri, sînt îngropați de vii. Cînd moare o mamă, toți copiii săi lipsiți de putere din cauza vîrstei fragede sînt omorîți și îngropați cu ea.

REGINELE JUNGLELOR

● În fiecare primăvară, în pădurile de vest ale Ecuadorului au loc serbări dedicate alegerii „reginelor" junglelor. Juriul competiției este format din bătrînii triburilor respective. Candidatele trebuie să îndeplinească două condiții esențiale: să fie caste și arătoase, în sensul că vor putea fi mame bune. De aceea tinerele care trec prin fața onor juriului își arată bustul gol. „Domnia" unei regine durează douăsprezece luni — pînă la primăvara următoare, cînd se face o nouă alegere — chiar dacă între timp regina a rămas tot fecioară, deci nu și-a pierdut calitatea esențială pentru care a fost încoronată.

INDIENII ÎNALȚI

● Un sat compact, cu mai mult de cinci sute de locuitori, de origine necunoscută, a fost descoperit în adîncul junglei amazoniene de către o echipă de cercetători pornită în căutarea unor columbieni rătăciți. Li s-a spus „indienii înalți", toți membrii comunității respective atingînd 1,90—2 metri înălțime, mai ales bărbații. Au case făcute din piatră și pămînt ars, acoperite cu frunze. Nu cunosc nici fierul, nici bronzul — toate uneltele de care se folosesc fiind din piatră sau din lemn. Fac focul cu scîntei din cremene. Acești indieni înalți sau giganți, cum li s-au mai spus, umblă complet goi, își vopsesc corpul cu negru și poartă „coliere", „diademe" și brățări confecționate din rădăcini de plante. Sînt,

în general, perfect sănătoși, spre deosebire de alte triburi din împrejurimi care sînt decimate de tot felul de epidemii.

MISTERIOŞII COLORADOS

● În junglele Ecuadorului trăiesc şi triburile Colorados — citeva sute de ființe omenești a căror principală ocupație este... îngrijirea frumuseţii. Colorados înseamnă, în limba spaniolă, oameni roşii — nume ce li s-a dat din cauza vopselei pe care o folosesc la pictarea corpului. Moştenită de la străbuni, cochetăria indienilor Colorados întrece pe a tuturor popoarelor din America Latină. Un Colorados fără oglindă — spune un ziarist francez care a reuşit să ajungă între ei — este ca un vînător fără puşcă. Au nevoie permanent de această ustensilă, pentru a-şi supraveghea liniile trase pe faţă şi pe corp. Părului de pe cap îi dau forma unor pălării, ungîndu-l cu uleiuri amestecate cu pudră făcută dintr-o plantă uscată. Copiii triburilor învaţă de mici să-şi vopsească trupul, din cap şi pînă în picioare, convinşi fiind că prin asta ajung să fie frumoşi şi, totodată, să alunge spiritele rele. Indienii Colorados locuiesc în coliba construite pe pari înalţi şi trăiesc numai din vînat.

Care este originea acestor triburi ? Răspunsul nu s-a găsit. Spălaţi de vopsele, oamenii aceştia seamănă perfect cu europenii. Cum au ajuns în junglele de acolo pentru a trăi la limita cea mai de jos a umanului ? În curînd nu vor mai fi ; bolile îi macină de la un an la altul.

VESTIŢII TUAREGI

● O lume deosebită ; o lume în care femeia este şeful virtual al familiei ; o lume în care bărbaţii poartă voal pe faţă, iar femeile numai basmale, ca europencele şi vorbesc, de preferinţă, limba natală — tifinagh — în timp ce bărbaţii preferă araba : lumea vestiţilor tuaregi, nomazii din regiunea Targui, aflată la extremitatea sudică a Algeriei, în apropierea frontierei cu Mali. Sînt cam 20 000 de femei, bărbaţi şi copii. Pentru a le pregăti în vederea rolului viitor de conducătoare ale familiilor, fetele tuarege primesc, de mici, o educaţie deosebită, pînă la măritiş. Limba natală scrisă şi vorbită, muzica, dansul, arta de a iubi şi arta de a se purta în viaţa de toate zilele sînt „materiile" pe care mamele tuarege le predau cu stăruinţă fiicelor lor. Legenda spune că poporul acesta a fost întemeiat de o nobilă femeie, pe nume Tin Hinan. Despre un strămoş de sex bărbătesc nu se pomeneşte. Tuaregul este, poate, singurul bărbat din lumea noastră de astăzi care se căsătoreşte pentru a avea lîngă el un tovarăş superior de viaţă, o mamă bună, o şefă de familie.

MURUNGII

● Despre Murungi — trib din Munţii Pakistanului — s-a vorbit totdeauna ca despre nişte campioni ai cruzimilor. Recent însă, un ziarist francez, care a reuşit să ajungă pînă la ei, a infirmat această credinţă calomnioasă. „Este adevărat — spune ziaristul — că Murungii trăiesc sub influenţa spiritelor şi a demonilor şi practică unele ritualuri singeroase, cu animalele, dar în relaţiile lor cu alţi oameni sint paşnici şi înţelegători. În general, umblă aproape goi. Au brăţări la miini, cercei în urechi şi piepteni lungi în păr. Iau contact cu străinii numai o dată pe an, cînd tinerii cei mai curajoşi se duc, la zeci de kilometri depărtare, în localităţile

de unde îşi pot procura cuţitele fără de care nu pot trăi. Cu aceste unelte ei ucid animalele, defrişează pădurea şi îşi construiesc case. Căsătoriile la Murungi se fac numai prin „răpiri". Tînărul care vrea să-şi întemeieze o căsnicie îşi construieşte mai întîi o colibă, apoi alege fata care îi place şi o răpeşte, ziua, cînd o întîlneşte în pădure. Mănîncă de preferinţă vinat. La masă stau mai întîi bărbaţii, apoi femeile şi la urmă copiii. Carnea preferată: de maimuţă, de cîine şi de şerpi.

FRUMUSEŢILE BORORO

● În regiunea frontierei dintre Mali şi Algeria locuiesc triburile nomade Bororo, urmaşe ale vechiului imperiu ghanez, care se mîndresc, permanent, cu femeile lor — socotite cele mai frumoase de pe continentul african. „Dacă nu poţi să fii frumoasă, mai bine să te arunci într-o fîntînă şi să mori" — se spune în cîntecul de leagăn al copiilor triburilor Bororo. Iar de la vîrsta de 12 ani încep a fi „îndoctrinate" în cultul frumuseţii: să aibă, permanent, un ten curat, pe care „picturile" să se poată evidenţia perfect; să-şi menţină, toată viaţa, un corp înalt şi slab, prin cumpătarea în alimentaţie; să aibă un nas drept, o frunte înaltă, naturală sau obţinută prin raderea părului; dinţii să le fie permanent albi. Triburile Bororo nu pot fi socotite în afara civilizaţiei; acceptă contactul cu străinii, fac schimburi de obiecte cu negustorii întîlniţi; primesc sfaturi de sănătate şi comportament. Dar, în linii mari, preferă să-şi ducă viaţa lor separată, în condiţiile moştenite din străbuni.

KUKUKUKU

● Printre miile de indigeni care locuiesc în vastele teritorii aşa-numite „necunoscute" din nordul Guineei, se află şi cîteva triburi numite Kukukuku (citeşte kukakuka), care trăiesc într-o veşnică duşmănie între ele. În general, aceşti semisălbatici se aseamănă între ei, avînd, probabil, aceeaşi origine. După statură se înrudesc cu pigmeii — au înălţimea medie de 1,50 metri. Sînt agresivi, curajoşi, combativi. Bărbaţii poartă, în loc de mustăţi, beţe de bambus trecute prin nas. Locuiesc în colibe şi, acolo unde n-a pătruns încă supravegherea administraţiei înarmate, practică, nestingheriţi, canibalismul, nu ca o necesitate de hrană, ci ca un rit războinic. În permanentele ciocniri dintre triburi, învingătorii îşi mănîncă prizonierii. Acest gen de canibalism a dus, după cum relatează cercetătorii, la apariţia unei boli necunoscute, totdeauna mortale, căreia-i cad

victime, în fiecare an, cîteva sute de biruitori. Se crede că boala este contractată de cei care consumă creierii, alteraţi, ai prizonierilor. Armele de luptă ale acestor războinici sînt suliţele, pe care fiecare bărbat le mînuieşte cu atîta măiestrie încît sînt recunoscuţi drept cei mai buni arcaşi ai Pacificului.

FUMĂTORII IFUAGOS

● Cea mai mare insulă din arhipelagul Filipine este Luzon. Aici trăiește, pe platoul unor munți, complet izolat de civilizația care-l înconjoară, tribul Ifuagos. Acum o jumătate de veac Ifuagos însemna tăietor de capete, obiceiul moștenit din străbuni fiind ca tînărul pretendent la însurătoare să ofere logodnicei sale capul unui dușman „vînat" în tribul vecin. Astăzi obiceiul acesta a fost abandonat și s-a înființat în trib o „casă a logodnelor", în care fetele care au împlinit 11 ani și băieții trecuți de 13 ani se adună în fiecare seară și petrec împreună, pentru a se cunoaște. Organizați în familii numeroase, Ifuagosii locuiesc în colibe rudimentare, făcute din nuiele împletite în jurul copacilor. În interiorul colibelor nu au decît culcușuri din frunze. Ca îmbrăcăminte au numai un șorț de pînză și o pălărie mare de pale. Fumează cu pipe de bronz — mai ales femeile. Între platourile locuite de tribul Ifuagos și lumea înconjurătoare nu există nici un drum, pentru că nimeni n-are voie să iasă din „țară". Iar dacă vreun Ifuagos pleacă totuși și la contact cu cealaltă lume de pe marea insulă, este exclus din comunitate.

PIGMEII

● Sînt și cîteva comunități de pigmei care trăiesc pe glob în stare de sălbăticie. Una dintre ele se află în provincia Salta din nordul Argentinei și a fost descoperită întîmplător, dar nu s-a putut afla mai nimic despre ei, deoarece, la apariția străinilor, au dispărut în junglă. O altă grupă de pigmei a fost descoperită în Congo, în desișurile necercetate ale unei jungle. Aceștia au cîini de vînătoare, arcuri de lemn cu săgeți otrăvite și duc o viață nomadă. Acolo unde stau mai multe săptămîni fac „instalații" de afumare a șoarecilor și veverițelor, care constituie principala lor hrană. Mai mănîncă ciuperci, rădăcini de plante, banane. Nici unul dintre acești „pigmei din Ituri" nu este mai înalt de 130 de centimetri. Alți

pitici, care nu depășesc înălțimea de un metru, au fost descoperiți recent — în ianuarie 1977 — în pădurile de la frontiera dintre Columbia și Venezuela.

O „ȚARĂ" NECUNOSCUTĂ

● Cea mai recentă descoperire se cunoaște din luna august 1977. Un medic francez — Van Leer — a făcut o comunicare, în cadrul unei conferințe ținute la Lima, despre existența unei „țări" complet necunoscute pînă astăzi, așezată undeva în adîncul junglei amazoniene. Țara aceasta este formată din aproape 80 000 de indieni pe care el i-a numit Niaua. Sînt indivizi înalți de statură, bruneți, cu figuri distinse, ca ale albilor care trăiesc în civilizație. După afirmațiile lui Van Leer, țara Niaua ar fi una dintre cele mai bogate din lume — dacă nu chiar cea mai bogată — datorită unor mine de aur și argint pe care indienii respectivi le exploatează, fără însă a face comerț cu metalele extrase din pămînt. În afară de minerit, comunitatea tribului Niaua se ocupă cu vînatul și cu pescuitul, folosind pentru acestea săgeți otrăvite și plante „anesteziante". Van Leer se ocupă demult de cercetarea vieții din tribul pe care l-a descoperit după lungi și grele căutări. El refuză însă să dea indicații privind locul unde se află tribul și fabuloasa mină (un adevărat oraș subteran de aproape 100 000 de metri pătrați), pentru a nu pune în primejdie comunitatea, care ar putea fi prădată și exterminată. „Tribul Niaua — a spus el — se află undeva între frontierele Braziliei, Columbiei și Perului". În sprijinul afirmațiilor sale, Van Leer a proiectat în timpul conferinței o seamă de fotografii documentare.

ULTIMII LACANDOS

● Străbunii triburilor maya au lăsat urmele unei remarcabile civilizaţii în America Centrală. Dar ultimii mayaşi care mai trăiesc astăzi în pădurile de pe malurile rîului Usumancita, din sud-estul Mexicului, duc o viaţă primitivă şi nu ştiu de existenţa altei lumi decît a junglei. Sînt cîteva sute de indivizi şi se numesc Lacandos. O familie „domiciliază" în cinci-şase locuri diferite pe an — şi nu mai revine niciodată în „satul" cunoscut. Ciudaţii Lacandos umblă îmbrăcaţi în halate lungi, confecţionate din bumbac. Bărbaţii fumează toată viaţa, începînd din copilărie, ţigări groase de foi de tutun sălbatic. Mîncarea lor preferată ; dimineaţa — flori de pădure (vestitele flori de Yucatan, care au sucuri narcotice), iar peste zi carne de maimuţă şi de papagal. Băutura obişnuită : kayeul — un suc de porumb, uşor fermentat, combinat cu diferite mirodenii. Şeful „satului", adică al grupului nomad, are 3—4 neveste şi 15—20 de copii. La moartea sa, băiatul cel mai mare îl moşteneşte integral, devenind proprietarul întregii familii. Cînd se întîlnesc două dintre aceste grupuri, şefii îşi schimbă între ei o parte din femei şi-şi vînd „plusul" de fete pe care le au, acestea fiind socotite bune de măritat la vîrsta de 10 ani. Cea mai avansată tehnică pe care o cunosc Lacandoşii este confecţionarea săgeţilor cu vîrf de silex.

TASADEII

● Cel mai mic trib descoperit în sudul Filipinelor : 24 de bărbaţi, femei şi copii, care au fost numiţi Tasadei. Sînt descendenţii unui neam vechi de sute de ani, care acum se stinge. Tasadeii trăiesc în trei colibe de stuf. Mănîncă broaşte, rîme şi scarabei. Aprind focul cu beţe frecate. Au pielea de culoarea ciocolatei. Umblă aproape goi ; doar cu un „chilot" făcut din plante verzi, acesta avînd rolul... să-i ferească de sterilitate. Vorbesc aproape aceeaşi limbă pe care o au alte două triburi vecine : Ubo şi Tirurai, dar nici felul de viaţă, nici aspectul fizic nu-i aseamănă cu aceştia.

DAIACII

● Părinţii acestei fete au făcut parte din rîndurile vestiţilor „tăietori de capete" care au fost, pînă mai acum o jumătate de veac, spaima exploratorilor insulelor din Pacific. În prezent, Daiacii — despre ei este vorba — şi-au părăsit vechile obiceiuri şi s-au integrat, parţial, vieţii organizate impuse de statele în care trăiesc. Bătrînii continuă să se arate refractari civilizaţiei care li se impune, dar tineretul o acceptă aproape total. Fata pe care o vedem în fotografie este o daiacă din insula Borneo. Lucrează în agricultură. Ştie să citească şi primeşte cu supunere învăţămintele care i se dau. Dar nu părăseşte credinţa că va fi aleasă, la „concursul" anual, drept cea mai frumoasă fiică a tribului. De aceea nu se desparte nici în timpul lucrului de principala sa podoabă — cerceii, grei de aproape un kilogram, care i-au deformat lobii urechilor.

Grupaj întocmit de ION MUNTEANU ■

● COJOCUL ARICIULUI

Despre blîndul arici s-au cunoscut foarte puține amănunte, pînă acum trei decenii. Cercetările făcute de specialiști, după 1946, au dus la aflarea unor date de-a dreptul surprinzătoare. Mai întîi s-au numărat țepii din cojocul ariciului: sînt 16 000 la fiecare individ adult, adică trecut de un an. La naștere, puii de arici au cel mult 10 cm lungime și nu sînt mai grei de 37 de grame. Vin pe lume în grupuri de cîte 2 pînă la 10, la o singură naștere. Țepii încep să le crească, din pielea roză, după primele 24 de ore și în șapte săptămîni sînt gata „îmbrăcați". Cît îl știm noi de blînd, ariciul — mai ales masculul — este foc și pară cînd se supără. Se hrănește, în general, cu insecte, dar, în captivitate, nu refuză nici biscuiții, nici cartofii prăjiți. Ariciul este un mare somnoros — doarme 18 ore, din 24. Se pare că merge încet, dar într-o singură aventură nocturnă poate străbate pînă la 4 km.

Și o noutate din lumea aricilor: în pădurile din apropierea orașului Göttingen (R.F.G.) a fost găsit, în vara anului 1977, un exemplar aproape unic în lume: alb și cu ochii roșii.

● 1977 — ANUL GEMENILOR

Este vorba de nașteri de mai mult de doi gemeni. În privința aceasta se pare că anul 1977 poate fi numit, pe bună dreptate, „anul gemenilor multipli". Să enumerăm cazurile cele mai cunoscute:

Șase gemeni: la 20 august 1977 s-au născut, la Albi, în Franța, șase gemeni — trei băieți și trei fete. Mama lor este în vîrstă de 29 de ani. Alți șase gemeni s-au născut la Leiden, în Olanda, în ziua de 18 septembrie 1977 — patru băieți și două fete. Nașterea a fost asistată de 15 cadre medicale. Greutatea gemenilor: între 1 000 și 1 500 de grame fiecare. Mama a declarat că nașterea se datorează unui lung tratament pe bază de hormoni, deoarece credea că este sterilă. De ce atîta grijă pentru o naștere? În urma unui examen radiologic, se știa că fericita viitoare mamă va naște șase copii; deci erau așteptați cu toate onorurile cuvenite.

Cinci gemeni: La 28 iunie 1977 o argentiniană în vîrstă de 33 de ani a născut cinci gemeni, iar la 10 august 1977, o asiatică a născut, la Hong Kong, alți cinci gemeni — patru fete și un băiat. O săptămînă mai tîrziu — la 14 august 1977 — o țărancă din Iran a născut doi băieți și trei fete.

Se cunosc și „decanii", din zilele noastre, ai nașterilor multiple. În Republica Sud-Africană trăiesc șase gemeni, care au ajuns la înaintata vîrstă de 4 ani; în Japonia sînt cinci gemeni în vîrstă de doi ani, iar în Polonia, cinci gemeni au împlinit vîrsta de 6 ani (în septembrie 1977) și au fost sărbătoriți pe plan național.

● O „PLUTĂ" DE 300 000 DE TONE

Se poate extrage energie chiar și din diferența de temperatură a apelor oceanice. Au dovedit-o specialiștii de la firma americană LOCKHEED, care au construit o centrală electrică subacvatică, grea de 300 000 de tone, înaltă de 550 de metri și prevăzută cu patru turboalternatoare, montate într-un cerc cu diametrul de 75 de metri. Această uriașă „plută" este plasată în apele tropicale, care au temperaturi cu diferențe de 22 de grade Celsius între „capul" de la suprafață și „piciorul" de la fund al „plutei". Folosind fenomenele produse de această diferență, turboalternatoarele ajung să dea energie electrică suficientă pentru un oraș cu 100 000 de locuitori. Mai rămîne de rezolvat o singură problemă: reducerea costului enorm al instalației.

● 4 000 000 000 DE LOCUITORI

În ultima sută de ani populația globului a crescut de patru ori, ajungînd, în 1975, la 3 967 000 000, iar în martie 1976, la 4 000 000 000. Următorul miliard se va adăuga peste 10—12 ani. Astăzi sînt șapte țări care au o populație de peste 100 000 000 locuitori: Republica Populară Chineză — 839 000 000; India — 598 000 000; U.R.S.S. — 255 000 000; S.U.A. — 214 000 000; Indonezia — 136 000 000; Japonia — 111 000 000 și Brazilia — 107 000 000 (cifrele din anul 1975). Peste 50 de milioane de locuitori au țările: Bangladesh — 77 000 000; Pakistan — 70 000 000; Nigeria — 63 000 000; R.F.G. — 62 000 000; Mexic — 60 000 000; Marea Britanie — 56 000 000; Italia — 56 000 000; Franța — 53 000 000.

Se nasc, în fiecare zi, pe tot globul, 195 000 de copii.

● ZEIȚA—MAMĂ A MUNȚILOR

Chomolungma, adică Zeița-mamă a munților, este cel mai înalt punct de pe glob. Astăzi i se spune Everest, după numele colonelului George Everest, conducătorul echipei britanice care a întocmit hărțile Himalayei. Are 8 848 de metri și a fost atins, pentru prima dată, la 29 mai 1953, de doi temerari: neozeelandezul Edmund Hillary și nepalezul Tensing Norke. O statistică recentă ne arată că pînă acum au încercat să ajungă pe vîrfurile Munților Himalaya peste 2 600 de cutezători; dar numai 130 dintre ei au trecut de „bariera" de 8 000 de metri. Printre aceștia s-au aflat — începînd din 1974 — și cîteva femei de origine japoneză. Acum se urmărește o altă performanță: escaladarea Everestului fără mască de oxigen. Va fi imposibil — declară specialiștii; dar temerarii vor căuta să-i dezmintă.

● RADIO ȘI TELEFONUL

Numărul receptoarelor radio existente în toată lumea a ajuns la aproape 1 000 000 000. În țările dezvoltate, la fiecare 1 000 de locuitori sînt 700 de receptoare; în America Latină — 205; în țările arabe — 132; în Asia — 93; în Africa — 72.

Telefonul se evaluează de către statisticieni, în convorbiri efectuate anual. Americanii au cam 205 000 000 000 de convorbiri; japonezii — 48 000 000 000; francezii — 30 000 000 000. Convorbirile americanilor se fac cu ajutorul celor 149 000 000 de posturi pe care le dețin, iar japonezii, cu 45 000 000 de posturi. Cifrele sînt din statisticile anului 1975.

UNIVERSUL GENETIC

• DE LA DARWIN LA GENETICA MOLECULARĂ

Odată cu apariția **Originii speciilor** a lui Ch. Darwin, evoluția intra în domeniul arid al explorării raționale. Firește, ideea că noi, și nu numai noi, sîntem rezultatul unei îndelungate și lente transformări a fost șocantă. Un celebru genetician american relata replica uneia dintre contemporanele lui Darwin, căreia i se explicase teoria evoluționistă — „Să coborîm noi din maimuțe! Sper că nu-i adevărat. Și chiar dacă ar fi așa ar trebui să ne rugăm ca ideea să nu devină publică".

A trecut de atunci un secol, timp în care s-au strîns impresionante dovezi că noi, oamenii, sîntem doar una dintre nenumăratele fațete ale vieții și că viața înseamnă evoluție.

Știm că în urmă cu 4 sau 5 milioane de ani, în Africa se năștea prima specie Homo. Știm, de asemenea, că omul actual nu are o vechime mai mare de cîteva zeci de mii de ani.

Acest drum poate fi urmărit cu suficient de multă siguranță. Fiecare din etapele istoriei umane a lăsat urme elocvente. La prima impresie pare de ajuns. Și totuși vrem mai mult. Am vrea să știm care au fost resorturile intime ce au condiționat desprinderea liniei care avea să ducă la om; am vrea să știm cît de aproape sau cît de departe sîntem de restul lumii vii. Este adevărat oare că marile maimuțe contemporane sînt rudele noastre cele mai apropiate? Cu alte cuvinte, este oare adevărat că noi și ele ne-am desprins dintr-un punct comun în urmă cu 25—30 de milioane de ani?

Despre mecanismele evoluției credeam că știm foarte mult, chiar dacă explicațiile noastre nu răspundeau la toate întrebările. Eram însă siguri că noi sîntem foarte apropiați de maimuțe. Altfel nu s-ar putea explica marile asemănări dintre om și cimpanzeu, de pildă. Dar cît de apropiați?

De cîțiva ani sîntem martorii unor realizări cu totul excepționale care ne permit să răspundem la multe dintre întrebările ce au frămîntat biologia.

Prima mare explicație a adus-o studiul cromozomilor, mai exact cercetarea structurii fine a cromozomilor.

De cîteva decenii este o certitudine că fiecare specie are un număr invariabil de cromozomi și că fiecare dintre ei este „depozitarul" unităților genetice elementare — al genelor. Totul este ordonat perfect. Succesiunea genelor nu admite nici o abatere. Orice modificare poate însemna extincția. Alterarea numărului de cromozomi are deseori consecințe dramatice.

Și totuși... omul actual are 46 de cromozomi, iar maimuțele au 48. Se poate presupune că tot 48 au avut și maimuțele din care s-au desprins și omul, și maimuțele. Pentru a înțelege geneza umană sîntem obligați să admitem că totul a început cu reducerea numărului de cromozomi. În „clipa" aceea pămîntul trăia un eveniment unic, ale cărui ecouri îndepărtate sîntem noi.

Cum s-a realizat acest eveniment? Am fost tentați să credem că accidentul a apărut într-o mică populație și apoi s-a răspîndit în alte grupe. Nu. În timpul formării unui ovul oarecare au fuzionat doi cromozomi. Apoi ovulul a fost fecundat. Dacă ar fi rezultat un pui cu 46 de cromozomi, accidentul ar fi rămas fără urmări. Purtătorul acestei remanieri genetice n-ar fi putut avea copii cu aceeași modificare ereditară. Dar aici a intervenit o surprinzătoare succesiune de fenomene imprevizibile. Oul fecundat — era XY — s-a divizat. În cursul diviziunii a pierdut

● MISCELANEA ●

• Doi automobiliști brazilieni, Adelino de Almeido și Moreno Sanchez, s-au ciocnit cu mașinile într-o aglomerație din orașul Sao Paolo — la 23 martie 1973. Înfuriați, au coborît amîndoi din mașini, s-au luat la ceartă, apoi la bătaie și, în final, au scos revolverele și au tras unul asupra celuilalt. La autopsie s-a constatat că moartea le-a survenit, amîndurora, prin pătrunderea gloanțelor exact în centrul inimilor.

• Prezența cîinelui pe lîngă om este socotită ca avînd o vechime de aproape 45 000 de ani.

• Cel mai mic cîine din lume trăiește în Franța. S-a născut în anul 1974 și pînă la maturitate a crescut într-o cutie de chibrituri căptușită cu vată. Cînd a împlinit un an și jumătate — devenind cîine în toată puterea cuvîntului — ajunsese cît un pořicel de casă.

• Evaluări recente duc la aprecierea că în întreaga lume trăiesc aproximativ 300 000 000 de cîini. Aceștia sînt divizați în nu mai puțin de 200 de rase diferite.

• Un cîine a trăit timp de 20 de zile fără apă și fără hrană. Cazul a fost cunoscut în mod cert în orașul Barcelona, unde s-a prăbușit un imobil, la 2 octombrie 1972 și sub ruinele căruia — într-un beci — a fost găsit cîinele după trei săptămîni.

îşi deschide porţile

un cromozom de sex X. S-au format doi pui cu sexe diferite — un mascul XY şi o femelă X. Din nou trebuie să intervină „imposibilul" — cei doi, fratele şi sora sa, trebuiau să se încrucişeze. Am spus trebuie deoarece este singura posibilitate ca reducerea numărului de cromozomi să devină un fapt evolutiv.

Fără această uluitoare serie de imprevizibile, omul n-ar fi apărut niciodată sau ar fi apărut mai tîrziu şi istoria lui ar fi fost cu totul alta. Să nu uităm însă că în natură ceea ce se poate întîmpla se întîmplă.

Cu siguranţă aşa s-a întîmplat. Iată una dintre probe. În ultimii ani s-a văzut că fiecare cromozom este constituit dintr-o succesiune caracteristică de benzi (numele este foarte sugestiv). Pornind de aici s-a urmărit modul în care se dispun benzile la om şi la marile maimuţe actuale. Şi firesc s-a conchis că există multe similitudini între om şi cimpanzeu, îndeosebi. Mai mult, comparîndu-se structura cromozomilor omului, cimpanzeului, gorilei şi urangutanului s-a putut reconstitui şi universul cromozomial al maimuţei primitive şi s-au stabilit modificările care au generat diferenţierea lor. Puţine, foarte puţine remanieri cromozomiale ne despart de maimuţe — cîteva de cimpanzeu, mai multe de urangutan.

Chiar dacă genetica s-ar fi oprit aici şi contribuţia ei ar fi fost suficientă. Genetica a mers mai departe. Ea a cercetat structura proteinelor, adică succesiunea aminoacizilor, omului şi cimpanzeului — a unui număr limitat, bineînţeles, de proteine. Faptele au fost şi mai neaşteptate — 99% dintre proteinele noastre şi ale cimpanzeului sînt identice. Deci 99% dintre genele noastre sînt identice cu cele ale cimpanzeului. Nu există nici o altă dovadă atît de emoţionantă a obîrşiei noastre comune. În sfîrşit, s-a urmărit localizarea genelor pe cromozomi. Bănuiam că cele mai multe vor avea aceeaşi poziţie. Şi faptele au confirmat aşteptările.

Sub raport genetic diferenţele dintre om şi cimpanzeu sînt la fel de mari ca cele, să spunem, dintre cîine şi lup. Da, dar diferenţele morfologice sînt considerabile, în aparentă contradicţie cu concluzia menţionată. Nu, nu este nici o contradicţie: genele sînt aceleaşi, dar ordinea în care intră în funcţie în cursul dezvoltării individuale este deosebită. Acest fapt explică totul.

Am reliefat una dintre numeroasele contribuţii ale geneticii la descifrarea istoriei vieţii. Ea ilustrează în acelaşi timp şi tendinţele biologiei moderne. Nu ne mai interesează atît de mult descrierea detaliată a speciilor, cît microcosmosul lor ereditar. Foarte curînd, atunci cînd vom şti cîte gene are fiecare specie şi pe ce cromozomi sînt localizate, vom înţelege de pe alte poziţii evoluţia. Atunci vom rescrie întreaga istorie a vieţii.

● UN PAS ÎN IMPOSIBIL... INGINERIA GENETICĂ

Universul genetic ne va rămîne întotdeauna inaccesibil, scria acum cîţiva ani unul dintre creatorii geneticii moleculare. El s-a înşelat însă. În laboratoarele de genetică au apărut organisme cu totul noi, pe care pămîntul nu le-a cunoscut niciodată şi nu le-ar fi cunoscut vreodată, ele constituie o flagrantă violare a legilor evoluţiei, numite sugestiv himere. Himerele — acest pas în imposibil — sînt deocamdată bacterii ce adăpostesc în micul lor cromozom o genă sau cîteva gene străine, extrase din universul genetic al altui

● MISCELANEA ●

● S-a pretins că braziliana Inocencia Colatino ar fi fost cea mai grea femeie din lume. Ea cîntărea 221 de kg. Porţia sa zilnică de mîncare era, între altele, 3 kg de carne şi 8 litri de lapte. A murit la 19 iunie 1973. Ziarele care i-au anunţat decesul au primit însă contestaţii din partea rudelor unei femei din California, decedată în 1966, cînd „împlinise" greutatea de 281 de kg — deci aceasta a fost, realmente, cea mai grea femeie din lume. Nenorocita a murit într-un spital, de foame, în timpul unui tratament pentru slăbire.

● Cea mai aspră condamnare la închisoare a fost pronunţată de Curtea de apel din statul Texas, la 15 mai 1975. Un individ, care a răpit o femeie şi a eliberat-o apoi contra sumei de 250 000 de dolari, a fost prins, judecat şi condamnat la 5 005 ani de temniţă grea. O astfel de condamnare n-a mai fost cunoscută niciodată, nicăieri.

● Oraşul Hameln, din R.F.G. (patria celebrului cîntăreţ din fluier care şi-a scăpat concetăţenii de şoareci), importă din Anglia... otravă pentru şoareci.

UNIVERSUL GENETIC

organism, un virus sau o bacterie din aceeași specie sau dintr-o specie deosebită.

Cu aceasta am conturat definiția concepției de inginerie genetică (schimbarea structurii ereditare a unui organism fie prin inserarea unui material ereditar nou, fie prin reorganizarea propriului său microcosmos ereditar).

Ingineria genetică, visul de ieri al geneticienilor, speranța de azi a biologiei, cu siguranță cea mai fascinantă realizare a acestui deceniu, și, așa cum s-a spus de nenumărate ori, cea mai promițătoare dintre promisiunile științei, n-ar fi fost posibilă fără o serie impresionantă de descoperiri. Iată numai cîteva dintre ele. Trebuia găsit un mijloc de a identifica și de a secționa gena care urmează să fie transferată; apoi trebuia găsită o cale de a include gena sau genele în cromozomul sau într-unul din cromozomii gazdei. Firește, „transplantul" este util numai în măsura în care este asimilat și funcționează normal.

N-am ajuns însă pînă aici. Deocamdată geneticienii au reușit să secționeze genele și să le transfere, prin intermediul unui vector, în interiorul altei bacterii, unde intră în acțiune.

Și iată primele rezultate — în laboratoare trăiesc colibacili cu gene de virusuri, de stafilococ sau cu genele celebrei musculițe de oțet, ale drosofilei, ale peștilor, ale unei broaște africane...

Aici genetica s-a oprit... pentru a reflecta. Nu cumva se joacă cu hazardul? Nu cumva va transfera din greșeală o genă care favorizează apariția cancerului și noua bacterie se va răspîndi în lumea întreagă; nu cumva va crea o bacterie rezistentă la toate antibioticele și mica noastră planetă va fi pustiită de o epidemie necunoscută, în fața căreia nu vom avea nici un mijloc de apărare?

Venise momentul ca geneticienii să se hotărască dacă își continuă sau nu cercetările. Ei știau că genetica era în aceeași situație în care era și fizica nucleară în 1936 — în mai puțin de un deceniu avea să explodeze prima bombă atomică. Și s-au decis să nu întreprindă nimic potențial periculos. În foarte scurt timp au creat o bacterie incapabilă să supraviețuiască în afara condițiilor pe care le oferă laboratorul. Apoi și-au limitat gama experiențelor. De pe lista lor au fost excluse toate cercetările potențial periculoase.

Aveau astfel speranța că ingineria genetică va rămîne o cale de a ameliora viața propriei noastre planete.

Ingineria genetică promite enorm și, nu ne îndoim, va da enorm. Multe dintre marile realizări ale acestui sfîrșit de veac și mai ales ale zorilor secolului următor vor aparține geneticii. Și ele vor schimba înfățișarea lumii noastre.

Să începem cu prezentul. Ingineria genetică a și obținut două performanțe — o bacterie care distruge petrolul pierdut pe suprafața oceanelor și o bacterie care sintetizează insulina. Viitorul a început.

În curînd, în laboratoare se vor înființa „benzi rulante de bacterii" producătoare de hormoni, pe care medicina îi reclamă în cantități mereu mai mari, mereu mai greu de obținut. Bacteriile vor sintetiza hormonul de creștere — și copiii incapabili să producă acest hormon vor crește normal; tot ele vor „fabrica" enzimele necesare tratamentului multor tulburări ereditare și poate și morfinele naturale, aceste substanțe uimitoare cu care creierul luptă împotriva durerii. Marea noastră speranță, poate cea mai generoasă dintre toate promisiunile ingineriei genetice, este de a crea o bacterie capabilă să fixeze azotul direct din aer. Ele există, de fapt, dar dintr-un capriciu al naturii trăiesc

MISCELANEA

● Recordul mondial de ședere la închisoare îi aparține americanului H. Richard. Acesta, cînd abia împlinise 20 de ani — în 1899 — a omorît o femeie, faptă pentru care a fost condamnat la închisoare pe viață. Pînă în anul 1963 — deci timp de șaizeci și patru de ani — criminalul a trăit într-o celulă a închisorii din Chester, de lîngă Chicago. Împlinind vîrsta de 84 de ani, el a socotit că și-a ispășit cu prisosință pedeapsa și a cerut grațierea, care i s-a acordat — cu mențiunea însă că se va bucura de libertate numai dacă își va găsi un ocrotitor care să-l ferească de ritmul vieții noi din afara închisorii.

● Troy Hall, din localitatea Cavares (Florida, S.U.A.), este un alt condiționat pentru eliberare. În 1975, cînd avea 105 ani, el și-a omorît un vecin, după o ceartă aprigă. A fost închis cîteva luni, apoi condamnat cu suspendarea pedepsei în schimbul declarației pe care a dat-o că în următorii 15 ani se va purta în mod exemplar.

● Doi frați gemeni, Jim și Arthur Mowforth, născuți în Anglia, în anul 1909, au dus tot timpul vieții cam același ritm de trai: amîndoi au fost aviatori; au avut gusturi și sentimente identice; au dus o viață casnică liniștită, lipsită de neplăceri; au iubit la fel muzica și literatura și... au murit în aceeași noapte: la 23 martie 1975.

...îşi deschide porţile

numai în rădăcinile plantelor leguminoase. Dacă am reuşi să avem bacterii similare adaptate rădăcinilor grîului sau porumbului, am renunţa la îngrăşămintele chimice. Beneficiile ar fi uriaşe — economii de energie, reducerea poluării, creşterea producţiei...

Zootehnicienii, la rîndul lor, vor fi martorii naşterii unor specii noi de animale cu mare valoare economică. Ar fi hazardat să anticipăm forma sau calităţile himerelor animale de mîine, dar este sigur că ele vor popula pămîntul.

Poate vom reuşi să creăm specii de plante adaptate la cele mai neprielnice condiţii de mediu, poate că vom vedea pe cîmpii plante neobişnuite ce vor da mai multe recolte pe an şi, de ce nu, poate vom realiza plantele ce vor popula alte planete.

Bineînţeles, ne vom gîndi şi la noi înşine. Va fi cumplit de dificil şi poate mai mult decît atît, va pune probleme de o înspăimîntătoare complexitate. După toate probabilităţile vom începe prin a corecta defectele genetice. Vom începe cu ele deoarece acestea sînt şi vor rămîne una dintre cele mai importante preocupări ale medicinei. Descoperim permanent noi tulburări ereditare. Ar fi suficient să reamintesc că pînă acum s-au identificat cel puţin 2 500 de boli ereditare şi că numărul creşte în fiecare an cu încă o sută. Aceasta nu înseamnă că în fiecare an apar o sută de accidente genetice noi, ci că în fiecare an ameliorarea posibilităţilor noastre tehnice ne permite să descoperim tulburări care au însoţit omul în întreaga lui istorie, dar pe lîngă care am trecut fără să le bănuim originea. Dar cînd va trebui să intervenim în intimitatea proceselor genetice? După naştere? Ar fi deseori prea tîrziu. Probabil, cîndva, pe la mijlocul secolului viitor, se va introduce fecundaţia dirijată.

Adică, viitorul individ va rezulta din celule germinale investigate genetic în prealabil. În acest fel se vor elimina toate celulele germinale genetic anormale. Atunci bolile ereditare vor dispărea.

Dar accidentele genetice vor continua să survină şi după aceea, de-a lungul întregii istorii individuale. La urma urmei, ce este bătrîneţea decît expresia acumulării unui mare număr de mutaţii? Iată de ce în secolul următor fiecare individ va avea o fişă genetică în care vor fi notate toate modificările genetice. În momentul în care numărul de mutaţii trece de o limită tolerabilă, individul va fi supus unei operaţii chirurgicale — de chirurgie genică, bineînţeles.

Atîta vreme cît ne vom reduce la corectări, nu va exista nici o opoziţie. Dar... nu vom încerca oare să trecem dincolo de această barieră şi vom dori să ameliorăm caracterele speciei noastre? Teoretic va fi posibil, chiar dacă va cere foarte mult timp, un secol sau două, dar înainte de a ne angaja pe acest drum va trebui să ştim foarte clar încotro mergem şi pînă unde vom merge. Să presupunem că vom putea ameliora potenţialul psihic — coeficientul de inteligenţă — sau că vom putea dezvolta anumite abilităţi. Care va fi impactul social al unei asemenea atitudini? Nu ştim. Să admitem apoi că vom reuşi să prelungim media de viaţă cu cîteva decenii. Cum va evolua o societate cu un număr foarte mare de bătrîni? Nu ştim.

Seria întrebărilor ar putea continua. Sperăm însă că ingineria genetică nu va aborda şi nu va rezolva decît problemele pe care le reclamă evoluţia firească a speciei noastre.

Dr. CONSTANTIN MAXIMILIAN ■

● MISCELANEA ●

● În fiecare secundă se nasc în lume doi copii, deci mai mult de 170 000 în douăzeci şi patru de ore. Dintre aceştia, mulţi, foarte mulţi depăşesc „baremul" impus de medicină pentru a fi socotiţi copii bine dezvoltaţi din prima zi de viaţă: peste 3 kg. Din cînd în cînd, unele naşteri întrec această măsură, depăşind 4 kg şi chiar 5 kg. Pînă unde merge depăşirea? În analele medicinei moderne se află consemnat un caz cu totul ieşit din comun. Turcoaica Nora Mizayan a născut, la 22 ianuarie 1968, un fiu care avea 8,400 kg. Pentru a-l potoli ţipetele de foame, uriaşul prunc a fost alăptat, timp de mai multe luni, de patru doici. Revista medicală care publică amănunte despre acest fenomen, pune întrebarea: există vreo contestaţie asupra recordului micuţului mare turc? Pînă acum nu s-a auzit nici un protest. Este vorba deci, în mod cert, de cel mai greu copil născut vreodată în lume.

● În ziua de 1 iunie 1975, doi tineri din Las Vegas s-au prezentat la ofiţerul stării civile, pentru căsătorie. S-a procedat mai întîi la cîntărirea mirilor. Amîndoi au avut, la un loc, 366 de kg. Au fost căsătoriţi deci doi graşi? Nu. Ginerele avea, singur, 322 de kg, iar mireasa numai 44. Printre martorii de la cununie s-a aflat şi Billy McGuire, fratele mirelui, un „slăbănog" de numai... 317 kg.

Meserii rare şi ocupaţii ciudate

Dintr-un dicţionar apărut în Italia rezultă că există 7 000 de profesiuni pentru a căror indicare a fost nevoie de nu mai puţin de 3 000 de mii de termeni ! Cu toate acestea, în condiţiile unei populaţii de peste patru miliarde de locuitori cu preocupări din ce în ce mai diversificate, este foarte greu dacă nu chiar imposibil de stabilit o listă completă şi exactă a tuturor profesiunilor de pe Terra. Desigur că nici noi nu vom încerca acest lucru. Intenţia pe care ne-am propus-o (la scară foarte redusă) reiese din titlul de mai sus. In plus, vom reliefa şi curiozităţile unor meserii.

• Unui grup de biologi de la muzeul Tring din Anglia li s-au încredinţat îngrijirea celor 1 200 de varietăţi de purici (cea mai mare colecţie din lume) aflaţi în colecţia muzeului ! Savanţii din lumea întreagă folosesc serviciile acestei colecţii în efectuarea diferitelor cercetări epidemiologice.

• Negustorii ambulanţi din tîrgurile din Costa Rica, care-şi transportă mărfurile pe spinarea măgarilor, sînt obligaţi ca, atunci cînd fac cerere de permis de comerţ ambulant, pe lîngă cele şase fotografii personale să depună şi două fotografii ale măgarului !

• Universitatea Harvard a întocmit, pe baza unor studii, o listă a celor mai anoste meserii. In fruntea acesteia figurează operaţiile monotone la banda de montaj, urmează meseria de liftier, paznic de bancă, operator la aparatul de copiat. Activitatea gospodinei apare pe listă la locul al zecelea.

• Un salariat al unei mari firme engleze de lame este unicul om din lume în stare să desfacă un fir de păr în şase ! Datoria sa este să aleagă zilnic, la întîmplare, o lamă de ras dintr-un teanc determinat şi s-o supună testului. Dacă firul de păr nu se rupe în timpul dificilei probe, întregul teanc de lame de ras trece la raionul de ambalaj, lamele fiind bune pentru vînzare.

• Roata olarului era cunoscută în Egipt la începutul celui de-al treilea mileniu î.e.n. (acum peste 4 000 de ani), iar ştiinţa constructorilor piramidelor egiptene de a împreuna, fără mortar, uriaşele blocuri de piatră, a rămas neîntrecută pînă astăzi.

• La firma engleză „Wegwod", care produce tacîmuri de porţelan, există un om plătit ca să spargă. Misiunea lui este de a sparge, bineînţeles, acele produse a căror fragilitate nu corespunde sau care au cîte un defect deosebit.

• Doi oameni de ştiinţă americani afirmă : cea mai veche profesiune medicală este cea de... stomatolog ! Afirmaţia lor se bazează pe o recentă descoperire arheologică pe teritoriul Egiptului : trei dinţi de om legaţi cu o sîrmă de aur. „Lucrarea", susţin cei doi savanţi, nu este altceva decît o punte dentară executată de specialiştii stomatologi de acum... 4500 de ani !

● Un cetățean din Istanbul pune pe foc milioane de bancnote turcești uzate, deteriorate, care se scot din circulație înlocuindu-se cu bancnote noi. Respectivul profesează meseria de peste 30 de ani și trebuie să vegheze ca toate bancnotele să ardă complet, doar scrumul să se aleagă din ele ! Dacă rămîne un fragment de bancnotă cu seria, banca este obligată să plătească prezentatorului o parte din valoarea inițială.

● Munca unui salariat al companiei care deține dreptul publicității și reclamei în metroul newyorkez constă în a călători toată ziua cu metroul pentru a șterge de pe pereții vagoanelor „desenele" aplicate de necunoscuți peste afișele de reclamă care împînzesc vagoanele și stațiile. Acesta consideră că în cariera sa a șters cu guma nu mai puțin de 40 000 de afișe peste care au apărut aplicațiile desenatorilor improvizați.

● Vaticanul a creat un post de „supraveghetor de moravuri" în istorica basilică San Pietro ; cel ales trebuie să expulzeze din incintă pe purtătoarele de rochii prea scurte sau prea lungi.

● În decursul a 34 de ani de muncă, Wilfred Cripps a urcat (și a coborît, evident) nu mai puțin de 2 250 000 de trepte. Performanță necesară, superioară celei a multor alpiniști, dacă ținem seama că el avea de întors în fiecare zi orologiul mare al catedralei Sf. Paul din Londra, orologiu care acuma este întors de un dispozitiv electric.

● Englezul Stan Ewans se ocupă cu mulsul femelelor de rinocer. Laptele acestora este necesar pentru studiul componentelor sale. Pentru această treabă extrem de riscantă i-au trebuit multă răbdare și mult timp ca să se poată apropia de pensionarele parcului zoologic din Bristol și să „recolteze" primele cantități de lapte.

● La celebra „Scala" din Milano, de aproape 20 de ani există un grup de „aplaudatori", profesioniști „dirijați" de Tanino Carera. În concordanță cu cele ce se întîmplă pe scenă și în înțelegerea cu solicitantul, Carera dirijează „lungimea, forța și timbrul emoțional" ale aplauzelor grupei sale. Cel care vrea să se angajeze în această grupă trebuie să îndeplinească două condiții : să aibă palmele cît mai late și să fie cît mai afon !

● În secolul al XVIII-lea existau aprozi care chemau în gura mare populația să respecte curățenia tîrgurilor. La Perth, în Australia, vechiul obicei european a renăscut, dar coșurile de gunoi fac singure acest serviciu ! La intervale regulate de timp ele transmit mesaje amintind locuitorilor despre frumusețea orașelor curate.

● Pe unele aeroporturi din lume sînt salariați ai acestora care trebuie să facă... umbră cu corpul lor între luminile de semnalizare și avioanele cə aterizează.

● La fosta fortăreață Winchelsea există în permanență un paznic de serviciu care examinează în fiecare dimineață cu binoclul țărmul opus. Paznicul are datoria de a semnala dacă nu cumva flota spaniolă, olandeză sau franceză pregătește un atac împotriva țărmului englez. Acest post a fost înființat în secolul al XIII-lea. Actualul paznic este proprietarul unei circiumi din apropiere și, după ce examinează zarea, trece la servirea oaspeților. El primește anual pentru serviciul prestat o liră, doi șilingi și șase pence, salariu stabilit în secolul al XIII-lea.

● O societate braziliană de asigurări, dispunînd de un bogat material statistic prelucrat, a întocmit o listă a profesiunilor celor mai primejdioase. Pe această listă figurează (în ordinea descrescîndă a pericolului pe care exercitarea profesiunii o reprezintă pentru viața și integritatea corporală) următoarele profesiuni : arbitru de fotbal (!), șofer de taxi, agent matrimonial, executor judecătoresc, comisar de poliție, boxer, reporter, detectiv particular, controlor la calea ferată, vrăjitor (!).

● Degustătorii de ceaiuri trebuie să încerce zeci de varietăți și numeroase amestecuri pentru a determina nu numai țara de origine, dar și regiunea anume de unde provine un ceai. Cel mai căutat ceai din Anglia, țară vestită pentru deosebita ei înclinație către această băutură (în medie, cinci cești pe zi, pentru fiecare locuitor), este un amestec din nu mai puțin de 30 de varietăți.

● Ivan Lamaiev și-a dedicat întreaga viață vînătorii de șerpi. El a străbătut deșerturile Kara-Kum și Kizil-Kum de foarte multe ori, vînînd șerpi cobra, vipere și vipera libetină, care sînt expuse în grădinile zoologice din U.R.S.S. Neobișnuitul vînător are la activul său aproape 5 000 de șerpi vînați.

● Teizo Hashimoto din Tokio este unul dintre cei mai populari constructori de zmee din Japonia. De 58 de ani s-a consacrat acestei specialități. El lucrează în fiecare zi cîte cinci zmee, pe care le ornează cu desene foarte sugestive și care își găsesc repede cumpărători. Înălțatul zmeelor este una din distracțiile favorite ale japonezilor.

● Unicul mecanic auto din lume care n-a văzut niciodată o mașină trăiește în orașul olandez Zwole. În îndelungata sa viață acesta a construit multe vehicule, are propriul său garaj și contează drept un mecanic foarte priceput, specialist în mașini vechi. Fratele său conduce mașina, iar mecanicul orb cunoaște chiar numai după sunet ce defecțiune are fiecare mașină.

● Locotenent colonelul George Frinn din Frinton (Anglia) repară diferite ouă rare ce aparțin unor colecționari. Frinn a avut nevoie de ani de zile pentru a elabora acea tehnică de filigran care constituie specialitatea sa. Secretul tehnicii lui, ale cărei urme pe obiectul reparat nu pot fi descoperite decît cu o lupă puternică, se explică și prin aceea că Frinn are nenumărate piese de rezervă, coji de ouă, pe care le folosește cu pricepere pentru „peticit", ajutîndu-se de o sondă de dentist, un bisturiu de chirurg, o pensetă și un clei special brevetat de el însuși.

● Canadianul Jean-Baptiste Beland se crede... cal ! În 1932 a străbătut în galop 81 de km în cinci ore și jumătate. Cîțiva ani mai tîrziu a descalificat la 800 m un trăpaș pursinge. De atunci trage o trăsurică pentru a plimba turiștii. Deși are o vîrstă înaintată, se simte sănătos ca un cal.

● În ajunul unei călătorii în Europa un american și-a asigurat nasul pentru suma de 10 000 de dolari. Omul își prețuiește organul său olfactiv la o sumă atît de ridicată, pentru că atmosfera din Europa i-ar fi putut vătăma simțul olfactiv, iar fără el, bietul om ar fi ca și fără mîini. E degustător principal la o fabrică de whisky.

● Un locuitor al unei așezări aflate undeva pe țărmul vestic al S.U.A. are o profesiune pe cît de neobișnuită, pe atît de primejdioasă. Este îmblînzitor de crocodili. Pentru William Hast din Miami încă nu s-a născut șarpele veninos a cărui mușcătură să-i primejduiască viața. Hast este crescător de șerpi și în cursul unui an a fost mușcat de peste o sută de ori, fiind complet imunizat.

● Freddy Friedewald din St. Petersburg – statul Florida (S.U.A.) – s-a ocupat timp de zeci de ani cu o meserie extrem de periculoasă : vînătoarea de rechini. El se poate mîndri cu faptul de a fi printre puținii posesori din lume ai unor maxilare de rechini cu dantură completă.

● Oricît ar părea de curios, dar numărul meseriilor rare și al ocupațiilor ciudate este totuși foarte mare. Astfel, există un om care umblă desculț opt ore pe zi numai pe saltele, spre a le controla elasticitatea. Hamalii nepalezi care urcă pe potecile din Munții Himalaya au devenit cunoscuți și prin faptul că ei umblă desculți pe aceste drumuri veșnic acoperite cu gheață, fără să răcească vreodată !

● În orășelul vest-german Helmstadt există un club al bărbaților care tricotează. Membrii acestui club croșetează sau tricotează cîteva ore pe zi și declară că nu există o îndeletnicire mai plăcută.

● Orașul Princetown din statul Massachusetts (S.U.A.) a angajat un nou „strigător" pentru că fostul „funcționar" public cu strigătul a ieșit la pensie. Noul angajat trebuie să muncească 10 ore pe zi agitînd un clopot din secolul trecut și strigînd ultimele știri.

Grupaj întocmit de **MIHAI BURDUJA**, Cîmpulung Moldovenesc

Realități occidentale

Boom-ul cazinourilor stimulează criminalitatea

Trișatul la masa de ruletă, furturile și înșelăciunile comise din cauza patimii jocului se înmulțesc odată cu boom-ul cazinourilor. Potrivit estimărilor criminologilor, creșterea numărului cazinourilor cel puțin „contribuie", dacă nu chiar determină, comiterea de infracțiuni de către jucătorii pătimași și cei ruinați. In „paradisul" jocurilor de noroc — S.U.A. — există sanatorii pentru dezintoxicarea „pătimașilor", așa cum există sanatorii pentru dezalcoolizare sau pentru vindecarea narcomanilor. Despre toate acestea revista vest-germană „Der Spiegel" a scris pe larg intr-un articol din care am reprodus o serie de fragmente.

Cazinoul din Monte Carlo

La cazinoul Bad Neuenahr crupierul făcuse jocurile, nimic nu mai mergea. Cu cîteva clipe înainte ca bila să se oprească, un client s-a aplecat peste grămada de jetoane și a plasat, în mijlocul mesei de joc, cu o repeziciune uimitoare, încă un jeton de două mărci – lucru nepermis de regulament, dar asupra căruia crupierii de cele mai multe ori închid ochii.

Scurt timp după aceea, jucătorul – un chelner de 28 de ani, la data respectivă șomer – a fost chemat de urgență la recepție, unde poliția criminală l-a arestat. Crupierul observase că atunci cînd îndemînaticul jucător își retrăsese brațul, după aruncarea jetonului, unul din cele două jetoane, în valoare de o mie de mărci, aflate pe masă, lipsea. Ulterior s-a dovedit că jucătorul avea întins pe palmă un strat de lipici cu care „magnetizase" pur și simplu valorosul jeton, dispărut în buzunarul său.

Tot la cazinoul de la Bad Neuenahr, un „arhitect" se așeza mereu la masa de ruletă, scotea din buzunar un blocnotes pe care îl tot manevra, din timp în timp arunca un jeton în direcția „celei de-a doua duzine" și aproape întotdeauna, în același moment, ieșea un număr cîștigător. La un control al cărților de intrare s-a dovedit că hîrtiile personale ale „arhitectului" erau false. Atunci i s-a făcut percheziție corporală, descoperindu-se că în mînecă avea o antenă și în buzunarul hainei un receptor. După cum s-a aflat la anchetă, un complice urmărea de fiecare dată rotirea ruletei și, prin intermediul unui emițător, declanșa mecanismul de oprire al bilei exact în momentul în care jetonul celuilalt se așeza pe unul din numerele „celei de-a doua duzine".

Dar nu era totul. Cei doi se ocupau și cu furturile de buzunar, furau chiar de la mese. Dacă – așa cum se întîmplă în mod frecvent – un client juca la mai multe mese concomitent, unul dintre cei doi complici îl urmărea îndeaproape și, de îndată ce clientul se îndepărta de la o masă, îi semnaliza celuilalt prin radio ocazia favorabilă de a subtiliza banii sau jetoanele. În acest mod, cei doi au „cîștigat" în decursul unei singure săptămîni mai multe mii de mărci vest-germane. Duo-ul a fost arestat.

Trișatul sau trucurile la masa de joc, furturile din cazinouri și pentru jocul în cazinouri – escrocheriile cu cifre pentru sume mari i-au atras ca un obiect magic pe „cavalerii norocului" din toate timpurile.

Pe la sfîrșitul secolului trecut, un american, proprietar al unui iaht, a amenințat că va bombarda un cazinou dacă nu i se restituie sumele pierdute la masa de joc. Și a avut succes. Cam în aceeași epocă, doi traficanți internaționali de arme au pierdut, la jocuri de noroc, banii destinați de guvernul spaniol pentru achiziționarea de tunuri Krupp, de care Spania avea nevoie în 1898, în războiul împotriva S.U.A.

Desigur, numai o parte din escrocheriile care se petrec în cazinouri ajunge la cunoștința publicului. Așa cum, pe vremuri, a fost trecută sub tăcere afacerea cu tunurile de la cazinoul din Monte Carlo, astăzi, cel puțin, delictele mai mici sînt ascunse publicului chiar de către proprietarii de cazinouri, pentru a nu se face prea multă vîlvă. „Conducerile cazinourilor – a aflat criminologul Hans Willenberg din Mainz, cu ocazia unui studiu efectuat în cazinourile din R.F.G. – pun mare preț pe faptul ca localul lor să nu fie discutat în public și în ziare".

Cu toate acestea, branșa jocurilor de noroc din R.F.G. este pe cale, ca și în S.U.A., să devină, în scurt timp, o problemă publică. Căci cazinourile se înmulțesc precum ciupercile. În decurs de numai doi ani au fost deschise opt cazinouri, iar înființarea altor patru este un lucru stabilit. Cea mai proaspătă hotărîre este ca președintele Federației vest-germane de fotbal, Herman Neuberger, ca unul dintre managerii rețelei de cazinouri din Saarland, poate deschide un nou cazino la Saarbrücken.

Se pune problema dacă patima jocului, stimulată de acest fenomen, nu va avea o influenţă tot mai mare asupra criminalităţii. După cercetarea a aproximativ 50 de procese penale împotriva unui număr de 80 de acuzaţii, expertul psiholog specializat în jocuri de noroc, H. Willenberg din Mainz, ajunge la concluzia că „industria jocurilor" este „cel puţin un factor criminogen". În special în cazul persoanelor periclitate psihic, existenţial sau criminal, şi care speră ca printr-o lovitură dată la jocurile de noroc să se salveze de toate necazurile – apreciază Willenberg – de cele mai multe ori patima jocului duce la o înrăutăţire bruscă a situaţiei şi îi face, adesea, să alunece pe panta crimei.

Astfel, un instalator vest-german care căpătase renume datorită jafurilor comise în peste 80 de localităţi, ziua în amiaza mare, îşi începuse seria de fapte criminale numai pentru a putea, seara, să frecventeze cu regularitate cazinourile. Iar un electrician de 33 de ani din Saxonia s-a ruinat pe el şi şi-a ruinat un complice, şef de filială de bancă, dedîndu-se la afaceri ilegale cu blănuri şi aur pentru a-şi procura capital cu care să joace la cazinouri.

Criminologul citat observa, cu stupoare, cum reprezentanţi ai cercurilor financiare, politicieni şi jurişti „bagatelizează" în mod criminal această situaţie. Este un lucru incontestabil că simpla oferire a ocaziei de a juca constituie un pericol pentru jucător, că simplul acces la mesele cazinourilor creează contextul în care un om slab poate deveni un pătimaş, iar jucătorul devine tot mai inveterat. Falimentul pătimaşului este de cele mai multe ori previzibil : ruina totală şi apoi interdicţia de a mai juca. Preotul catolic din Fulda, care a pierdut la cazinourile din Hamburg şi Wiesbaden peste 200 000 de mărci, bani străini, sau cardiologul din Wiesbaden, specialist cu mulţi ani de practică, iniţial venit la cazinou în calitate de medic al casei şi care a făcut literalmente praf 5 000 000 de mărci, din care 1 250 000 luate de la un prieten pe care l-a escrocat, nu sînt decît două din nenumăratele falimente spectaculoase.

În S.U.A., unde jocurile de noroc au luat proporţii epidemice, s-a ajuns pînă acolo încît pătimaşii sînt trataţi în cadrul unor grupuri terapeutice denumite „Gamblers Anonymous", după modelul altor organizaţii pentru ajutorarea celor căzuţi în vreo patimă, cum ar fi alcoolismul sau narcomania.

În R.F.G., cifra de afaceri a cazinourilor a crescut de la 2 miliarde mărci, în 1975, la aproximativ 8 miliarde. Statul – afirma cîndva un fost ministru de finanţe al landului Renania-Palatinat – nu trebuie nici măcar să spună „mersi" pentru încasările realizate atît de uşor de pe urma cazinourilor, căci de multe ori acestea sînt „un fel de amendă pentru evaziunile fiscale". Se prea poate. Dar de cîte ori lucrurile nu stau exact invers – prin intermediul cazinourilor, statului îi sînt sustrase sume importante... Astfel, mai cu seamă la ruletă, banii obţinuţi pe căi frauduloase sînt transformaţi în bani curaţi. În branşă se foloseşte frecvent un truc : contribuabilul schimbă o mare sumă de bani obţinuţi pe căi nu tocmai ortodoxe în jetoane. El joacă generos, la mai multe mese, dar pe cît posibil cu riscuri de pierdere minime, iar personalul cazinoului este indus în eroare asupra pierderilor şi cîştigurilor lui. De fapt, jucătorul respectiv pune drept miză o mică parte din banii săi, restul transformîndu-i din nou din jetoane în bani gheaţă, pe care – apoi – declară că i-a cîştigat la joc. Suma rămîne astfel neimpozabilă şi iată evaziunea fiscală !

Iar mulţi concesionari versaţi în materie, care nu sînt mulţumiţi cu cele 20 de procente pe care le iau (dealtfel, neimpozabile) din cîştigurile cazinourilor, îşi oferă posibilităţi suplimentare de cîştig. De multe ori, personalul cazinourilor lucrează mînă-n mînă cu trişorii. Astfel, la sfîrşitul anului trecut, un grup de jucători şi de funcţionari ai cazinoului Baden, din Viena, au primit un an de închisoare cu suspendarea pedepsei, după ce s-a descoperit că cîştigurile tot mai numeroase realizate de jucătorii respectivi se datorau unei manipulări a ruletei în favoarea acestora de către funcţionarii cazinoului, care, fireşte, le erau complici. Poliţia vieneză a descoperit complotul absolut întîmplător, în urma unui furt prin efracţiune, din cauza căruia a pus sub supraveghere telefonul unuia dintre funcţionari.

La cazinoul din Kitzbühel, după ce cu doi ani în urmă s-a înregistrat un boom al branşei, cîştigurile obţinute de cazinou, din jocul de ruletă, au început să scadă substanţial – de la 8,8 la 3,5 milioane de şilingi. Motivul – vizitatori ai cazinoului montaseră dispozitive speciale la două rulete, pentru a trişa. Ruletele au fost îndepărtate de către directorul cazinoului cu cea mai mare discreţie, iar cercetările au fost lăsate baltă.

Una dintre absurdităţile breslei este faptul că, întotdeauna cînd clienţii cazinourilor cîştigă, personalul are de profitat. Căci încă din vechime se oferea funcţionarilor – de la cel mai mărunt şi pînă la membrii direcţiunii – un bacşiş, o „cotă-parte" din cîştig. Prin urmare, afirmă criminologul Willenberg, „cînd cazinoul pierde, jucătorii şi crupierii au noroc".

Dar privind lucrurile în perspectivă, cazinoul cîştigă întotdeauna. „Nu-ţi dau decît zece ludovici – îi spunea un prieten «jucătorului» lui Dostoievski – pentru că în momentul de faţă pentru dumneata zece ludovici şi o mie de lire ar însemna acelaşi lucru. Oricum, i-ai pierde la joc".

● MISCELANEA ●

● Cercul Militar din București a organizat prima cursă de fond, de mari proporții, din țara noastră. Se anunțaseră premii mari pentru învingători ; așa că la 12 mai 1896, cînd s-a dat startul, au pornit, de la București spre Pitești, 334 de concurenți. „Alergau tot felul de oameni — ne spun ziarele — unii desculți, alții în cizme, cei mai mulți în opinci ; unii aveau umbrele, ca să se apere de bătaia soarelui ; alții duceau pe umeri cîte o haină groasă „pentru ploaie". Întregul traseu, pînă la Pitești și înapoi, n-a fost terminat decît de 10 alergători, între care a fost și un pensionar — Stan Aleonte — de 68 de ani, cu timpul de 48 de ore. Premiul întîi l-a obținut sergentul de vînători Ilie Gheorghe (în fotografie), cu timpul de 42 de ore".

● Despre oină știm că este un joc foarte vechi ; îl jucau și bunicii bunicilor noștri. Oficial, oina a fost introdusă ca sport școlar, în anul 1898, de către Spiru Haret. Dar cu trei ani mai înainte îl găsim menționat — cu texte și fotografii — în albumul Liceului Internat din Iași. Deci încă un domeniu în care ieșenii au avut întîietatea.

● În Buletin Gazetă Oficială din 14 octombrie 1834 se află publicată hotărîrea domnitorului Alexandru Ghica referitoare la steagurile Țării Românești : „Să dă, la corăbiile cele neguțătorești, steag cu fața galbenă și roșie, avînd pe dînsul și stele și la mijloc pasăre albastră cu un cap ; iar la cele ostășești alt steag, cu fața roșie, albastră și galbenă, avînd și acesta stele și pasăre cu un cap, la mijloc". Așadar, primul drapel ostășesc de la noi avea aceleași culori ca și acum. În Moldova, la 1834, steagurile lui Mihail Sturza aveau culorile roșu și albastru, cu un cap de bour purtînd între coarne o stea cu opt raze. Steagul unic pentru Muntenia și Moldova — roșu, galben și albastru — a fost introdus în timpul domniei lui Cuza.

● La 27 septembrie 1946, femeia română urcă cea mai înaltă treaptă a ierarhiei administrative. Florica Bagdasar, medic, este numită ministru al sănătății. Întrebată de ziariști, noua demnitară, care este prima femeie ministru din țara noastră, declară : „Desemnarea mea ca ministru al sănătății vrea să fie simbolul prețuirii de care se bucură femeia în regimul democratic de astăzi. Numirea mea nu este întîmplătoare, ci un rezultat al luptei susținute de femeile din România pentru cîștigarea drepturilor lor". Ministerul Sănătății, sub conducerea medicului Florica Bagdasar, a realizat, în anii 1946—1948, o seamă de acțiuni valoroase : înființarea de cămine de zi pentru copii ; de case de nașteri ; de cantine și de spitale, precum și marea campanie de eradicare a malariei.

● Despre fundarea Spitalului Colțea ne vorbesc hrisoavele păstrate și ajunse pînă la noi ; unele scrise în anul 1702, altele în 1715. Clădirile au fost începute în anul 1695 și terminate în 1714. Spune hrisovul despre Mihail Cantacuzino, cel ce a făcut aceste lăcașuri : „Nu au crușat aur și argint, ci pe locul numit Colțea au ridicat felurite și multe clădiri, tari și încăpătoare ; spitaluri, case pentru hrana săracilor și spițării, îngrijindu-le pe toate cu o prea bogată culegere de danii [...]" Din acest hrisov înțelegem că Spitalul Colțea și-a început activitatea cu 24 de paturi, puse la dispoziția numai a săracilor. Pentru întreținerea spitalului domnitorii făceau danii mai cu seamă din producția de sare a ocnelor statului. Un hrisov din 1782 întărește, din voia lui Nicolae Constantin Caragea Voievod, toate daniile făcute pînă atunci de înaintașii săi, adăugînd și dînsul dreptul de a se lua : „cîte un bolovan de sare din zece, din ocnele de la Slănic, pentru trebuințele Spitalului Colțea".

● Senzație la Tîrgul Moșilor, în anul 1935 : cel mai mare om din lume — Gogea Mitu. Era înalt de 2,22 metri și cîntărea 140 de kg. Un boxer profesionist l-a scos din această activitate, sperînd să facă din el un campion mondial. L-a supus unui antrenament riguros și i-a fixat un regim alimentar mulțumitor : 8 ardei umpluți, 800 de grame de șnițel, o pîine și un kilogram de compot la fiecare masă. L-a îmbrăcat ca pe un adevărat domn, cu haine comandate special și ghete potrivite — numărul 56. N-a apucat însă să-l scoată pe ring, la nici o întîlnire internațională, deoarece uriașul a murit la doi ani după intrarea lui în noua meserie. Într-un voiaj făcut la Paris, acest „cel mai mare om din lume" s-a întîlnit cu „cei mai mici oameni din lume" — piticii de la un circ ; așa cum îi vedem în fotografie.

O CONVORBIRE DESPRE PERPESSICIUS

În București, pe strada Mihai Eminescu, pe zidul din fața casei purtînd numărul 122, se află următoarea placă comemorativă : **În această casă a locuit între anii 1927—1971 Dumitru Panaitescu Perpessicius (1891—1971), critic și istoric literar, poet și prozator, membru al Academiei Republicii Socialiste România.** Și tot în această casă locuiește astăzi unicul fiu al marelui cărturar, profesorul dr. Dumitru D. Panaitescu, veghetor cu pioșenie și competență al operei ilustrului său tată, el însuși un fin glosator pe marginea fenomenului literar.

Din dorința de a întocmi cîteva pagini cu valoare de document, cuprinzînd date din viața și activitatea spirituală a omului de cultură Perpessicius, am apelat la Dumitru D. Panaitescu ca la o primă sursă de autenticitate în stabilirea unor puncte de referință.

Rezultatul convorbirii noastre se află materializat în paginile ce urmează.

— Propun, stimate Dumitru Panaitescu, să începem cu expunerea vieţii scriitorului Perpessicius. Ştiu, de la început, că aceasta nu va fi prea uşor de făcut în cîteva rînduri, dat fiind că viaţa tatălui dumneavoastră nu a fost ocolită de vicisitudini şi avataruri.

— Ştiu şi eu lucrul acesta, dar mă voi strădui să fiu cît mai concis. Tatăl meu s-a născut la Brăila, la 21 octombrie 1891; era al doilea copil al lui Ştefan Panait, muncitor, fost dragoman, şi al Elisabetei Daraban, casnică, originară din Cucova, judeţul Putna. Cel care din anul 1915 avea să-şi ia pseudonimul de Perpessicius se numise iniţial Dumitru S. Panait; la înscrierea în Liceul brăilean „Nicolae Bălcescu", un văr mai mare de-al său îi declarase Dumitru S. Panaitescu; aşa se va numi în viaţa particulară, dar în literatură ar fi bine să revenim la pseudonimul său literar cu care şi-a semnat toate volumele editate şi toate articolele publicate. Numele acesta greu de pronunţat chiar de unii scriitori, după cum îşi amintea însuşi criticul nostru, se născuse dintr-un dicţionar. „Ca student, lămureşte într-un interviu Perpessicius, lucrasem pentru Premiul „Hilel", împreună cu Constantin Stoika, la traducerea unor texte din latineşte în româneşte, lucru care a făcut necesară o consultare mai insistentă a dicţionarului, şi astfel am dat peste rădăcina cuvîntului **perpessicius** care înseamnează „cel tăbăcit de suferinţă", copleşit de durere adică, pe care l-am adoptat ca nume literar".

Brăileanul împătimit de peisajul local îşi aminteşte undeva să fi crescut pe unul din maidanele fostei cetăţi turceşti, pe unul din acele „maluri", pe cel din mijloc, străjuit la dreapta de malul grădinii publice, la stînga de cel al Carantinei, al cazărmii şi al închisorii orăşeneşti, despărţite între dînsele de vaduri, astăzi bine pietruite, „pe unde coboară căruţele pline de grîne, spre schelele vapoarelor".

A urmat şcoala primară la Brăila, între 1898 şi 1902, iar în continuare a frecventat cursurile Liceului „Nicolae Bălcescu", din acelaşi oraş. În anii **aceştia** — 1902—1910 — Perpessicius începe să citească noutăţile zilei: **Şoimii** lui Mihail Sadoveanu, **Romanţe pentru mai tîrziu** de Ion Minulescu şi audiază conferinţele lui Nicolae Iorga, care avea să devină „farul vieţii sale".

În 1910 se înscrie la secţia de filologie modernă a Universităţii bucureştene şi, ca orice student sărac, este, în acelaşi timp, şi pedagog supranumerar la pensionul Schewitz-Thieren; anul următor debutează sub pseudonimul Victor Pribeagu în revista brăileană **Flori de cîmp,** cu schiţa **Omida,** iar în 1913, la **Versuri şi proză** a lui I. M. Raşcu, cu pseudonimul D. Pandara. Dar adevăratul său debut literar este cel din 1915 de la **Cronica** lui Tudor Arghezi şi Gala Galaction.

Anul următor se căsătoreşte cu Alice Paleologu, colegă de facultate, şi în acelaşi an îşi ia licenţa în litere. În timpul primului război mondial, în ciuda miopiei avansate de care suferea, este trimis pe frontul dobrogean, cu regimentul 38 Infanterie din Brăila; la 13 octombrie 1916, rănit de un glonte dum-dum, pe dealul Muratan, Perpessicius este transportat, din spital în spital, la Botoşani; aici, doctorul francez Dufrêche îi salvează mîna dreaptă de amputare, optînd pentru rezecţia cotului; din acel moment, Perpessicius va scrie şi se va servi numai de mîna stîngă, dreapta rămînîndu-i inertă.

În anul 1919 este încadrat profesor titular provizoriu la Liceul „Moise Nicoară" din Arad, iar de la 1 ianuarie 1920, la Liceul militar din Tîrgu Mureş; de acolo se îndreaptă spre Uioara-Ocna Mureşului, orăşelul de sub Banţa, unde avea să revină în fiecare vacanţă, timp de peste trei decenii; după un popas brăilean revine, în 1922, în Bucureşti, la diferite licee şi gimnazii, unde profesează pînă în 1950; din acel îndepărtat an, 1922, viaţa lui Perpessicius se confundă cu apariţiile cărţilor sale şi cu colaborările la revistele timpului.

A publicat volume de poezii: **Scut şi targă** (1926) şi **Itinerar sentimental** (1932). Volumele de critică literară se intitulează: **Repertoriu critic** (1925), **Menţiuni critice** (I—1928—V—1946) şi **Lecturi intermitente** (1971), ca istoric literar tipă-

Paginile cîte urmează fac parte din **Jurnalul** lui Perpessicius şi ele întregesc imaginea omului şi literatului care timp de cinci decenii a parcurs din „tinda unei registraturi" toate publicaţiile vremii.

Am mai publicat fragmente din **Jurnalul** perpessician în revistele **Manuscriptum, Steaua** (Cluj-Napoca), **Analele Brăilei** şi în **Orizontul** (suplimentul literar al ziarului **Cuvîntul nou** din Sfîntu Gheorghe); notele cîte urmează se plasează înainte de 1939 şi ele menţionează lecturi recente, scene din viaţa de familie, evenimente politice (Frontul Renaşterii Naţionale), ori figuri ale timpului (Timoleon Pisani).

Aceste fragmente sînt consemnate într-un caiet de dictando (aşa cum obişnuia Perpessicius pentru toate manuscrisele sale), purtînd firma librăriei „La avîntul ţării" din strada Romană, 83; pe primele pagini ale caietului, cu o caligrafie perfect lizibilă, aflăm însemnările despre romanul lui Jules Romains, iar la jumătatea aceluiaşi caiet întîlnim notiţele intitulate **Fragmentarium şi 1939.**

D. D. PANAITESCU

N(ote) Romains
și
Em(inescu) miscellanean

Jules Romains: Les hommes de bonne volonté I. **Le 6 octobre Jean Jerphanion. Quinette. Louis Bastide cu cercul. Parisul dimineața. Parisul la cȃ ore seara (f. bun)** Parisul psichologia istorică 185 seqq.

*

Jules Romains, II
— Quinette, geniu detectiv; gustul crimei, obsesia și tirania binefacerii
— Laheuddry, 194 seqq.
— Wazemmes: „...Il commençait à participer sincèrement aux soucis des classes dirigeantes" (com. Haverkamp.)

*

Dostoievski, Idiotul, 819 sq. **Considerații as(upra) romanului și tipurilor extraordinare.**
— cel ce ar fi putut descoperi America, 825.

*

Fragmentarium
Nu cunosc nici un cline urît (cf. Arghezi, C(artea) cu jucării).

*

Lessing, D(espre) moarte **(opusculul)**
Platon Phaidon. Morții tibetani (?)

L.P.F.

*

Ce a fost p(entru) M.(ototolea) vilegiatura din 1930, la Tekirghiol-Eforie. Pe un astfel de țărm n-au poposit niciodată Argonauții. Nu astfel a fost țărmul tirenian pe care a naufragiat Shelley. Și-l înțeleg prea bine pe Ovidius. Da, ăsta n-a fost numai un exil. A fost o deportație la mare și pe țărmul diavolului.

*

Corabia din Delos c(e) aduce lui Socrates, moartea. Corabia lui Tristan. — Corabia olandezului.

*

Vigny (și) La femme adultère — raporta azi.

*

Criton — Socrates căutind să convingă pe Criton că nu trebuie să evadeze din închisoare (raporta azi — Cine

reşte: **Jurnal de lector** (1944), **Mențiuni de istoriografie literară și folclor** (1957) și **Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor**, 3 volume (1961—1967). Din activitatea gazetărească vom aminti: **Dictando divers, I** (1940) și **Memorial de ziaristică, I** (1970). A tipărit, împreună cu Ion Pillat, **Antologia poeților de azi**, în 2 volume (1925 și 1928) și **De la Chateaubriand la Mallarmé**, antologie de critică literară franceză (1938); iar la ediții critice a debutat cu versurile lui D. Iacobescu (**Quasi**) în 1930, a continuat cu cele două ediții din **Operele** lui Mateiu I. Caragiale (1936 și 1965) și a culminat cu cele șase volume din ediția monumentală a **Operelor** lui Mihai Eminescu (Volumul I — **Poezii antume** — 1939; Volumul II — **idem** — 1943; Volumul III — **idem** — 1944; Volumul IV — **Poezii postume**, 1952; Volumul V — **idem** — 1958; și Volumul VI, **Lirica populară**, 1963), reluate și comentate, la zi, în cele trei volume din **Scriitori români** (1964—1965). Legat de sistarea temporară a ediției Eminescu vom aminti părerea lui Perpessicius, care închide în sine o experiență amară: „Întreruperea însă a unui proiect, care ar fi putut să fie dus pînă la termenul lui din urmă — amintea criticul nostru — e semnul neseriozității unei culturi, atît și nimic mai mult" — îi spunea lui Camil Baltazar, în 1946, după publicarea primelor trei volume din **Operele** eminesciene.

În anul 1956 este ales membru titular al Academiei. Perpessicius a fost director general al Bibliotecii Academiei R.S.R. și a fost directorul-fondator al Muzeului literaturii române, precum și al revistei trimestriale „Manuscriptum".

Cu trecerea anilor, bolile de care suferea editorul eminescian (dintre care cea mai cumplită a fost pierderea aproape completă a vederii), se accentuează; un infarct cerebral, însoțit de pareza părții drepte și de afazie, îi grăbește sfîrșitul; poetul, criticul și istoricul literar care a fost Perpessicius se stinge în zorii zilei de 29 martie 1971.

— În ce măsură se reflectă viața lui Perpessicius în scrierile sale?

— După anii de formație intelectuală și după primele debuturi literare, viața lui Perpessicius avea să se identifice cu bibliografia scrierilor sale: evenimentele vremii, întîmplările personale și, bineînțeles, ultimele sale lecturi se reflectă în orice „mențiune critică" sau în oricare „lectură intermitentă". Dar nu numai atîta: versurile sale, atît cele din tranșee cît și cele cu caracter intim constituie (și ar putea fi și subiectul unei teze de licență) o adevărată autobiografie spirituală a autorului lor.

Ce să mai vorbim despre **Jurnalul** său (pe care aș vrea, la publicare, să-l intitulez, cu un cuvînt scump lui Perpessicius, **Intermitent**, deoarece îmbrățișează perioade disparate de viață, de prin 1937 pînă în 1967) ori de filele **Corespondenței** sale (adresată, cu dărnicie, confraților săi de literatură), care, prin natura lor, cuprind pagini documentare și care, la apariția lor, vor înlesni cunoașterea mai precisă a literatului, a omului și a epocii literare pe care a parcurs-o Perpessicius.

— În ce împrejurări l-ați recunoscut pe Perpessicius sau cînd ați avut revelația lui Perpessicius?

— Cînd ai trăit o viață întreagă în preajma unui om de dimensiunile și de sensibilitatea lui Perpessicius, nu-ți poți decît cu anevoință reaminti clipa ori clipele cînd ai avut revelația valorii sale. Elev fiind la Liceul „Cantemir" din București, vedeam pe colegii mei din clasele superioare citind **Universul literar**; pe atunci nu ajunsesem încă secretarul lui, dar intuiam că era vorba de o publicație importantă și atrăgătoare, condusă de gazetarul Perpessicius. Mai tîrziu, student fiind și rămînînd corigent, în primul an, la limba italiană, am descoperit în Perpessicius pedagogul, dascălul îndrăgostit de meseria sa, căutînd să mă convingă (cum a și reușit) să-mi continuu studiile și să nu-mi schimb profilul, în ciuda acelui prim insucces.

Debutant în ale traducerii am avut revelația tălmăcitorului și a felului său de a elabora o versiune literară. Lectura transpunerii mele o asculta cu mare atenție; deseori era nemulțumit,

îmi cerea caietul de cuvinte (așa cum și le întocmea și el), iar uneori întrerupea aceste plăcute colocvii pentru ca eu să pot reveni, seara următoare, mai bine pregătit.

Scriitorul Perpessicius m-a fermecat de la primele texte pe de care i le-am bătut la mașina de scris; erau extrem de greu de descifrat (se știe că scria cu mîna stîngă), dar parcurgerea lor, în manuscris, iar apoi în pagina ziarului, arăta, încă din acei ani, că autorul lor căutase, cu aparenta sa indulgență și cu tenta lui ironică, să încadreze, asemeni criticilor francezi ce-i serviseră de model, scriitorul prezentat în respectiva familie de spirite.

Cu Perpessicius eminescologul m-am întîlnit întîi pe aceeași cale a dactilografierii manuscriselor sale; volumul al V-lea din ediție l-am bătut la mașină într-o vară petrecută la Pitești. Dar cu idealul inițiator al celor tineri (pe atunci) în tainele unei ediții critice Eminescu, cu acel conducător care alcătuia planul de muncă al ciracilor săi (un an acordase inițierii noastre în bibliografia respectivă), am luat, mai tîrziu, contact, odată cu înființarea colectivului Eminescu (compus din trei membri) și care trebuia să-l ajute la stringerea materialelor, la copierea lor și, într-o etapă superioară, la descifrarea manuscriselor eminesciene. Într-o săliță a Academiei ori într-alta, la fel de modestă, din fosta clădire a Institutului de lingvistică, Perpessicius se întîlnea săptămînal cu membrii colectivului său; prezentam ultimele fișe de lucru, iar lămuririle pe care ni le dădea el erau întotdeauna binevenite: cum trebuia grupat materialul **Dicționarului de rime** eminescian ori bibliografia liricii populare eminesciene; apoi el ne prezenta ultimele studii eminesciene și le supunea discuției noastre.

În final, aș vrea să adaug ceva și despre soțul perfect și despre părintele iubitor care a fost tatăl meu. L-am descoperit, poate, ceva mai tîrziu decît alți copii, pentru că discreția în care-și învăluia sentimentele, le ascundea copilului ce eram pe atunci. Grija lui cînd cineva dintre noi era bolnav, asistența medicală reciprocă pe care ne-o acordam, neliniștea lui, ca și scepticismul său, din timpul celor două operații de ochi, cîte a suportat în ultimii ani ai vieții, plictisul cu care a plecat la Viena, în iarna anului 1967, cînd nici n-am reușit să încheiem luna de spitalizare, din pricina dorinții lui de a se întoarce acasă; apoi eroismul cu care a suportat cele șase luni ale prelungitei agonii (infarct cerebral drept însoțit de afazie); lacrimile ivite în clinul ochilor, de cîte ori vreun logoped încerca să-l reînvețe să vorbească; dorința lui de ajunge cît mai curînd „în deal, la Bellu", toate vor rămîne de-a pururi vii în memoria mea. Perpessicius, cel care a suferit din pruncie, sărăcia copilului orfan de tată, care poposise, în timpul primului război, prin spitalele Moldovei, avea să-și sfîrșească, la fel de demn și de eroic, viața pămînteană.

— Și acum, cîte ceva despre metoda de lucru a lui Perpessicius...

— Ce-aș putea să spun mai mult despre metoda sa de lucru decît a spus el, în dese rînduri; orice aș repeta eu, acum, are mai puțină valoare decît propriile-i cuvinte, adresate cutărui gazetar curios, ori așternute pe vreo filă a **Jurnalului** său rămas pînă acum inedit.

Iată-l întîi înfățișîndu-i poetului Camil Baltazar, prietenul său de o viață, atelierul său de creație: „Nu am mai făcut-o pînă acum — începea Perpessicius. Să încerc... În materie de poezie, încep prin a nota cîte un vers disparat, așa cum îmi vine el în minte; arunc versurile, ba ici, ba colo, pe măsură ce mă ispitesc, apoi reunesc cărămizile răzlețe, într-un tot unitar. În ce privește munca de cronicar literar, lucrul se desfășoară pe mai multe planuri. De pildă, pentru redactarea unei recenzii, făcînd lectura cărții, îmi iau pe parcurs, tot timpul, notițe și fac adnotații și pe carte, adică lectura-i urmărită cu atenție. Așadar, iau în timpul lecturii nenumărate note, dar pe măsură ce redactez materialul, procedez la o treptată eliminare și selecționare, reținînd numai datele convertibile în impresii și pretexte asociative..."

și-ar mai bate capul să stea la gînduri, dar încă să argumenteze, ca să nu fie convins, deși ar dori-o. De altfel eu pun mare preț să mă poți convinge să fac aceasta. — Trad(ucere) Papacostea, 82) cînd i s-ar oferi să fugă, nevătămat, în Thessalia. Pentru evadarea lui Saletzki se oferiseră 20 (de) milioane și tortura cea mare era că nu se izbutește mai repede. Sycophanții se mîncau între ei.

*

Socrate s-ar fi putut surghiuni de bunăvoie (înainte de proces?). Legile permiteau.

*

„Căci cui ar putea să-i placă un Stat, iar legile lui să nu-i placă?" (Atena prin Socrates, în Criton-Platon). cf. Glotz

*

Religiozitatea la Greci — cult și tradiție. Corabia — din Atena spre Delos și înapoi — cu pupa încoronată de preotul lui Apollon. — În timpul acesta nu se fac execuții. — De aceea mai trăiește Socrates o bună bucată de timp. (Dar dacă ar fi naufragiat corabia, ce s-ar fi întîmplat? Poate că-l grațiau, poate că-l judecau din nou.)

*

Reabilitarea Xanthippei, soția lui Socrates.

(ap. Platon, Phaidon — și-n Xenophon. Cf. Papacostea etc.).

*

„Dintr-aceștia s-au ales împotriva mea cu tot dinadinsul Meletos, Anytos și Lycon. Meletos mă urăște ca din partea poeților, Anytos din partea meseriașilor și a oamenilor politici, iar Lycon din partea oratorilor". (Platon, Apărarea lui Socrates).

*

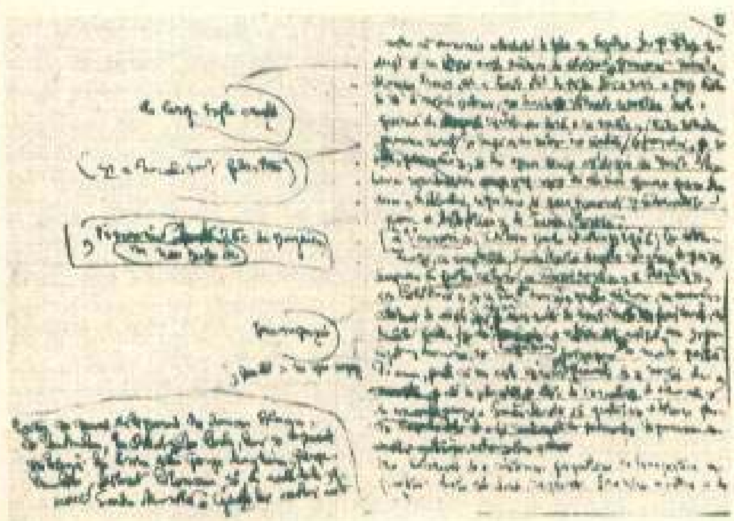
„Întreaga veșnicie nu pare a fi altceva decît o singură noapte senină". (Apărarea lui Socrates, **despre marea fericire a morții.** — noapte f.(ără) visuri; călătorie în Hades la judecătorii buni; întîlnirea cu iluștrii **și discuțiile cu ei**).

Cît privește truda eminescologului, timp de mai bine de trei decenii, la descifrarea manuscriselor, tot Perpessicius avea s-o prezinte mai bine decît oricare altul; de astă dată recurg la o pagină din **Jurnalul** său, pe care am publicat-o, în **Analele Brăilei**, din octombrie 1971. „19 octombrie 1942, notează autorul. O zi de lucru a unui editor al ediției Eminescu. 8 ½ prin ploaie — 9, Academie, frigorifer — 9—12 (pe) ¾ degerațiune în frigorifer sub ochiul impasibil al generalului Iarnă (recte Rosetti). — Plecat pe jos — dezghețat pe drum-acasă. La birou — lucru. Al. Rosetti anunță desf.-(iințarea) probabilă a Fundației p(entru) liter(atură). — Directorul Angelescu (Lic.(eul) Matei Basarab anunță „ploconul" lui Gerota — S-a aprobat concediul f.(ără) plata suplinitorului. — Frămîntări-revoltă — decisiune de a mă întoarce la catedră. — Radio. Jurnal cultural (altă poveste). — Încep lucrul — Redactez: **Ce te legeni codrule.** La Radio, Moscopol începe să cînte **Ce te legeni codrule**". Ani de zile a trudit Perpessicius în sala manuscriselor de la Academie, alternînd plăcerile lucrului cu injustițiile colegilor.

În ceea ce privește **executarea** corecturilor în șpalt ori **în pagină**, Perpessicius nu recurgea la ajutorul nimănui, neavînd încredere în nimeni; la corectura celor trei volume din **Opere alese** de M. Eminescu (în **Scriitori români** de la E.P.L.), el a trudit singur și și-a stors și ultimele licăriri ale ochilor, luptîndu-se cu caracterele „petit" și folosind ochelari cu 16 dioptrii, diferite lupe și o sursă de lumină puternică; era ultima dăruire a sa pe altarul creației eminesciene... Că așa a lucrat Perpessicius toată viața, că-și recitea totdeauna articolele apărute în presă, că-și corecta greșelile de tipar, stau mărturie decupările din ziare, pline de adnotări și corecturi, pe baza cărora publicăm astăzi volumele **Operelor** sale; mai stă mărturie și un text vechi, din perioada începuturilor sale literare; în **Ante-Scriptum** la prezentarea traducerii lui **Peer Gynt** de Adrian Maniu, criticul amintea următoarele: „Accidentele tipografice ale ultimei mele cronici literare — nota criticul nostru — s-au întrecut cu gluma. Sunt obicinuit, în special, de la întîiul număr al acestei gazete (**Mișcarea literară,** n.n.) cu greșelile de tipar. **Cu resemnare, am recitit întotdeauna cele tipărite, le-am corectat din nou și-ntotdeauna mi-am stăpînit revolta**" (sublinierea noastră).

— Cum s-au manifestat prieteniile lui literare și neliterare?

— Despre prieteniile literare ale lui Perpessicius stau mărturie dedicațiile confraților săi pe foile de gardă ale volumelor oferite lui de aceștia; ele sînt reproduse, parțial, în **Excurs sentimental — Perpessicius,** volumul omagial editat de **Muzeul literaturii române,** în toamna anului 1971, cînd autorul **Mențiunilor**

File din manuscrisele lui Perpessicius

*

„Doamne, ai muncit, ai pătimit destul în vremea celor 33 de ani ai vieții Tale, pe bietul nostru pămînt. Odihnește-Te acum. E rîndul meu să lupt și să sufăr".

(Teresa de la Lisieux).

*

Christos-Eminescu = 33 de ani (G. Ibrăileanu, Prefața, **și numai că Em(inescu) a mai purtat 6 ani crucea. Un calvar prea lung p.(entru) un muritor.**

*

ad. Emin.(escu). Speranția — Simetrie și metaforă

(Papillons de Schumann)

*

Uioara — vilegiatură conformă cu pseudonimul meu, obscur.

*

Absența unei comunități scriitoricești. Constatări. Soluții? Poate că altfel nu poate fi.

(Vilegiatura de vară, o cruce după douăzeci de ani; o pensie cînd găsești un deputat generos.)

*

Și după ce apune, soarele tot mai luminează... în altă parte.

(Mot (otolea), catilinarum).

*

„Toți cîți s-au ocupat în mod serios de filosofie, par a fi lăsat în neștiință pe ceilalți oameni despre faptul că ei nu se străduiesc pentru nimic altceva decît ca să moară și să fie morți".

(Platon, Phaidon, **tr.(aducere) Papac. (ostea), 125 (+ nota: cf. Theaitetos,** Legile **Cicero. Pus. I 30, 31).**

— cf. E. Renan, Souv(enirs) d'enfance, **153 d.(espre)** l'état de mort, în Catechisme chrétien pour la vie intérieure **a (lui Olier)**

— cf. Bordo Thodolon livre des morts tibétain(s), **N. R. Fr. juillet, 1934**

„mulți sunt purtătorii toiagului bahic, puțini însă aleșii lui" (inițiații misterelor orfice — Hades —).

*

Socrates și darul profetic de la Apollon, în preajma

critice ar fi împlinit 80 de ani ; fără să se viziteze zilnic, legaţi mai mult prin invizibile antene sufleteşti, scriitorii acelor ani dovedeau o gingăşie sufletească, gingăşie care astăzi, din păcate, a cam apus. Despre prieteniile lui Perpessicius mai atestă şi unele pagini memorialistice, precum următoarea extrasă din **Schiţă de excurs autobiografic** [în **Alte menţiuni de istoriografie literară şi folclor** (III), 1963—1967 EPL, 1967, pp. 364—365] : „Cafeneaua literară însemna relaţii cu pontifii prozei şi poeziei contemporane, un Liviu Rebreanu, un Ion Minulescu, un N. Davidescu, un Al. T. Stamatiad, un Ion Pillat, un Adrian Maniu etc. şi tot atîtea îndemnuri la drum..."

Iar într-o convorbire cu poetul Matei Alexandrescu (cf. **Confesiuni literare, dialoguri,** Buc., 1971, Editura Minerva, p. 123), răspunzînd aceleiaşi întrebări, Perpessicius lărgea sfera prieteniilor sale literare şi susţinea că şi „necazurile (mele) editoriale" (este vorba de editarea **Operelor** lui M. Eminescu — n.n.) nu vor întîrzia să lichideze, o dată pentru totdeauna, dezacordurile, fie fatale, fie vinovate, dintre noi". Iar în finalul acestui răspuns eu voi încerca să completez lista prietenilor săi cu numele lui Tudor Vianu, al lui Camil Petrescu, al lui Mihai Beniuc, al lui Camil Baltazar, al lui Gheorghe Banea, profesorul emerit şi scriitorul brăilean, al lui Horia Oprescu ori al lui Ilie I. Mirea, fostul său elev la şcoala normală din Brăila, care, cu toţii, în momentele dificile ale vieţii lui Perpessicius, au stat alături de el şi de familia sa. Dintre prieteniile neliterare ale lui Perpessicius voi aminti că el a vorbit totdeauna cu multă căldură de colegii şi dascălii săi de la Liceul „Nicolae Bălcescu" din Brăila (cf. aceeaşi **Schiţă de excurs autobiografic**), al căror prieten a devenit mai apoi. Voi aminti dintre colegii săi predilecţi pe : avocatul Ion Tartescu, generalul doctor Athanasie Balaban, fostul său coleg de bancă, avocatul Ion Sava şi camaradul său de arme, avocatul Nic. Nic. Constantinescu. Toţi au trecut astăzi în lumea umbrelor şi poate că uneori, cu discreţia lui obişnuită, Perpessicius mai peripatetizează cu el.

— Cum au coabitat la Perpessicius interesul faţă de carte cu cel faţă de viaţa cotidiană şi socială ?

— În vara anului 1970, Perpessicius, la Covasna, unde îşi petrecea vacanţa, a fost solicitat de ziarul **Cuvîntul nou** din Sfîntu Gheorghe, să-i acorde un interviu ; adresîndu-se poetului, criticului şi istoricului literar, care coabitau în persoana sa, ziaristul îl întreba care-i era preferatul, iar Perpessicius răspundea într-astfel :„... În toate trei ipostazele am înţeles că fundamentală rămîne cartea. Ea este cea care leagă manifestările acestea. Aşa văd ocupaţia de poet, ca pe ceva mai aparte, însă şi poetul, evident, tot la carte ajunge. Care-mi este preferatul ? Mai puţin poetul, mai mult criticul."

Cel care iubea cartea, cel care reedita dictonul lui Valéry Larbaud, „ce vice impuni la lecture", a luptat, în special, în septenatul său de la **Cuvîntul**, pentru **Libertatea literaturii** şi a apărat libertatea de expresie a tuturor scriitorilor. Prin 1936 luase fiinţă **Gruparea criticilor literari români** (G.C.L.R.), sub preşedinţia lui Perpessicius, care-şi expunea poziţia critică în următoarele cuvinte : „A impune fenomenului literar îngrădiri arbitrare, a-l stînjeni libera şi autonoma înflorire, a-l sili să crească după o anumită pedagogie, iar scriitorului să-şi limiteze raza şi natura inspiraţiei, echivalează cu a voi să regenerezi crinii cu apă fiartă şi a aduce în orînduirile Republicii scriitoriceşti servitutea roţilor la care învîrteau mereu, în aceeaşi blestemată arie, sclavii de pe vremuri". Iar altundeva, Perpessicius vedea scriitorul descins din turnul său de fildeş şi participînd la destinele poporului ; astfel, adăuga „criticul, devenit un factor social, el (scriitorul — n.n.) va putea rîvni, cu mai multă îndreptăţire, o înseninare a zilelor lui".

Perpessicius a luptat, în scris, pentru sindicalizarea corpului didactic (din care făcea parte), a luat apărarea poetului Tudor Arghezi contra falşilor moralişti, s-a situat de partea

morţii ca şi lebedele, păsări ale lui Apollon (Phaidon, **181—182).**

*

Să vorbeşti deşi să aştepţi moartea cu seninătatea cu care va fi aşteptat-o Socrates, în dialogurile platoniciene (în Phaidon).

„...exista în realitate fiecare idee, din care fiecare din celelate lucruri trăgîndu-şi fiinţa prin participare, îşi ia chiar şi numele". (Phaidon, **224).**

— idee — concept — noţiune —

*

În timp de arşiţă, la Breaza — nici un arbor, de umbră —

— Da, şi-au făcut şi fabrici de jucări(!).

Industriile „naţionale", pentru uzul personal (general Manolescu — şi nici o bancă pe şosea).

*

Poate că i-ar fi dat şi concediu plătit de minister.

Dar de unde să ştie doctorul Angelescu cînd el le judecă toate după literatul — Consilier al învăţ.(ămîntului) superior care, slavă Domnului, lucrează, fără concediu.

*

ad. roman.

Yvoria pe prima carte de poeme.

Legătorul nu înţelege — nu admite. Şi scrie Yvonne — (Yvonne de Galais în Grand Meaulnes). **Superstiţie.**

*

Axel Munthe : Le livre de San Michele — **roman franciscan al unei iniţieri în iubire şi moarte.**

*

Epoca pietrei fundamentale. **Unii : mistici, doctor Angelescu (inconştienţi) :**

alţii speculativi :

alţii speculanţi (cei ce fac afacerile cu devizele în dublu sens)

*

Franţa — romanul francez, Duhamel, Mauriac, lipsă faustic.

Şi totuşi, orice aprofundare, un embrion familiar, George Bacovia în trecerea prin viaţă.

*

T. Pisani şi lupta p.(entru) l(im)ba românească.

Timeo Danaos et dona ferentes.

adequat

şi la

Eminescu.

Au scris d(espre) neologisme. Alecsandri, Eminescu Odobescu etc.

Timoleon Danaos.

*

Ajutorarea copiilor săraci de Crăciun.

Remuşcările celor ce beneficiază ?

Nu. O ipocrizie mai mult, o tactică odioasă.

Milă p.(entru) copii şi dezinteres p.(entru) părinţi. Părintele e cel ce trebuie să ducă o viaţă omenească — Copilul se încintă şi de bomboane. Pîinea strage m(ai) puţin şi lasă amintiri m(ai) puţin vii.

*

Nefericirile casnice (cf. Le Temps, **Xantipa**) **l-au făcut pe Pirandello dramaturg.**

Dar nu-i e dat oricui să fie Pirandello.

*

Stamatiad : „Tot aia şi tot aia ; subiect-predicat ; atribut-complement".

„(nu compliment, boule)." (La comerţ elementar. Mot. (otoiea) la felurite şcoli. Şi la liceu ? Poţi să faci orele de superior, cum se cade ? (Istoric).

*

ap. Roman

La chute de la maison de verre. **Robert Francis (cf. Jaloux).**

Sugestii p.(entru) gardul de lemn de la Brăila.

Zidul de lemn

poate fi ridicat la simbol şi axă centrală a romanului.

Zidul de lemn — Focul de pae — Amor academic **etc.**

Turnul

de lemn

(Jules

Renard)

cf. **Quasimodo** — La hale în Les nouvelles littéraires

tuturor cauzelor drepte şi, bineînţeles, a avut de înfruntat mînia celor atacaţi. (Demiterea ilegală a lui din redactoratul **Universului literar** a stîrnit în presa timpului o serie de proteste : Pompiliu Constantinescu, Romulus Dianu, Al. Bădăuţă, Sărmanul Klopstock şi, îndeosebi, Tudor Arghezi au văzut în acest caz, unul profesional.) Din nou vom apela la cuvintele lui Perpessicius din **scrisoarea adresată prozatorului Klopstock**, pentru a evidenţia ţinuta morală a fostului redactor al **Universului literar**. „N-avem decît o singură îndatorire — scria autorul **Menţiunilor critice**. Să ne împlinim însărcinările cu conştiinciozitate în aşteptarea acelui ceas. Ce ne va izbăvi de chinul trecerii pe pămînt. Nu cer decît o bucurie : să nu văd biciul deasupra capului meu şi să n-aud vorbe de ocară. De rest se îngrijeşte ea, viaţa". Şi la sfîrşitul scrisorii, Perpessicius împărtăşea confratelui său de literatură, cu aceeaşi demnitate, hotărîrea luată : „De aceea primeşte aceste rînduri ca pe un nevinovat preludiu la procesul pe care-l voi intenta zilele acestea d-lui Stelian Popescu, directorul întreprinderilor **Universul** şi actual ministru de justiţie".

Acesta a fost Perpessicius : un om demn, o voce a timpului său, care a vibrat la aspectele frumoase ale vieţii, iar în faţa nedreptăţilor, de orice ordin, a protestat cu cuvîntul şi cu scrisul său.

— Dacă vreţi, cîteva date în legătură cu Perpessicius animator al vieţii literare şi editor de reviste.

— Perpessicius a fost urmărit toată viaţa de dorinţa de a fi avut o revistă a lui, în care să poată să-şi publice „menţiunile critice", foiletonul zilnic şi descoperirile lui de istorie literară, precum : texte eminesciene, **Delfinul** (care va apărea acum, la Editura Dacia din Cluj-Napoca), traducerea din limba franceză a lui Conachi şi, de asemenea, parte din scrierile lui literare (pagini de roman, versuri ori pagini memorialistice). Nu i-a fost dat să-şi realizeze acest vis, dar redactoratul la **Universul literar** îi va fi bucurat o clipă, prin recunoaşterile unanime, despre care vom aminti mai jos şi-l va fi întristat, în aceeaşi măsură, prin ilegala lui demitere din acest post.

Concepţia sa despre o revistă literară o aflăm expusă în **Schiţa de program** din primul număr al **Universului literar**. Perpessicius vorbea acolo despre „utilitatea unei reviste de concentrare scriitoricească, înlăuntrul căreia să-şi dea întîlnire cei mai încercaţi dintre luptătorii culturii şi în ale cărei graniţe nimic din ceea ce constituie intensa şi variata manifestare intelectuală să nu fie neglijat". Printre alte premise ale redactoratului său, Perpessicius amintea că în paginile revistei se vor întîlni şi scriitorul consacrat şi „tînărul ale cărui aripi au nevoie, în zborul său, de un neapărat concurs, mai ales în aceste vremuri".

În amurgul vieţii sale, autorul **Lecturilor intermitente**, ajuns director-fondator al **Muzeului literaturii române**, a reuşit să vadă apărut primul număr din **Manuscriptum**, revista muzeului, o publicaţie de documente literare inedite, unică în lume (după mărturia academicianului Şerban Cioculescu) şi al cărei program directorul ei îl prezenta în cuvinte emoţionante. Era ultima legătură a lui Perpessicius cu revistele literare, era un fel de testament literar al istoricului literar care descoperise atîtea texte inedite şi care corectase atîtea lecţiuni eronate în textele eminesciene.

Dacă ne-am limita numai la aceste două reviste, care prezintă o mare importanţă în istoricul presei literare româneşti, şi tot vom fi vorbit despre rolul lui Perpessicius ca animator de reviste ; dacă vom reaminti însă şi colaborările sale la majoritatea revistelor şi ziarelor bucureştene, precum : **Buletinul cărţii, Mişcarea literară, Spre ziuă, Cuvîntul nou, Cuvîntul, România, Acţiunea, Lumea 1945, Jurnalul de dimineaţă** ori **Revista fundaţiilor** vom fi întregit rolul jucat de Perpessicius în ziaristica bucureşteană şi românească.

— Ce probleme ridică editarea lui Perpessicius?

— Aici putem face o distincție între editarea **Operelor** lui Perpessicius, începută din timpul vieții lui (1966), și preluată de mine de la al 5-lea volum pe de o parte, și editarea **Operelor** eminesciene pe de alta.

Să vorbim întîi de ediția de autor: a apărut cel de-al 8-lea volum (cronicile literare publicate în ziarul **România** dintre 1938—1940) și am predat Editurii Minerva cel de-al 9-lea (colaborarea la ziarul **Acțiunea**, dintre 1940—1944). Subliniez că de la cel de-al 7-lea tom, „mențiunile critice" care văd pentru prima oară lumina tiparului în volum, fuseseră revăzute, corectate, ordonate și numerotate de autor, încă din anii apariției lor în ziarele și revistele vremii. Actuala conducere a Editurii Minerva (criticul și istoricul literar Aurel Martin — director, și istoricul literar Teodor Vîrgolici — redactor șef), foștii redactori de carte, șeful de redacție Cornel Simionescu, precum și actualul lector al volumelor de **Opere** (redactorul Grigore Pătrașcu), în care, cu vădită satisfacție, am descoperit un împătimit de gîndirea și stilul perpessician, cu toții merită prețuirea cititorilor și toate mulțumirile mele.

Poate că dacă am grăbi ritmul ediției, lucrurile ar sta mai bine; specialiștii, și mai ales tinerele generații, ar putea descoperi, cu un ceas mai devreme, întreaga activitate literară, în speță cea inedită ce urmează să intre în economia următoarelor 5—6 volume ale ediției lui Perpessicius. De curînd am înaintat editurii un plan revizuit, după care pînă în anul 1990 s-ar putea publica cele 20 de volume ale seriei (altfel grupate), urmînd însă ca în paralel să se retipărească și edițiile critice întocmite de Perpessicius, începînd, cum este lesne de înțeles, cu **Operele** lui Eminescu (cele 6 volume). Dar cu aceasta trecem la reeditarea **Operelor** lui Eminescu; poate că ar trebui să spun cîte ceva despre munca și marile decepții, cîte a cules de-a lungul celor trei decenii cît a trudit (dacă nu fixăm începutul adevărat, în 1915, cînd profesorul său de estetică, Mihail Dragomirescu, l-a trimis la Biblioteca Academiei să copieze **Fata în grădina de aur**) la ediția Eminescu, pe care, de pildă, Vladimir Streinu o socotea demnă de a „cinsti orice cultură străină". Fie că nu i se aproba plata suplinitorului, pe timpul concediului de la catedra Liceului „Matei Basarab", fie că primea cîte o adresă cu o rezoluția negativă — și acum unii continuă lanțul dezmințirilor la adevărurile sacre cîte cuprinde **Jurnalul** lui Perpessicius asupra acestui subiect — toate aceste răutăți aflau în Perpessicius un om care le întîmpina cu aceeași bărbăție cu care luptase pe frontul dobrogean. Îl revăd în fotoliul de la biroul său, după lectura acelor blestemate adrese, spunîndu-ne răspicat: „Vor să fac infarct, uite că nu fac".

Și bunătatea sa proverbială a iertat toate nedreptățile și toate insultele cîte-i aduseseră unii dintre colegii săi de breaslă academică; astfel, în interviul acordat lui Domițian Cesereanu, intitulat **Homer al ediției Eminescu** și tipărit în revista clujeană **Tribuna** (1970), afirma că numai datorită vederii întrerupsese truda la ediția Eminescu; lucrul era parțial veridic, dar dacă de la apariția favorabilă a H.C.M. din 1959, ediția Eminescu n-ar fi fost stînjenită de către o parte din conducerea de pe acea vreme a Academiei, cultura românească ar fi numărat mai multe tomuri din ediția Eminescu a lui Perpessicius. „Veți fi aflat, poate — se destăinuia în interviul amintit, editorul eminescian — că sînt cel puțin trei ani, dacă nu patru (sîntem, **repet**, în 1970), și mai mult, de cînd am întrerupt orice contact cu manuscrisele lui Eminescu. Cele două operații la ochiul stîng (dreptul e de mult pierdut) n-au adus nici o ameliorare, ochiul operat atingînd un maximum de dioptrii. Trăiesc doar din amintiri, din ce în ce mai palide, și ele..."

TRAIAN STOICA ■

---

f.f.q. = fuit futuit que Evadare-n pseudonimat.

*

1934. Cuvîntul **suprimat. Nu scriu** nicăieri. **P.(entru) că nu pot fecunda hîrtia străină, indiferentă, neamicală.**

*

Să ne ridicăm împotriva trecutului? Eroare și diversiune.

Și prezentul? Tactica antreprenorilor politici.

*

De reluat Englezii **și temele morții.**

Lalou, Panorama **(Thomson etc).**

*

Copilul lui Chiriac nu scrie niciodată. Îl las în pace. Dacă nu-i face plăcere. Ce, eu sunt pus să-i amărăsc zilele?

*

Bietul Nietzsche: „Fii supraom"

(T. Cr.)

Browning: L'amour est tout et la mort n'est rien.
Mot.(otolea): La mort est tout et l'amour n'est rien.

*

P.(entru) toată era apostaziilor
de gravat cu litere de aur:
„Prefer să fiu laș — înainte — decît lichea — după.—"

*

1939

2 ianuar(ie)

— Ziarele cu miniștrii în uniforme

— Păcat că n-au pantaloni scurți

— Visul lui P.(etre) A.(ndrei) s-a împlinit: singurul lui regret era că nu făcuse armata.

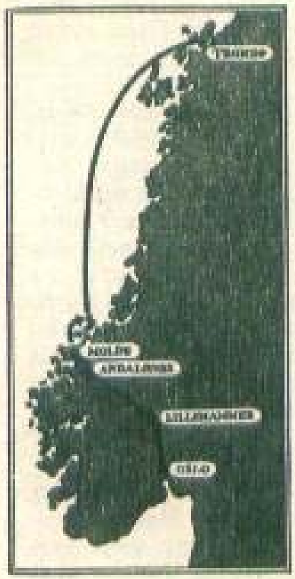
— Ne consolam că a mai rămas o țară de bun-simț și umor pe lume: Franța.

— Să-i îmbrace oricum, puie-le și bavete, dar să ne dea voie să rîdem.

— Ce ne mai rezervă R(egele) la anul?

— gafa unui provincial „ei, domnu', nu știi d-ta unde e strada X?" (Îl luase drept agent de circulație și el era ministru).

Un palpitant episod din cel de-al doilea război mondial

OPERAŢIUNEA „LINGOURILE DE AUR"

ANDREAS LUND, directorul Băncii Norvegiei din Lillehammer, un orăşel liniştit situat la aproximativ 180 kilometri nord de Oslo, fu brusc trezit din somn de telefon.

– Alo ! Sinteţi chemat din Oslo. Domnul Nicolas Rygg...

Era directorul general al Băncii Norvegiei, a cărui voce nervoasă şi sacadată Andreas Lund o recunoscu imediat : „Alo ! Lund ? Presupun că eşti la curent cu ce s-a intimplat ?" „Eu ? Nu... Ce s-a intimplat ?"

Pe jumătate adormit, aruncă o privire la ceasul din perete : ora 6 dimineaţa. Era 9 aprilie 1940. „Se îndreaptă spre Oslo. Vor fi acolo în citeva ore, spuse Rygg pe un ton uşor enervat. Totul este pregătit în noua pivniţă ?" „Da... da, spuse Lund încă năuc. Totul este gata".

Nu putea fi vorba decit de noul seif secret, de curind instalat la adăpost de bombe în subsolul băncii în Lillehammer. „Perfect, spuse Rygg. Vom trimite camioanele pentru încărcătură îndată ce le vom rechiziţiona. Aşteaptă-le pe la începutul după-amiezii." „Dar ce se întimplă ?" întrebă Lund. „Întrebi ce se intimplă ! urlă Rygg la capătul firului. Oare nu ştii că nemţii au debarcat la noi ! Vor fi aici în citeva ore. Iată ce se întimplă !"

Rygg închisese. Asemeni celor 3 500 000 de norvegieni, Andreas Lund afla că, în timp ce dormea, patria sa liniştită şi neutră, absolut nepregătită de război, fusese invadată.

ÎN vastul său birou, situat la ultimul etaj al Băncii Norvegiei, Nicolas Rygg, un bărbat de 60 de ani, atletic, cu părul cărunt, tuns perie, contempla portul Oslo, unde, peste citeva ore, urmau să se alinieze navele de război naziste...

Răspunderea sa nu era mică : trebuia să facă inaccesibil accesul naziştilor la rezerva de aur a ţării. Erau 55 milioane de dolari în monede şi lingouri, repartizaţi în 1 542 de lăzi şi barili, totul cintărind 55 de tone !

Ora 6 şi jumătate. Rygg telefonase personal tuturor funcţionarilor băncii. De la cel mai modest portar pînă la directorul adjunct vor fi cu toţii acolo pentru a face transbordarea şi încărcarea. Dar în ce puteau fi încărcate 1 542 de lăzi ? Erau necesare cel puţin 30 de camioane... Şi banca nu dispunea decit de 5... Rygg telefonă din nou : „Alo ! Daţi-mi ministerul transporturilor. Este urgent".

Ora 7 şi jumătate. În curtea băncii, funcţionarii, cu minecile suflecate, începuseră să încarce primele cinci camioane : aproximativ 50 de lăzi de fiecare. Ar fi fost deci necesare încă 25 sau 26 camioane. Ministerul transporturilor nu mai avea nici un camion disponibil, chiar şi taxiurile fuseseră rechiziţionate. „Rezolvaţi cu mijloace proprii – i se răspunsese lui Rygg. Încercaţi să le găsiţi unde puteţi".

Trimisese patru dintre colaboratorii săi să racoleze camioane de pe stradă, la întimplare. Cind auzeau ce li se cere, şoferii aveau nişte figuri foarte mirate. Mulţi erau deja ocupaţi sau fugeau de răspundere. Totuşi, patru camioane, printre care unul pentru gunoi şi un altul pentru lapte, aşteptau în faţa băncii. Primele cinci camioane încă nu fuseseră încărcate.

Nicolas Rygg încărca lăzile grele de lingouri. Ministerul apărării tocmai îl anunţase telefonic că noi trupe fasciste debarcaseră pe cele două maluri ale fiordului, în sudul oraşului. Oare cit timp mai rămînea pînă la intrarea lor în Oslo ?

OPERAȚIUNEA „LINGOURILE DE AUR"

ORA 8 și jumătate. Primele camioane erau gata de plecare. Pentru a nu atrage atenția, trebuiau distanțate plecările. Rygg îi făcu răspunzători de aceasta pe cei doi funcționari înarmați de pe fiecare vehicul. Primul camion porni către Lillehammer, pe autostrada de nord.

În stradă, în fața băncii, 24 de camioane de toate tipurile își așteptau rîndul. Vor reuși, în cele din urmă, să facă rost de cele 50 de mașini ? Știrile transmise la radio erau din ce în ce mai alarmante. Nemții nu intraseră încă în Oslo, dar debarcaseră în toate porturile importante din Norvegia : Narvik, Bergen și Torndjhem erau deja ocupate...

Ora 10. Doar o treime din cele 55 de tone de aur ale Norvegiei fuseseră „evacuate", cînd o ștafetă a ministerului finanțelor sosi pentru a-l preveni pe Rygg: „Parașutiștii fasciști au pus stăpînire pe aeroportul Fornehn"...

Aeroportul se afla la numai șase kilometri de centrul orașului Oslo. Erau, așadar, puține șanse pentru ca aurul să fie transportat din calea germanilor. Operațiunea devenea din ce în ce mai dificilă, străzile orașului erau pline de vehicule care încercau să fugă din oraș și nu reușeau să producă decît o înghesuială îngrozitoare. Bieții funcționari de bancă, obișnuiți să mînuiască mai mult stiloul sau mașina de calcul decît revolverul sau carabina, reușeau cu greu să-i respingă pe cei ce făceau autostopul și nu știau că aleseseră camioanele cele mai scumpe din lume : din moment ce erau pline cu aur masiv...

Rygg încerca cu disperare să grăbească încărcarea mașinilor. Chiar dacă nu transportau totul, să rămînă cît mai puțin dușmanilor ! Șeful contabil reușise, nu ușor, să recruteze și al 50-lea vehicul : o furgonetă funerară învăluită în velur negru...

ORA 12 și jumătate. Într-o liniște ostilă, în piața primăriei, piața principală a orașului, soseau primii motocicliști naziști, plini de praf. Piața, de obicei plină de lume la acea oră, era acum aproape goală. La o sută de metri depărtare, Nicolas Rygg, președintele-general al Băncii Norvegiei, o părăsea pentru o perioadă de peste 5 ani. Banca era goală, și nu numai de funcționari. Cele 55 de tone de aur, pentru care purta toată răspunderea, erau acum în drum, într-un lung convoi, spre Lillehammer – prima etapă a acestei extraordinare epopei !

În aceeași după-amiază, către ora 1 și jumătate, maiorul Neef, de la statul-major al generalului von Falkenhorst, care condusese atacul asupra orașului Oslo, sosea la Banca Norvegiei pentru „a-i pune rezervele sub protecția Führerului".

În afara unui violent bombardament asupra bazei aeriene Kjeller, la 20 kilometri de Oslo, cele 50 de camioane ale „convoiului de aur" nu suferiseră mari întîrzieri. Ajunseseră întregi, unul după altul, la Lillehammer unde, directorul băncii, Andreas Lund, avusese suficient timp să se pregătească. La căderea nopții cei 50 de șoferi benevoli se întorceau la Oslo cu vehiculele : aurul Norvegiei era la adăpost într-o pivniță secretă și perfecționată a micii bănci. Și totuși nu pentru multă vreme !

Situația politică și militară se agravase rapid. În timp ce Quisling se proclamase șeful statului, în locul regelui Haakon, refugiat în nordul țării, general von Falkenhorst încerca să străpungă forțele norvegiene grupate între Oslo și Lillehammer, pentru a face joncțiunea cu unitățile germane debarcate la Trondjhem. Nicolas Rygg avusese o scurtă întrevedere cu generalul Otto Ruge, care trebuia să apere teritoriul norvegian. „Cît timp credeți că veți putea rezista ?" „Cel mult o săptămînă, dacă aliații nu vin între timp".

Dar francezii și englezii, care urmau să debarce la Narvik pentru a lua orașul Trondjhem din mîinile germanilor, întîrziau să acționeze. Deși podurile fuseseră aruncate în aer, soldații generalului von Falkenhorst avansau spre interiorul țării și era evident că acei 12 000 de soldați adunați de generalul Ruge nu puteau să le opună decît o eroică, dar inutilă rezistență. Naziștii urmau deci să sosească curînd la Lillehammer. Cel mai rău era că știau unde se afla aurul : **o femeie de serviciu trăncănise...** Patrulele care survolau permanent orășelul erau dovada că aveau ordin să semnaleze cele mai mici deplasări ale camioanelor capabile să evacueze iarăși tezaurul Norvegiei.

– Lacul Nijos, la cîțiva kilometri nord de oraș, nu este suficient de înghețat – remarca Ruge – pentru a permite parașutiștilor să coboare !

De comun acord, Ruge și Nicolas Rygg hotărîră să evacueze cele 55 de tone de aur. Dar, din nou, nu erau suficiente camioane.

– Am rechiziționat trenul de 12 vagoane care a rămas în gară, spuse Ruge. Îl vom încărca în noaptea de 18 spre 19 pentru a putea pleca în zori.

CALEA ferată ducea spre Andalsnes, mic port încă neocupat de germani. Pentru mai multă siguranță și pentru a evita și camufla operațiunea, generalul Ruge decretase starea de asediu și ceruse țăranilor din împrejurimi, mobilizați să transporte aurul de la bancă la gară, să aducă lopeți și

tîrnăcoape. Teoretic, aceştia trebuiau să sape tranşee...

La 18 aprilie, ora 23,00, totul era pregătit. Cele trei camioane ale armatei care urmau să transporte aurul, aşteptau în faţa băncii.

Andreas Lund, singurul care cunoştea cifrul, manevra butonul de cîteva minute. Degetele îi tremurau uşor. Apoi Andreas Lund, palid la faţă, se îndreptă şi spuse : „Nu-mi mai amintesc combinaţia". Nu o notase fiindcă avea încredere în memoria lui care, de data aceasta, îi făcea figura. Nicolas Rygg şi generalul Ruge se priveau consternaţi. „Pentru numele copiilor tăi, te rog, aminteşte-ţi", spuse Rygg. Pentru numele copiilor săi... Dar, bineînţeles! Datele de naştere ale copiilor săi... Le amestecase, le adunase... Puţin după ora 4 dimineaţa, cele 1542 de lăzi erau, din nou, înghesuite în cele 12 vagoane în trenul cel mai preţios care circulase vreodată.

Soarta tezaurului Băncii Naţionale a Norvegiei se afla, de-acum înainte, în mîinile militarilor. Rygg şi Lund erau eliberaţi de această răspundere în favoarea colonelului Fredrik Haslund şi a maiorului Bjorn Sunde, însărcinaţi cu protecţia convoiului, cu 30 de soldaţi înarmaţi pînă în dinţi. „Trenul de aur" n-a suferit nici o pagubă deşi, timp de trei zile, un bombardament ucigător, neîntrerupt, distrusese aproape în întregime orăşelul Andalsnes. Haslund şi Sunde rămăseseră în contact cu statul-major de la Lillehammer. „Secretarul lor telefonist" nu era, nici mai mult, nici mai puţin, decît Nordahl Grieg, nepotul faimosului compozitor, el însuşi poetul cel mai celebru al Norvegiei.

El avea să capteze şi să retransmită ştirea despre căderea Lillehammerului, în noaptea de 21 spre 22 aprilie. Ultimele ordine ale statului-major priveau încărcarea aurului — sau cel puţin a unei părţi — pe unul din crucişătoare, „Galatée", care trebuia să se întoarcă în Anglia îndată ce oamenii şi materialul erau debarcate. Cînd ultimul soldat englez era pe chei, doar 200 de lăzi fuseseră încărcate şi „Galatée" nu mai putea aştepta. „Mai rămîn 1 342, constată cu tristeţe Haslund. Şi germanii vor intra, în curînd, în Andalsnes". „Nu rămîne decît o singură soluţie, să ne îndreptăm spre Molde, dar pentru asta trebuie să facem rost de camioane".

Nici o linie de cale ferată nu lega Andalsnes de portul Molde, la mai mult de o sută de kilometri spre nord, unde regele Haakon se refugiase şi unde englezii debarcaseră. Grieg, care se ocupa cu rechiziţionarea maşinilor, a făcut rost de 26 de camioane ale armatei norvegiene, dar nu şi de şoferi...

În cîteva ore, Grieg adunase 26 de şoferi epuizaţi, dar dornici să sustragă aurul Norvegiei din faţa germanilor. În tot cursul nopţii de 26 spre 27 aprilie, oamenii lui Haslund transferară încă o dată pe cele 26 de camioane 1 342 de lăzi şi barili care mai rămăseseră. A doua „caravană de aur" porni în zori. Pentru a nu fi uşor reperabilă şi a nu deveni o ţintă sigură pentru avioane, camioanele erau răspîndite pe cîţiva kilometri. Nu era o precauţie inutilă. Doar la cîteva minute după plecarea din Andalsnes, patru bombardiere apărură pe cerul senin şi timp de o oră traseră asupra convoiului cu înverşunare.

Prin miracol, şi de această dată, nici un camion nu fusese atins. Dar drumul era acum plin de gropi făcute de obuze. Ajutat de cîţiva soldaţi, Grieg preceda caravana şi umplea cu pietre gropile pentru ca maşinile să poată trece.

ÎN zorii zilei de 28 aprilie „caravana de aur" ajunse în portul Molde care nu fusese încă bombardat. Un adevărat potop de fontă, fier şi de foc se abătu asupra oraşului provocînd incendii şi distrugîndu-l aproape în întregime. Printr-un nou şi miraculos hazard, o singură bombă, care nu explodă, atinse hangarul în care era depozitat aurul.

La 29 aprilie, în timp ce jumătate din oraş era în flăcări, Haslund şi Sunde primeau, în sfîrşit, ordinul să transporte aurul, la ora 22, pe artera principală a portului. Un crucişător britanic, „Glasgow", escortat de două distrugătoare, urma să-i aştepte pentru a prelua încărcătura cea mai preţioasă a Norvegiei : aurul şi regele său. Destinaţia era Tromsö, oraşul cel mai septentrional al Norvegiei, situat la o sută de mile nord de Narvik, încă liber şi apărat de o divizie de 7 000 de soldaţi. Acolo regele Haakon, însoţit de miniştrii săi şi de prinţul moştenitor Olaf, ar fi putut, eventual, să stabilească sediul guvernului său, iar aurul ar fi fost, imediat, expediat spre Anglia.

La căderea nopţii, într-un decor de apocalips, lăzile fură încărcate în opt camioane. Practic, bombardamentul nu încetase de 24 de ore. Cînd cele opt camioane ajunseră în port, o bombă incendiară tocmai căzuse pe artera principală. O gigantică perdea de foc îl separa de extremitatea arterei unde regele Haakon şi însoţitorii săi se pregăteau să urce la bordul navei „Glasgow" care ancorase în port. „Regele a sosit la timp, dar nici nu se pune problema încărcării aurului", spuse Haslund. Zidul de foc părea un obstacol de netrecut. Sunde a găsit soluţia. „Cealaltă arteră, din faţă, deşi mult mai mică, este intactă. Încărcînd lăzile pe bărcile pescarilor, vom putea să le transportăm intacte de cealaltă parte a navei. Este singurul mijloc".

Distanţa care separa cele două artere, numărul mic de lăzi transportabile pe o singură barcă făceau această acţiune

foarte lentă. Trebuia găsit altceva. Lui Haslund îi era teamă ca nu cumva căpitanul vasului să expună prea mult bombardamentului echipajul și prețioșii săi pasageri, fie și pentru tot aurul Norvegiei. Și luă o hotărîre disperată. Ceru patru voluntari pentru a conduce patru camioane conținînd aproximativ 10 tone de aur prin perdeaua de flăcări. Era o acțiune mult mai periculoasă decît părea la prima vedere: după ce trebuia traversată zona de foc cu cea mai mare viteză, urma să se frîneze brusc pentru ca încărcătura să nu cadă în apă. Opt șoferi se oferiră și Haslund alese patru dintre ei. Cîteva minute mai tîrziu aceștia traversară fără nici un incident impozanta barieră de flăcări dar nu avură timp să descarce nici o ladă. Avioanele începuseră să bombardeze portul și căpitanul vasului „Glasgow" ordonase ca mașinile să fie puse în funcțiune. Nu-și mai putea permite nici cel mai mic risc.

Camioanele traversară din nou artera și Haslund și Sunde făcură iarăși inventarul lor: le mai rămîneau încă 547 de lăzi.

Dar Grieg, poetul care devenise realist și om de acțiune, contactase la întîmplare căpitanul unui steamer de 330 de tone („Driva") care acceptase să transporte aurul spre nordul țării. Nava era ancorată la celălalt capăt al portului și au fost nevoiți să traverseze tot orașul în flăcări. Soldații lui Haslund încărcaseră pe „Driva" aproape jumătate din aurul care le mai rămăsese cînd o bombă explodă în apă atît de aproape de navă încît aceasta ridică prora în aer pentru a cădea în apă cu un zgomot asurzitor. Ca prin minune, vasul nu suferi nici o avarie. Însă căpitanul nu mai putea aștepta și, în ciuda rugăminților lui Haslund, nava porni în larg transportînd doar 260 de lăzi. Mai rămîneau 287 de lăzi.

A doua zi dimineața, la orele 11, în timp ce Haslund, Sunde, Grieg și oamenii lor stabileau în ce direcție urmau să se îndrepte, o navă de pescuit, trimisă în căutarea lor, veni să le risipească orice ezitare: „Driva" eșuase în apropierea unui mic port de pescari, Gjemnes.

Convoiul, redus la patru camioane, sosi la Gjemnes la începutul după-amiezii. După felul în care eșuase „Driva", era destul de ușor să se recupereze lăzile cu aur. Dar continuarea călătoriei era practic imposibilă pentru că germanii ocupau Trondjhem. Nici pe mare nu se putea naviga pentru că un asemenea vas risca să atragă atenția submarinelor sau avioanelor germane. „Un vas mare ar putea atrage atenția, spuse Sunde, dar nu mai multe vase mici de pescuit care s-ar putea ascunde printre insulițele presărate de-a lungul coastei..."

La 1 mai, ora 2 dimineața, „convoiul de aur", devenit convoi maritim, își relua drumul spre nord. Lăzile cu lingouri – din nou 547 – și cei 30 de soldați ai lui Haslund și Sunde fuseseră repartizați în cinci vase de pescuit: în aparență, acestea transportau ton sau morun... Expediția risca să fie lungă și, pentru mai multă securitate, Haslund îi convinsese pe piloți să navigheze noaptea și să rămînă pe loc, ziua. Or, în acea perioadă a anului pe măsură ce mergeai spre nord nopțile erau din ce în ce mai scurte.

La 3 mai, ei nu ajunseseră decît la Inntian, în apropiere de insula Froja, și aflau cu groază, prin radio, că ofensiva anglo-franceză asupra orașului Trondjhem eșuase complet. Portul Namsos, către care se îndreptau, nu mai era în mîinile aliaților. „Poate că ar fi mai bine să îngropăm lăzile în vreo insuliță", propuse Sunde.

Dar Haslund nu avea încredere. Trădători, spioni sau eventuali colaboratori puteau foarte bine să se găsească în preajmă și să atragă atenția naziștilor. „Acum trebuie să riscăm orice și să ajungem cu orice preț la Tromsö. Dar pentru aceasta va trebui să reducem flotila la unul sau două vase mai puternice și mai rapide".

La Froja, Grieg reuși să convingă patronii a două nave de pescuit să-și riște nu numai vasele dar și propria viață: capturați, aceștia puteau fi aduși, după ultimele declarații germane, în fața plutonului de execuție.

În noaptea de 5 spre 6 mai, cele 547 de lăzi de aur au fost din nou descărcate din cele cinci vase de pescuit și reîncărcate în două loturi de aproximativ 10 tone, pe „Alfhild" și „Stolvag" care, în primele ore ale dimineții, porniră în larg. Pînă în insula Rorvik, aceasta era partea cea mai periculoasă a drumului: aproape o sută de mile în plină mare, fără cea mai mică insulă, la cheremul submarinelor, al patrulelor și al avioanelor. „Nu ne rămîne decît să înaintăm și să ne rugăm", spuse Haslund. La un moment dat, Grieg captă o nouă știre la radio: trupele engleze debarcaseră la Bodo, un port la intrarea în fiordul Narvik către care se îndreptau. Avea să afle, de asemenea, puțin mai tîrziu, că temerile lui Haslund fuseseră fondate: 36 de ore după plecarea lor din Inntian, 250 de soldați ai Wehrmachtului invadaseră insula.

Acum germanii ocupaseră efectiv tot sudul Norvegiei. După luarea portului Molde, ofițerii serviciilor speciale aflaseră la Gjemnes de plecarea celor cinci vase de pescuit încărcate cu aur și se lansase ordinul ca toate avioanele să repereze și

să semnaleze prezența „convoiului de aur" în drum spre nord. Pe parcursul celor 218 mile între Rorvik și Bodo, oamenii de la bordul celor două vase văzură apărînd pe cer avioanele germane, dar nici unul nu se apropie de ei. Reducerea flotilei de la cinci la două nave, hotărîtă de Haslund, fusese salutară. Aviatorii naziști care căutau un convoi de cinci nave de pescuit nu se preocupau de două mici vase.

LA 9 mai, „Alfhild" și „Stolvaq" intrau în portul Tromsö ocupat de trupele aliate și cele norvegiene. Alăturate celor de pe nava „Glasgow", cele 547 de lăzi de lingouri, încărcate la bordul unui crucișător britanic, luau drumul Angliei. După trei săptămîni, în care se desfășurase o epuizantă odisee pe pămînt și pe mare, cu trenul, camioanele sau vapoarele, sub un potop de foc, în mijlocul țării lor răvășite, Haslund, Sunde, Grieg și cei 30 de soldați, dintre care nici unul n-avea cea mai mică zgîrietură, se puseseră la dispoziția marelui comandament englez. După ce aliații au fost obligați să părăsească Tromsö cu regele Haakon, ei au cerut cu toții să plece în Anglia pentru a-și continua lupta.

Tezaurul Norvegiei se afla deja în siguranță. În cursul interminabilei sale călătorii, el nu suferise decît o singură pierdere, foarte modestă. În timpul unei descărcări pe „Glasgow", una din lăzi se deschisese. Docherul care o căra avu surpriza să scoată un săculeț plin cu ludovici de aur. Tentația era prea mare, dar docherul n-avea să profite prea mult timp de aurul găsit. În aceeași seară era arestat, beat mort, în urma denunțului unui patron de bistrou, mirat să vadă un modest client plătindu-i cu monede de aur. Cheltuise exact șapte ludovici. Șapte ludovici din cele 55 de tone de aur din tezaurul Norvegiei !

Dar după cum avea să spună, nu fără umor, avocatul însărcinat cu apărarea docherului, „mai bine că nu naziștii au pus mîna pe ei, ci un chefliu aliat..."

(După revista „CONSTELLATION" ■)

● Pe o stîncă din defileul Cazane, pe malul drept al Dunării, se află inscripția latină cunoscută sub numele : Tabula Traiană. Pe ea sînt menționate titlurile împăratului Traian, precum și unele date privind construirea drumului roman din regiunea respectivă, care a fost terminat în anul 103 din era noastră. Scobitura de stîncă în care s-a găsit inscripția a fost folosită, sute de ani, ca adăpost, mai ales de către ciobani, fapt care a dus la degradarea unora dintre litere. De aceea nu s-a putut descifra întregul text. Tabula Traiană nu se mai află în locul pe care-l vedem în fotografie. Pentru a nu fi acoperită de apele lacului de acumulare de la Hidrocentrala Porțile de Fier, ea a fost dislocată și reamplasată cîțiva metri mai sus, pe aceeași stîncă, la nivelul noului drum, deci turiștii o pot admira în continuare.

● MISCELANEA ●

● Un tînăr de 24 de ani din San Antonio, Texas, care a putut, în sfîrșit, să fie arestat de poliție, a mărturisit că în ultimii ani a comis peste 600 de furturi la diferite bănci și reședințe particulare, sustrăgînd bani și bunuri în valoare de cîteva milioane dolari. Infractorul a declarat că a comis un număr atît de mare de furturi spre a-și procura banii necesari pentru doza zilnică de heroină care îl costă 500 de dolari. Între altele, hoțul a mărturisit, spre stupoarea anchetatorilor, că, într-o singură zi, a sustras din diferite locuințe, împreună cu un complice, nu mai puțin de 22 de televizoare.

● Împreună cu cei peste 100 de nepoți, strănepoți și stră-strănepoți, păstorul Badasl Sadihov, din Azerbaidjan, și-a sărbătorit cea de-a 120-a aniversare. Ciobanul, care în copilărie și tinerețe nu a avut posibilitatea să învețe nici măcar să scrie și să citească, are fii, nepoți și strănepoți cu diplome de ingineri, agronomi, medici, profesori etc.